

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 11

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1998

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1998

11

letnik XCVIII

izhaja od leta 1895

vsebina

	(Ne) zavarovana Hanzova pot	465
Marjan Raztresen	Večplastno planinstvo	467
	Šeparovič – junak Šiše Pangme '98	468
	Vrh sponzorira perspektivni vrh	469
	Fotografije Staneta Klemenca	470
	Mož, ki je plezal v višine in globine	471
Aleš Tacer	Simfonija narave	473
Marjan Raztresen	Tri gracije izpod Triglava	474
Uroš Podovšovnik	Stoletnica rojstva Klementa Juga	477
Tone Kelbl, Toni Urbas	Pustolovski vzpon na Fan Si Pan	480
Bogdan Kladnik	Okus teme – Jama Claudio Skilan	482
Vinko Hrovatič	Na Kalski planini prav rad sem posedal	485
Mare Cestnik	Kam bom šel potem?	486
Milan Vošank	Pesem treh planinskih deklic	488
Vinko Hrovatič	Tam na jasi na planini	489
Vera Pipal	Ojstrici	489
Slavica Štirn	Spremenenje na gori	489
Marjan Bradeško	Sledi, ki vodijo naprej	490
Vera Pipal	Elegija	492
Žarko Jesenovec	Adrenalinska šola v naravi	494
	Odmevi	495
	Iz planinske literature	500
	Društvene novice	502
Sandro Pečenko	Odvetniku Dušanu Jelusiču	504
Slavica Štirn	Daj mi moči	510

Slika na naslovni strani: **Okus teme v Skilanovi jami pri Bazovici**

Foto: Bogdan Kladnik

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorzakovca ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1998 znaša 3500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1998, posamezna številka stane 350 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

PLANINSKI FORUM O SPREMEMBI NAMEMBNOSTI PLANINSKIH POTI V SLOVENSKEM VISOKOGORJU

(NE)ZAVAROVANA HANZOVA POT

Planinsko društvo Kranj je ob strokovnih sejmih Zaščita na Gorenjskem sejmu doslej že nekaj let zapored pripravilo planinski forum o določeni temi, ki je bolj ali manj povezana z varno hojo po gorah. Tako so na letošnjem dobro obiskanem forumu v konferenčni dvorani Gorenjskega sejma v Kranju, ki sta ga prvič sklicala Planinska zveza Slovenije in Gorska reševalna služba Slovenije, 1. oktobra razpravljali o tem, ali naj bi Hanzovo pot na Prisank ohranili kot zavarovano planinsko pot ali naj bi jo spremenili v vodniško pot, ob tem pa je bila ta pot seveda le povod za širšo razpravo o planinskih poteh in spremembah njihovih namembnosti.

VODNIŠKA POT NAMESTO ZAVAROVANE

Planinskega foruma so se udeležili predstavniki nekaterih komisij pri Planinski zvezi Slovenije, predvsem Komisije za pota, Gorske reševalne službe Slovenije in Zveze gorskih vodnikov Slovenije, meddruštvenih odborov Podravja, Savinjske, Gorenjske, Ljubljane, Koroške in Notranjske ter planinskih društev Kranj, Kranjska Gora, Celje, Velenje, Javornik-Koroška Bela, Nova Gorica, Prevalje, Jesenice, Postojna, Radovljica, IMP Ljubljana in Obalnega planinskega društva Koper.

Začel ga je predsednik PD Kranj in podpredsednik PZS **Franc Ekar** in vodil predsednik PZS **Andrej Brvar**, ki je dejal, da je bil povod za ta forum pobuda PD Kranjska Gora, ki želi Hanzovo pot na Prisank spremeniti v vodniško pot, čemur pa nasprotujejo organi PZS. Zato se je osrednja slovenska planinska organizacija na tak način odločila preveriti mnenja o 7000 kilometrih slovenskih planinskih poti, o čemer naj bi najprej povedala svoja mnenja načelnik Komisije za pota pri PZS in predsednik PD Kranjska Gora, moža torej, ki sta glede tega vprašanja na nasprotnih bregovih iste reke.

Tone Tomše, načelnik Komisije za pota pri PZS, je najprej govoril o mreži 1442 oskrbovanih in markiranih poti v Sloveniji v dolžini več kot 7000 kilometrov, od katerih jih ima 135 poseben status (89 je kategoriziranih kot zahtevna in 46 kot zelo zahtevna pot), o vzdrževanju in obnavljanju. Dejaj je, da se bo PZS tudi v prihodnje zavzemala za to, da bodo obstoječe poti vzdrževale v sedanjem obsegu. »Nikakor ne nasprotujemo uvajanju vodniških poti v naših Alpah,« je rekel, »vendar naj bi te imele drugačen status, ki bi jih ločeval od vsakomur dostopnih planinskih poti. Hanzova pot se nam za tak poskus nikakor ne zdi primerna in četudi ostane med zavarovanimi potmi, bo še vedno ena od najdržnejših planinskih poti v slovenskih Alpah in zato za marsikoga dostopna le v spremstvu z vodnikom.«

Andrej Žemva, predsednik PD Kranjska Gora, ki je dalo pobudo za spremembo te poti v vodniško, je povedal, da je »njegovo« planinsko društvo samo vzdrževalo Hanzovo pot do leta 1988, ko so obnavljanje opu-

Predsednik PZS Andrej Brvar je vodil letošnji planinski forum »Sprememba namembnosti planinskih poti« o tem, ali naj bi nekatere nadelane poti spremenili v plezalne ali ne.

stili in je postala nevarna, lani, ob društveni 90-letnici, pa so prišli na zamisel, da bi pot obnovili le kot vodniško in so se pri tem zgledovali pri Italijanih. Planinci, je dejal, ne bi bili prav nič oškodovani, če bi eno od petih markiranih poti, kolikor jih pelje na Prisank, ponudili kot novo obliko za obisk te gore. Posebej je poudaril nove turistične možnosti, ki se s tem odpirajo turistični Kranjski Gori, kjer bi se tako turistične agencije kot gorski vodniki lahko velik del preživljali z gorskim vodništvom, saj se v kraju dogovarjajo, da bi odprli vodniško pisarno. V prid temu predlogu je še dejal, da ta pot ni varna, četudi jo zavarujejo z jeklenicami, saj nekatere dele ni mogoče dovolj zavarovati za varen prehod. Sicer pa bo, je rekel, spomin na Hanzo ostal tako z imenom te vodniške poti kot s Hanzovo steno, »ki jo bomo obnovili v taki podobi, kot je bila opremljena leta 1927, nad njo pa bo ponovno postavljen Marijin kip, kot je bil pri prvotni izdelavi, da se ohrani tisti del tak, kot je bil.«

NEVARNO SPREMINJANJE KATEGORIZACIJE

Po uvodnih predstavitvah obeh mnenj se je sprožil plaz takih in drugačnih mišljenj o tako in drugače zavarovanih planinskih poteh, pri katerih je bila Hanzova pot kar pravo izhodišče.

Plaz mnenj je sprožil **Jože Rován** iz tehnične ekipe Komisije za pota pri PZS, ki je dal primerjavo: »Nekoč smo skupaj ocenili, da bi opustili pot na Mrzlo goro iz Matkovega kota. To smo sicer storili, vendar s tem pot nismo zaprli, med drugim zato, ker je to gora za prave hribovce, ki že imajo osnovna alpinistična znanja, s tem pa je bilo veliko možnosti, da pride do nesreč. Iz tega smo takrat potegnili izkušnjo, da je zelo težko 465

Na letošnjem kranjskem sejmu »Zaščita – Protection '98« je posebno pozornost zbudil paviljon Gorske reševalne službe, še zlasti veliko zanimanje pa je bilo za avtomatski javljalec – klic v sili, ki je že ob vstopu v nekatere slovenske planinske kočice: ko v koči ni nikogar, ko je zaprta, planinec samo pritisne na gumb aparature pred vrati in iz zvočnika se oglasi glas, ki mu javljalec pove podrobnosti o tem, zakaj kliče.

Foto: Franc Ekar

zavreti že uveljavljeno pot.« Dejal je, da načelno sicer ne nasprotuje vodniškemu potem, za kakršne je v naših gorah dovolj možnosti. »Glede Hanzove poti smo se dogovorili, da je eno leto ne obnavljamo, ker pa je bila na dveh mestih zelo nevarna, smo v enem dnevu popravili dve jeklenici, tako da je zdaj prehodna,« je rekel, ob tem pa poudaril, da bi bilo nesmiselno kakorkoli spreminjati kategorijo te poti. »Moj predlog je, da obstoječe poti pustimo kategorizirane, kot so, vendar ne odpiramo novih,« je rekel. »Za gorsko vodništvo se ne bojim, saj njegov čas pri nas šele prihaja, gorski vodniki pa si morajo s kakovostnim pristopom izboriti svoj prostor v gorah.«

Kranjskogorski župan **Jože Kotnik** je načel vprašanje lastništva: nismo se vprašali, ali in kaj lahko popravljamo v gorah in kje sploh lahko hodimo in ali je v gorah sploh mogoče kaj narediti brez vednosti in privolenja lastnikov. Množičnost v gorah, ki je tudi posledica markiranih poti, po njegovem mnenju že postaja škodljiva, saj so Alpe rezervoarji pitne vode.

Janez Duhovnik je kot podpredsednik Združenja gorskih vodnikov Slovenije nasprotoval mnenju nekaterih, da lahko po zavarovanih planinskih poteh hodijo vsi planinci, kajti »vodnika lahko potrebuje nekdo za čisto navadno nadelano pot, nekdo drugi, ki je sposobnejši, pa gre z njim na Everest; vodniki ne pogrešamo težavnih ali lažjih poti in smeri, pač pa pogrešamo več gostov«. Problema ne vidi v tem, da bi Komisija za pota obnovila ali ne bi obnovila tega, kar je že zdaj na Hanzovi poti, saj »vodniška pot pomeni, da je ponekod zavrtan kakšen klin«. Dejal je še, da hodimo Slovenci po zavarovanih planinskih poteh pogosto nepremišljeno in lahkomišelnost, ker reševanje posameznika nič ne stane. »Pri tej poti obe zamisli sploh nista nezdržljivi,« je povedal dr. Duhovnik, »vendar bo moral nekdo odgovarjati, karkoli bomo že naredili, kar ne velja samo za

to, ampak tudi za druge planinske poti; če se bodo dogajale nesreče, bodo vzdrževalca ponesrečenci tožili in bo moral plačati škodo, zato je treba ugotoviti, čigava pravzaprav je vsaka pot posebej«.

STATUS JAVNE POTI

Predsednik Obalnega meddruštvenega odbora **France Gorišek** je dejal, da še ni slišal, da bi na Hanzovo pot šel planinski začetnik, kar pa zadeva gorsko vodništvo v Kranjski Gori, je menil, da je tod ogromno gorá in lepih smeri, ki jih je mogoče nadelati v vodniške poti, kajti Hanzova pot je za vodniško pot premalo zahtevna. Govoril je tudi o varstvenih vidikih in Prisank primerjal s primorskim Slavnikom, kjer so planinci prav tako imeli velike težave, dokler niso uredili parkirnih prostorov, označili planinskih poti in nanje usmerili planinskih obiskovalcev, ki so se na tak režim postopno navadili. O Hanzovi poti pa misli, naj bi ostala toliko vzdrževana, da bi bila tudi kot zahtevna še varna.

Mirko Mlakar iz Koroškega meddruštvenega odbora je povedal, da imamo v slovenskih gorah veliko vodniških planinskih poti, medtem ko še ni zadostnega povpraševanja po vodnikih, ki bi vodili po njih, enako kot on pa se tudi **Janko Stušek** iz PD Radovljica zavzema za to, naj ne ukinjamo tega, kar imamo, v konkretnem primeru zavarovane Hanzove poti. Kar zadeva popravila zavarovanih poti, tudi miniranje, če je potrebno, se **Jože Melanšek** iz PD Velenja sprašuje, kaj je večja škoda, podreti skalo ali imeti žrtve, Hanzova pot naj po njegovem prepričanju ostane, kakršna je. »PZS pa naj za planinske poti uredi status javnih poti, da nam jih drugi ne bodo začeli zapirati.«

Tomaž Banovec, nekdanji predsednik PZS in sedanjí predsednik sveta Triglavskega narodnega parka, ki se zaradi drugih obveznosti planinskega foruma v Kranju ni mogel udeležiti, je nanj poslal svoje pisno razmišljanje o planinskih poteh, predvsem seveda o Hanzovi, o kateri bi moral odločitve o morebitni spremembi sprejeti najvišji organ PZS. Po njegovem mnenju je »Hanzova pot na Prisojnik spomenik neke splošne in tehnične kulture, ki je omogočila osvajanje slovenskih gora in je eden od najvišjih dometov slovenske gorske gradbeniške dejavnosti. Kar zadeva gorsko vodništvo, bi bilo treba zanj pripraviti pravi poslovni načrt, »ki naj predvsem vključi podatek, koliko ljudi bo pri tem udeleženo kot polno zaposlenih in kot delno zaposlenih, kakšne bodo evidence in koliko davkov bodo plačevali iz teh storitev. Če tega ni, je pač vseeno, komu je oteževanje te poti namenjeno.« Napisal je, da je treba zavzeti načelno stališče, koliko poti v visokogorju, ki so jih iz posebnih razlogov nadelali naši predniki, bo propadlo v celoti ali jim bomo namenili kakšno drugačno funkcijo, »vendar skozi rušje po novo oblikovanem brezpotju niti klienti ne bodo hoteli hoditi«. Končno inž. Banovec piše, da je okrog Krnice in še marsikje drugje ogromno možnosti, kjer bi klienti »uživali tudi na bolj komercialen način s pomočjo res polklicnih gorskih vodnikov, ki tudi plačujejo davke«.

ODGOVORNOST NA ZAVAROVANI POTI

Podpredsednik PZS **Tone Škarja**, ki je sicer tudi gorski vodnik, je opozoril na odgovornost upravljalcev planinskih poti, če se bo v prihodnje na njih komu kaj zgodilo, in na to, da je v naših gorah veliko nemarkiranih poti, za katere pravzaprav nihče ne skrbi. – Podobnega mnenja je tudi **Rudi Kocjančič** iz PD Jesenice: »Zavarovalnice bodo tiste, ki nas bodo vsega naučile.«

Franc Ekar, podpredsednik PZS, je spomnil, da so planinska pota javna dobrina; »bila so zgrajena, nadelana, urejena, zato je neprimerno posegati vanje tako, da bi jih uničevali. Ogromno imamo plezalnih poti različnih stopenj, po katerih lahko vodijo gorski vodniki – le da bi imeli dovolj klientov.«

Podobnega mnenja je tudi **Jože Stanonik** iz MDO Gorenjske: Hanzova pot je po njegovem mnenju kamenček, ki lahko sproži velik plaz, zato se je treba tukaj odločiti za najustreznejšo rešitev. V gorenjskih gorah je ogromno vsakršnih poti in smeri, planince je treba vseškozi navajati na varno hojo po vseh, zato bi jim morali še pogosteje priporočati uporabo ustreznih opreme, predvsem še na zahtevnih poteh. Markirana pota so opisana na zemljevidih in v vodnikih, ukinitve nekaterih od njih pa bi lahko ustvarila anarhijo, zato je smiselno, da jih na sedanji ravni vzdržujemo še naprej.

Po tej razpravi se je vnovič oglasil Janez Duhovnik, ki meni, da Hanzova pot k večjemu prometu vseh gorskih

vodnikov ne bo prav nič prispevala, pač pa je vedno več tudi slovenskih gornikov, ki želijo, da bi šli na zahtevnejše in manj znane gore v zanesljivem spremstvu z gorskimi vodnikom.

Po dobrih dveh urah je predsedujoči Andrej Brvar bogato razpravo na letošnjem planinskem forumu povzel takole: »Pot je osnovni element za izvajanje planinske dejavnosti. Mnoge poti so v naših gorah naravna in kulturna dediščina in naj bi se kot uveljavljene poti ohranile. V razpravi so se odpirala vprašanja odgovornosti, lastništva, upravljanja in vzdrževanja teh poti, ta vprašanja pa bo morala planinska organizacija reševati skupaj z lokalnimi skupnostmi. Pokrajino moramo ohranjati takšno, kakršna je. Seveda je z našimi potmi povezana tudi množičnost, ki pa za slovensko planinsko organizacijo ni več glavni cilj, ker nam gre zdaj tudi za kakovost. Zavedamo se ekološkega problema in varstva okolja. V naših gorah ni več takšne gneče, kot je bila pred 15 in 20 leti; čeprav so naše gore dosti bolj obiskane, je gneča razpršena in ljudje hodijo po gorah od januarja do decembra. V planinski organizaciji učimo, naj se v gore ne podajajo neizkušeni, neusposobljeni, neopremljeni, manj večji v gorah pa naj najamejo poklicnega ali prostovoljnega vodnika. – Sedanje razprave o Hanzovi poti ne smemo čutiti kot problem vodništva, ki ga ni. Vodništvo je eden od elementov, da izboljšamo pogoje za varno hojo v gore.«

namesto komentarja

VEČPLASTNO
PLANINSTVO

Še pred desetletjem in še pozneje je bilo večini slovenskih planinskih pohodnikov popolnoma nerazumljivo, zakaj se tako številni evropski popotniki odpravljajo na dolge evropske pešpote, ko na marsikateri od njih ni enega samega žiga, ki bi ga pritisnili v svoje popotniške dnevnike: čemu bi se bilo vredno podajati na dolge poti, ko z njih ne bi prinesli enega samega materialnega dokaza, da smo bili res peš na poti preko stare celine!

Takrat je v Sloveniji še veljalo »transverzalno načelo«, da ima večjo veljavo pot, ki je opremljena z več žigi. V Sloveniji je bila takrat posebna kategorija planincev, ki se je ukvarjala predvsem s hojo po preštevilnih transverzalnih poteh, s katerih je bilo treba prinesli vse predpisane kontrolne žige, za katere so lastniki v zamenjavo dobili lično transverzalno značko; v nekaterih planinskih krogih je več veljal, kdor je imel bogatejšo zbirko transverzalnih knjižic in značk.

Zdaj tudi po slovenskih gorah hodi vse več gorohodcev, ki jim ni mar za žige in značke, ampak le za užitek hoje: tudi v Sloveniji številni začenjajo razumeti, da je pomembno hoditi, ne pa se hvaliti s prehojenimi kilometri in višinskimi metri, z znamenitimi planinskimi kočami in visokimi gorskimi vrhovi. Pomembno je, so prepričani novodobni planinci, določeno pot prehoditi zato, da bi na njej in ob njej našli približno tisto, zaradi česar je njega dni **dr. Julius Kugy** hodil po gorah od tistega trenutka, ko je upal, da bo v njih našel svojo črno rožo.

Ker pa so taki in drugačni obiskovalci gorskega sveta, naj žigi na tistih vrhovih in v tistih planinskih kočah, kjer so bili doslej, še kar ostanejo. In vpisne knjige v kočah in na vrhovih takisto – če ne zaradi drugega že zato, da bo ob natančnem upoštevanju planinskih pravil olajšano delo gorskih reševalcev, če bi se zla usoda zarotila proti nesrečnemu gorohodcu.

Premik v slovenski planinski miselnosti pa je vendarle čutiti, čeprav zanj ni nobene propagande. Prišlo je samo od sebe, kot je moralo priti, da so gore prizorišče vsakršnega udejstvovanja, tudi tistih, ki v njih ne pogrešajo prav nobenih sledi človekovih posegov v ta svet. Nekaterim je še vedno potreben materialni dokaz o njihovih poteh med vrhovi, drugi so korak dalje: zanje je pomembnejše tisto, kar se zasidra v srce, pa čeprav je očem skrito.

Marjan Raztresen

ŠEPAROVIĆ – JUNAK ŠIŠE PANGME '98

Sredi avgusta je odšla na pot mednarodna hrvaška himalajska odprava Šiša Pangma '98 pod vodstvom starega himalajskega mačka in vodje številnih uspešnih hrvaških odprav v najvišje gorstvo sveta **Darka Berljaka**, ki je imela dokaj ambiciozne načrte: člani odprave naj bi vsekakor priplezali na vrh te 8027 metrov visoke himalajske gore, če bi bilo le mogoče, bi kateri od bolj pripravljenih in ta čas primerno razpoloženih alpinistov na vrh priplezal po prvenstveni smeri v severni steni, če bi bilo le mogoče, pa bi kateri od članov še smučal z gorskega pobočja, po možnosti čisto z vrha gore, ali z jadralnim padalom poletel s čim večje višine, po možnosti celo z vrha. Prve oktobrske dni se je odprava končala, potem ko je na vrh po normalni smeri prišel v spremstvu dveh Šerp, bratov **Nuri**, splitski plezalec **Branko Šeparović**. Ko se je popolnoma izčrpan v sicer lepem vremenu vrnil v tretji višinski tabor, je vodja odprave v polne višinske tabore sporočil, da je akcija končana in naj se alpinisti vrnejo v bazni tabor. To je predvsem med plezanci iz drugega in tretjega višinskega tabora sprva sicer povzročilo nekaj negotovanja, vendar so vsi upoštevali ukaz vodje odprave.

V odpravi je bilo 23 alpinistov, med njimi tudi štirje Slovenci, in sicer **Dušan Cerar** iz Mengša, **Matjaž Globočnik** iz Trziča, **Marjan Gregorčič** iz Ljubljane in **Andraž Šešok** iz Litije, od hrvaških članov pa tudi po pet pripadnikov specialnih enot policije in vojske. Odprava je iz nepalskega glavnega mesta Katmanduja s kamionom in avtobusom odpotovala na Kitajsko (Šiša Pangma je edini od 14 osemtisočakov, ki je v celoti v Tibetu, se pravi zdaj na Kitajskem) in do »avtobaze« pod goro, na nadmorsko višino 5500 metrov, od tod pa je šel skupaj z vodjo šerp rezervirat taborni prostor Trzičan Matjaž Globočnik, ki je bil po Berljakovem mnenju za to nalogo primerno pripravljen. Na nadmorski višini 6000

Šiša Pangma, 8027 metrov visoka himalajska gora, edini osemtisočak, ki je v celoti v Tibetu (zdaj na Kitajskem).

metrov je odprava postavila bazni tabor in si ta prostor delila še z vojaško odpravo iz Slovaške ter s »civilnimi« odpravami iz Venezuele, španske Baskije in Francije.

Člane odprave, od katerih so bili nekateri kratek čas pred tem še na nadmorski višini 0 metrov, je tako hitra sprememba višine hudo prizadela, tako da so jih morali dati v posebno komoro, ker so imeli hudo obliko višinske bolezni. Pozneje so nekateri zboleli za nekakšno angino, tudi Slovenci Globočnik in Gregorčič, ki sta bila dotlej na gori uspešna, bolezen in antibiotiki pa so jima pobrali moči.

Prvi višinski tabor so hrvaški alpinisti postavili na nadmorski višini 6500 metrov, drugega na višini 6900 metrov, tretjega 7400 metrov visoko. S te višine naj bi plezanci šli na vrh gore, kamor je v normalnih vremenskih razmerah šest do sedem ur zaradi višine izredno napore hoje, ki pa tehnično večinoma ni zahtevna, tudi zato ne, ker so bile ta čas na težavnejših mestih napete fiksne vrvi.

Vreme je bilo idealno, ko je bil v tretjem višinskem taboru skupaj s šerpovskima bratoma Nuri odličen hrvaški alpinist in star himalajski maček Branko Šeparović, dober prijatelj in star znanec slovenskih alpinistov, ki je v baznem taboru pod Šišo Pangmo, kadar je bil pač v njem, vsako jutro ob sedmih zapel hrvaško državno himno. V novem in dokaj visokem snegu, kar je oteževalo hojo, je trojica okoli petih zjutraj odrinila proti vrhu, prišla nanj in se vrnila v tretji višinski tabor, vendar je bil Šeparović tako do konca izčrpan, da so mu morali pomagati z injekcijami in posebnimi napitki. Vendar si je naslednji dan že opomogel in je s pomočjo obeh šerp sestopil v bazni tabor.

Čeprav je bilo vreme lepo ter primerno za plezanje in hojo na takšne višine in čeprav je bilo v drugem in tretjem višinskem taboru po pet alpinistov, ki so bili kajpada namenjeni proti vrhu in na vrh gore, je vodja odprave Berljak iz baznega tabora ukazal, naj se plezanci vrnejo v bazo, ker je odprava končana;

Na Everest v nekaj več kot 20 urah

Kadži, 34-letni Nepalec, ki se je odločil, da bo najhitrejši šerpa, kar jih je kdajkoli prišlo na najvišjo goro sveta, je sredi letošnjega oktobra na vrh Mount Everesta priplezal v pičlih 20 urah in 24 minutah. Vzpon je začel v baznem taboru pod to goro na nadmorski višini 5300 metrov in je na 8848 visoki vrh prispel v dobrih 20 urah, kot so tiskovne agencije sporočile letošnjega 19. oktobra.

Alpinisti za ta vzpon običajno potrebujejo dva do štiri dni z vmesnimi postanki in prenočevanji v višinskih taborih, in sicer v ugodnih vremenskih razmerah. Kadži je upal, da mu bo vzpon uspel v 18 urah, a ga je na 5700 metrih presenetilo slabo vreme, tako da je moral plezanje upočasniti.

uspešna je že zato, ker je eden od članov priplezal na vrh gore, popolna izčrpanost tako izkušenega alpinista pa kaže na to, da bi se za mnogo manj izkušene mlajše plezalce tak podvig, plezanje na vrh, lahko končal katastrofalno. Sprva je ta vodjeva odločitev sicer povzročila nekaj hude krvi, predvsem še med peterico v tretjem višinskem taboru, kjer je bil tudi Slovenec Dušan Cerar, vendar temu ukazu ni nihče odločno nasprotoval; alpinisti so izpraznili višinske tabore in se vrnili v bazo.

Branko Šeparovič je vsestransko zaslužen za uspeh hrvaške mednarodne odprave na Šišo Pangmo: edini je (poleg obeh šerp) priplezal na vrh tega osemtisočaka in poleg tega pred tem še nekoliko smučal po pobočjih te gore. Od Slovencev je Cerar prišel v tretji in Globočnik v drugi višinski tabor.

Vsi štirje Slovenci so bili oblečeni v visokogorska oblačila tržiške blagovne znamke Vrh, ki so jih – enako kot člani »kadrovske« odprave na Daulagiri – vnovič preizkusili in poleg tega testirali nekatere izboljšave. Predvsem pohodne hlače in nova jakna iz trislojnega termovelurja so se pokazali kot odlična oblačila za najneugodnejše vremenske razmere, za največje višine in za najhuji mraz.

PROIZVAJALCI GORNIŠKE OPREME HOČEJO V SVOJE IZDELKE VTKATI VRHUNSKI ALPINIZEM

VRH SPONZORIRA PERSPEKTIVNI VRH

Podjetje Vrh iz Trziča, ki ima nekajletne izkušnje v izdelovanju oblačil za dejavnosti v gorah, se je odločilo, da bo to svojo blagovno znamko odslej predstavljalo tudi v povezavi z alpinističnimi dosežki mladega in perspektivnega alpinista **Andreja Markoviča** iz Straže pri Dolenjskih Toplicah. Tako je lastnica in direktorica Vrha **Zdenka Globočnik** letošnjega 13. oktobra v gostinskih prostorih Koren športa v Podlublju z mladim alpinistom, ki ga je Komisija za alpinizem leta 1997 proglasila za najperspektivnejšega slovenskega alpinista, podpisala sponzorsko pogodbo, s katero Vrh svojemu varovancu zagotavlja mesečno denarno dotacijo, za plezalske in alpinistične potrebe oblačila firme Vrh ter najsodobnejšo tehnično plezalsko opremo, ki je v Sloveniji ne proizvajajo. Andrej Markovič, sicer študent ljubljanske Fakultete za šport, bo sicer v nasveti za izboljšave sodeloval v proizvodnem procesu izdelkov blagovne znamke Vrh, posredoval, skratka, svoje izkušnje iz vsakodnevne prakse, ki jih izdelovalci gornjskih oblačil iz Trziča potrebujejo. To je v Sloveniji po besedah znanega alpinista **Filipa Benceta** prva taka pogodba, ki jo je podpisal kateri od slovenskih proizvajalcev gornjske opreme.

Andrej Markovič, še ne 22-letni študent, pleza pet let – »od kratk, ko sem prebral knjigo **Nejca Zaplotnika** Pot, ki me je tako prevzela, da me je alpinizem popolnoma zasvojil«. Je član Alpinističnega odseka pri PD Novo mesto, veliko trenira na umetni steni na fakulteti, vsak konec tedna pa gre v gore, »ker hočem biti vsekozi dobro uplezan, saj se le tako počutim domač v gorah«. Najraje pleza prvenstvene smeri, kjer ni z ničemer omejen, ko si sam izbere najprimernejšo smer, kot pravi. Doslej ima »v žepu« 50 prvenstvenih smeri, od tega dve v perujskih Andih, tri v Sečuanu na Kitajskem in eno na sosedni osemtisočaka Daulagirija, na skoraj šesttisočmetrski gori, ki jo je potegnil skupaj z **Blažem**

Stresom. V slovenskih gorah je preplezal lepo novo smer v Špiku (»upam, da jo bo kmalu kdo ponovil«), ki je ena od dvajsetih prvenstvenih smeri, ki jih je lani preplezal v slovenskih gorah, v Centralnih Alpah, ki seveda še vedno marsikaj pomenijo, pa je lani »potegnil« tri »klasične« prvenstvene smeri v Grandes Jorasses. »Ko sem letos plezal v Mont Blancu, sem imel na sebi oblačila Vrha, ki so se v dežju, snegu in nizkih temperaturah, odlično obnesla,« pravi Andrej Markovič, ki namerava predvsem redno študirati na Fakulteti za šport, poleg tega pa bi se hotel prihodnje leto predvsem udeležiti mednarodnega mladinskega alpinističnega tabora v Pakistanu, ki ga bodo organizirali v

Alpinist in mecena, Andrej Markovič in Zdenka Globočnik: nov korak na poti k še boljšim slovenskim alpinističnim dosežkom.

okviru UIAA, svetovne zveze planinskih organizacij, ter plezati v Perujskih Andih predvsem v zahodni steni Chacararajuja in vsaj dvakrat oditi v francoske Centralne Alpe, predvsem pozimi, kjer bi preplezal katero od smeri, ki bi jo v evropskih alpinističnih krogih ocenili tako visoko, da bi postala na plezalca pozorna vsaj evropska alpinistična javnost. Vendar mladi mož ne pleza samo zaradi drugih, ki znajo oceniti njegove dosežke; pravi, da so mu gore duhovna hrana, »ko pa postanejo to, je treba vsaj enkrat tedensko oditi v gore«. – Sicer je bil Andrej Markovič doslej na treh velikih alpinističnih odpravah v tuja gorstva: predlanskim na mednarodni odpravi v perujske Ande, lani na odpravi UIAA za mlade in perspektivne alpiniste, ki jo je organizirala mednarodna zveza planinskih organizacij UIAA v Sečuan na Kitajsko, in letos na slovenski »kadrovski« odpravi na Daulagiri.

Za prihodnje leto še nima natančnih načrtov; morda bo šel na mednarodni mladinski alpinistični tabor v Pakistan, ki ga organizira UIAA, vsekakor bo šel spet rad v perujske Ande, kjer ima že ogledanih nekaj smeri, predvsem v zahodni steni Chacararajuja, letošnjo zimo

pa bi šel rad vsaj dvakrat v francoske Centralne Alpe, kjer bi preplezal nekaj zanimivih smeri.

Zdenka Globočnik bo poleg vsega obljubljenega poskušala za svojega varovanca urediti zavarovanje, če bi se mu kjerkoli v gorah kaj pripetilo. »Vsekakor pa želim v izdelke z blagovno znamko Vrh vtakati alpinistiko, športni vidik gorništv«, pravi. Varovanec Vrha bo nastopil v novem katalogu tega podjetja, na Vrhovem dnevu na Ski expu v Ljubljani in na poletnem plezalnem taboru prihodnje poletje.

Sicer pa so slovenski alpinisti že doslej dobro sodelovali s tem uspešnim slovenskim podjetjem, ki ga ob vrhunskih alpinistih dobro pozna tudi najširši krog slovenskih planincev: predvsem pohodne gorniške hlače tako za običajne planinske pohode kot za trekinge in odprave v najvišje gore sveta, jakne iz termo velurja, vetrovke in vetrne hlače dobro poznajo slovenski obiskovalci gorskega sveta. Te izdelke so doslej preizkusili že na nekaterih slovenskih alpinističnih odpravah, med drugim na »kadrovski« odpravi na Daulagiri, na kateri je sodeloval tudi Andrej Markovič, in na hrvaški mednarodni odpravi na Šišo Pangmo.

PREDSEDNIK DRŽAVE JE ODPRL FOTOGRAFSKO RAZSTAVO ALPINISTA IN GORSKEGA VODNIKA

FOTOGRAFIJE STANETA KLEMENCA

Prav redko se v planinskih krogih zgodi, da bi za najširšo javnost navidez malo pomembno fotografsko razstavo odprl predsednik države, to pa se je letošnjega 8. oktobra zgodilo v kulturnem domu Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici, kjer so odprli fotografsko razstavo fotografa, alpinista in gorskega vodnika **Staneta Klemenca** o njegovi letošnji poti na Severni tečaj. Razstava je bila za Bohinj še toliko pomembnejši dogodek, ker je bil Klemenc »prvi Bohinjec, ki je peš prišel na zemeljski severni pol«, saj se razstavljalec že več kot poldrugo desetletje smatra za Bohinjca, ker ima na Gorjušah počitniško hišo, v kateri preživi vse svoje proste dneve in od tam hodi na svoje gorske pohode. Kot se ob obisku državnega predsednika spodobi, je bil na otvoritvi razstave tudi bohinjski župan **Franc Kramar**, ki je ob tem dogodku prvi povedal misel o prvem Bohinjcu na najsevernejši točki Zemlje, o čemer dokumentirano priča tudi fotografija, na kateri avtor razstave stoji na tej točki z visoko dvignjeno bohinjsko zastavo v roki.

O Klemencu – fotografu in posebej o njem kot avtorju te razstave je govoril umetnostni zgodovinar **France Zupan**, tudi sam znan in njega dni uspešen alpinist, ki je med drugim dejal, da se Klemenčeve fotografije bolj nagibajo v reportersko, realistično smer, pri tem pa je zaznati tudi ravno pravšen umetniški navdih, ki te fotografije dviga nad povprečje novinarske fotografije za vsakodnevno rabo. Naposled je spregovoril še predsednik države **Milan Kučan**, ki je na ta dogodek prišel v spremstvu soproge **Štefke**. Dejaj je, da se je rad odzval vabilu, naj bi odprl razstavo svojega planinske-

Stane Klemenc z bohinjsko zastavo na Severnem tečaju

ga prijatelja Staneta, ki ga ceni, kot je povedal, kot človeka, gornika in tako vnetega ljubitelja narave, predvsem visokogorske, da ta njegova strast po nenavadnih potovanjih že meji na pustolovstvo. Po kulturnem programu, ki so ga izvedle učenske radovljiške glasbene šole, tri blokflavtske in pianistka **Maya Fürst**, je predsednik Kučan razstavo odprl.

Stane Klemenc, letnik 1950, po poklicu fotograf, pravi, da se fotografija in alpinizem odlično dopolnjujeta, »moje fotografije pa so predvsem odsev romantične in včasih tako krute narave, ki mi je vsekakor zelo blizu«. V zadnjih petnajstih letih je sodeloval na številnih skupinskih in na 18 samostojnih razstavah, od katerih so bile skoraj vse povezane z alpinističnimi odpravami, kajti bil je član petih odprav, ostalih 12 pa je organiziral in vodil sam. Lani je končal projekt osvajanja najvišjih vrhov vseh celin, ko je kot na zadnjega skupaj z **Vikijem Grošljem, Rafkom Vodiškom in Stipetom Božičem** po prvenstveni smeri priplezal na najvišji vrh Antarktike Mt. Vinson. Skupinske fotografske razstave je imel med drugim leta 1977 v Katmanduju v Nepal, leta 1992 v Barceloni v Španiji, ko so tudi z njo na olimpijskih igrah promovirali Slovenijo, in letos v Carigradu

Otvoritev razstave v Bohinjski Bistrici: Stane Klemenc, Milan Kučan, Franc Kramar in France Zupan.

Foto: Marjan Raztresen

v Turčiji. Samostojne razstave je imel med drugim večkrat v Ljubljani in poleg tega tudi v Celju, Kranju, Splitu, Makarski, Drnišu, Domžalah, Kanalu ob Soči, Ormožu, Kranjski Gori in Londonu.

S svojimi fotografijami je sodeloval v več kot 50 knjigah, od katerih so nekatere popolnoma njegovo delo.

M. R.

IN MEMORIAM: DUŠAN NOVAK, JAMAR, PLANINEC, GEOLOG, HIDROLOG IN DOPISNIK PV

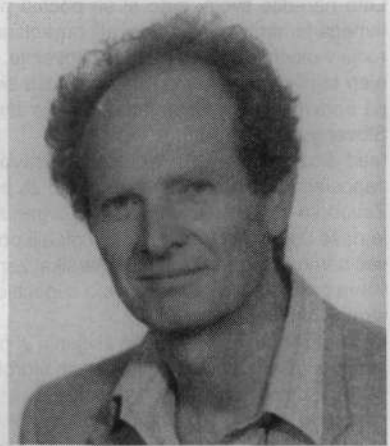
MOŽ, KI JE PLEZAL V VIŠINE IN GLOBINE

Letošnjega 21. septembra so številni slovenski jamarji, planinci, taborniki, geologi in drugi naravoslovci na ljubljanskih Žalah pospremili na zadnjo pot svojega prijatelja in tovariša **Dušana Novaka**, magistra geoloških znanosti. Novica o njegovem nepreklicnem odhodu s tega sveta je prišla iznenada: še nekaj dni pred tem je v uredništvo Planinskega vestnika, katerega dolgoletni in stalni dopisovalec je bil, prišel njegov prispevek o gorski roži zoisovi zvončici in njegovem gimnazijskem gorskem potovanju iz Bohinja na Triglav, čisto drugačno besedilo od vseh drugih, ki jih je dotlej poslal v objavo, opremljeno s spremnim pismom, ki je nekako pojasnjevalo zanj tako nenavadno besedilo. Ali je bila v tem pismu že slutnja njegovega nepreklicnega odhoda?

O priljubljenosti Dušana Novaka med njegovimi naravoslovnimi somišljeniki, predvsem še jamarji, prča med drugim številno spremstvo na njegovi zadnji poti, na njegovo življenje pa so v treh žalnih nagovorih nad katafalkom na Žalah spomnili trije govorci.

Najprej je spregovoril predsednik Jamarske zveze Slovenije **Aleš Lajovic**, ki je govoril skoraj izključno o pokojnikovem jamarskem udejstvanju:

»Spoznala sva se pred manj kot tridesetimi leti na rednem četrtkovem sestanku tedanje Jamarske sekcije pri Planinskem društvu **Železničar**, ko sem si želel izposoditi jamarske lestvice, da bi si ogledal jamo Govic v Bohinju. 'Najprej boš nekaj časa hodil z nami po jamah, da se naučiš varne hoje po podzemlju, potem boš lahko dobil opremo', si dejal. In smo se kar takoj dome-

Dušan Novak

nili za 'akcijo', kot pravimo našim pohodom po podzemlju. Odpravili smo se v jami Lobašgrote in Škorten pri Črnem potoku v bližini Kočevja. Minilo pa je še več kot deset let, preden sem se slednjič le odpravil v Govic. Pred jamarji so bili namreč tedaj drugi, večji izzivi – Pološka jama, naslednja leta pa Brezno pri gamsovi glavici nad Bohinjem, ki nas je 'železničarje' dodobra okupirala. Leta 1972 si bil tudi vodja odprave v to tedaj najgloblje jugoslovansko brezno. Pred tem si leta 1970 vodil tudi prvo jugoslovansko – se pravi slovensko – odpravo na drugo celino – v severno Afriko.

Svetovni krasoslovni kongres, ki se ga je udeležil Dušan Novak, je bil pred nekaj leti na Kitajskem.

Leta naredijo svoje, zato si se počasi poslovil od aktivnega jamarstva in se posvetil organizacijskemu področju v okviru Jamarske zveze Slovenije. Vrsto let si bil njen tajnik, pa blagajnik, najdlje, celih sedemnajst let, pa upravnik revije Naše jame, glasila Jamarske zveze Slovenije.

Med službovanjem na Geološkem zavodu, kjer si bil zaposlen kot hidrolog, si skrbel tudi za povezavo med Zavodom in različnimi jamarskimi organizacijami. Tako je naše delo v podzemlju dobilo globlji pomen in ni bilo več samo športno izživiljanje. Marsikaj zanimivega se je v tem času odkrilo – tudi na tvojo sugestijo in pod tvojim strokovnim vodstvom.

Več kot štirideset let svojega življenja si posvetil jamarjem, jamarstvu, speleologiji in zlasti hidrologiji, ki je bila tvoja poklicna usmeritev. Ponikalnice, izviri, povezave med njimi, blatni podzemeljski rovi, potoki, reke in jezera – to je bil tvoj svet, ki si mu bil zvest skoraj vse svoje življenje. 158 prvoprstopnih jamarskih zapisnikov nosi tvoj podpis. Preučeval si kraške pojave od rudnika v Mežici do Osapske jame, od visokogorskega krasa Julijcev do Bele krajine.

Scripta manet! Tega si se dobro zavedal in zato veliko pisal. Objavil si preko 70 razprav in več kot 200 člankov v različnih časopisih in revijah – večji del seveda v reviji Naše jame, katero si soustvarjal mnogo let. Posebej naj omenim Gradivo za slovensko speleološko biografijo z bibliografijo, ki si ga zbral in objavil pred desetletjem in obsega podatke o skoraj 200 pomembnejših

raziskovalnih našega krasa in podzemnega sveta, začeni z **Valvasorjem**.

Sklenjena je bogata življenjska in strokovna pot našega jamarskega prijatelja, ustanovnega člana Jamarskega kluba Železničar in dolgoletnega funkcionarja Jamarske zveze Slovenije.

V imenu vseh slovenskih jamarjev in v svojem imenu, Dušan, hvala Ti za vse!«

Za njim je spregovoril **Franc Drobne** iz Geološkega zavoda Slovenije, kjer je bil Dušan Novak do svoje upokojitve pred nekaj leti zaposlen kot hidrogeolog in velik strokovnjak za kraške vode, pa tudi za visokogorski kras. Pogrebem je povedal:

»Zapustil nas je spoštovani kolega magister Dušan Novak, dipl. ing. geol. Bil je vsestranski geolog, hidrogeolog in speleolog. Povsod je delal z velikim navdušenjem. Njegovo obzorje je bilo široko, kar kažejo njegova dela. Bil je široko razgledan, skromen, strog do sebe in primerno zahteven do svojih sodelavcev, ki jim je vedno znal svetovati. Bil je pošten in iskren kolega. Za svoje raziskovalno delo je znal navdušiti mlajše sodelavce. Njegovo delo danes uspešno nadaljujejo v Sloveniji in tudi zunaj nje.

Rojen je bil 27. julija 1931 v Ljubljani. Tu je končal pet razredov osnovne šole in popolno srednjo šolo z maturο – 'višjim tečajnim izpitom' na 4. gimnaziji leta 1950.

Že v višji gimnaziji se je aktivno udeleževal v prirodoslovnem krožku. V 8. razredu se je že podrobneje zanimal za problematiko krasa. Leta 1949 se je priključil skupini mladih jamarjev, ki so pričeli delovati v Društvu za raziskovanje jam v Ljubljani.

Leta 1950 se je vpisal na geološki oddelek Prirodoslovnno-matematične fakultete v Ljubljani.

Med študijem je sodeloval pri raziskovanju postojnskega in planinskega podzemlja, pri barvanju ponikalnic Logaščice, Lokve in Hotenjke, sodeloval je pri raziskovanju jam in pri barvanju Rinže ter pri speleoloških raziskavah v Liki.

11. julija 1956 je uspešno zagovarjal diplomsko delo iz geologije s paleontologijo »Hidrogeološke razmere ob črti Vreme–Osp«.

Po služenju vojaščine se je 7. oktobra 1957 zaposlil v Geološkem zavodu v Ljubljani. Začel je na oddelku za regionalno geologijo, nato na oddelku za ekonomsko geologijo in končal svoje redne strokovne in raziskovalne obveznosti na oddelku za hidrogeologijo, kjer je delal do upokojitve.

Na tem oddelku se je povsem posvetil značilnostim kroženja vode v krasu, kemičnim in bakteriološkim značilnostim ter problemom onesnaževanja kraške podzemne vode. Bil je med aktivnimi sodelavci pri sestavljanju kraške terminologije. V letu 1973 je magistriral v Zagrebu s temo 'Hidrogeološka rajonizacija slovenskega krasa'.

V času svojega službovanja se je udeleževal številnih kongresov z geološko in speleološko tematiko oziroma simpozijev inženirske geologije in hidrogeologije. Njegova strokovna in znanstvena bibliografija je zelo obsežna in bogata. Obsega več kot 130 tiskanih del. Vzdrževal je osebne zveze s številnimi strokovnimi

kolegi iz Amerike, Anglije, Nemčije, Španije, Italije, Avstrije, Poljske, Češke, Hrvaške in Kitajske. V letu 1992, ko je dopolnil 35 let delovne dobe, se je, star 61 let, upokojil.

Omeniti moramo tudi to, da je bil leta 1954 med ustanovitelji samostojne jamarske sekcije pri PD Železničar v Ljubljani, od leta 1972 do 1982 in od 1986 do 1988 tajnik Jamarske zveze Slovenije, od 1972 do 1976 tajnik Speleološke zveze Jugoslavije, od 1982 do 1986 pa blagajnik Jamarske zveze Slovenije. Sourejal je revijo Naše jame in upravljal njeno poslovanje; od leta 1978 dalje je bil odbornik Prirodoslovnega društva.

Ima zlati častni znak Jamarske zveze Slovenije, srebrno značko Jamarske zveze Slovenije, zlato plaketo Ljudske tehnike, srebrno značko Planinske zveze Slovenije, je zaslužni član Zveze speleologov Jugoslavije. V Slovenskem geološkem društvu je do leta 1972 vodil sekcijo za predavanja.

Prav tako je bil v letih 1982 do 1985 član uredniškega odbora časopisa Jedro, ki ga je izdajal Geološki zavod Ljubljana.

Bil je izredno aktiven človek, organizator in zelo vnet dopisnik ne samo pri Jedru, temveč tudi pri drugih časopisih in strokovnih revijah. Na dogajanja je gledal kritično z dobro namero, da se stvari popravijo in dobro uredijo. Bil je tudi delegat Geološkega zavoda v Zboru združenega dela Skupščine občine Ljubljana.

S svojim delom si je naš kolega Dušan Novak zaslužil, da se ga s hvaležnostjo spominjamo tudi sedaj, ko ga ne bo več med nami. «

Slednji je spregovoril še novinar **Štefan Kališnik**, gimnazijski sošolec Dušana Novaka, ki je zelo prizadet zaradi nenadne smrti povedal:

»Bil bi čisto navaden dan, za premnoge je tak, lahko brezizrazen ali pa napolnjen bodisi z zadoščenjem, bodisi z vprašanji brez odgovora; bil bi, a ni, ko smo in ker smo pred Dušanim grobom, pretreseni, prizadeti, opomnjeni, čeprav človek potem, ko se rodi in se tega zave, mora vedeti in ve, da je v življenju razen rojstva nespodbita gotovo samo še ena stvar: smrt.

Človek, otrok ali starec, vedno potrebuje koga, ki bedi nad njim, ne da ga uravnava, marveč da skrbi zanj. Ve zanj, tudi če se skorajda ne srečujeta. Najbolj pa se tega zave, ko oni odide. Dušan je bedel nad nami, sošolci in sošolkami sloveče šeste ce, sedme ce in osme ce gimnazije na Vegovi v Ljubljani, razredov, ki so jim dajale podobo in duha take postave, kakršni so bili očetovski razrednik profesor **Vrhovnik**, profesorja **France Vodnik** in **France Planina** ter še drugi podobni – in mi mladi ljudje, prineseni z vseh vetrov, vsak drugačen, vsak samosvoj, a vsi enaki v nečem: v upanju in pričakovanju, po letih vojnih grozot, ki so pravkar minila. Ni ga bilo vprašanja, ki ga mladi ne bi načenjali, in ne odgovora, ki bi se mu profesorji izmikali.

Ko nas je spet, po maturi, razteplo na vse strani – kdo ve, kako bi se srečevali kot sošolci, ali bi se sploh zbirali na obletnicah šolskih dogodkov, mladostnih mejnikov naših življenj, ko ne bi bilo Dušana.

Prav on, Dušan, in samo on, se je zavzel, da smo se začeli shajati, on, ki se ni nikoli v ničemer postavljaval v

Dušan Novak je geološko kartiral marsikateri predel Slovenije, tudi visokogorje.

osprej. Dušan, prav on in samo on, je pisal in telefoniral na vse konce, se vozil po Sloveniji od enega do drugega, vabil, spodbujal, pripravljaval kraje srečevanj. Ko pripovedujem to, ne govorim o Dušanovi dejavnosti, temveč o značilnem znamenju, ki smo ga Dušanovi sošolci najbolj čutili, o človeškem spričevalu, ki smo ga najbolj videli: prizadeval si je zoper odtujenost, ki tako razkrajata skupnost, delal je za vezi, ki jih ne pletejo interesi, marveč pristna človečnost, življenjski optimizem...

Tako smo se shajali za obletnice mature štiridesetletniki, petdesetletniki, šestdesetletniki, petinšestdesetletniki, ter ob drugih letnicah in obletnicah vmes, vendar zmeraj sošolci. Kajpak, družčina se je osipala... Vendar, nikoli ni nihče razmišljal, kako bo s srečevanjem za naprej, saj smo vedeli: to ima na skrbi Dušan, on, Dušan, v tem bedi nad nami.

Nikoli ni nihče razmišljal o tem, Dušan je bedel. Ko se

Simfonija narave

ALEŠ TACER

*Jutro krasno se poraja,
sonce svoje žarke lije,
vsa otrpla je narava,
biljno seme v zemlji vzklije ...*

*Kmet na polje se odpravlja,
delavec hiti v službo,
roža soncu se nastavlja,
dlijad si v gozdu išče družbo ...*

*Kaplja z lista kane v travo,
žejen hrošček jo posrka,
pastir huduje se nad kravo,
v gozdu detel v deblo vrta ...*

*Jutro dan nam je rodilo,
ki zvečer umira v noč,
da nam jutri z novo silo
zableščal bo na vso moč ...*

spet približa obletnica, ali se bomo – ali bodo, zakaj nihče ne ve ne ure ne dneva – spet zbrali? Če se bomo ali bodo, bodo zbrani sošolci mislili na Dušana in govorili o njem. Če se ne bomo ali ne bodo zbrali, bomo ali bodo tudi, morda v samoti še bolj, mislili nanj, ki je dejavno kazal, ne pa govoril, da je prijatelj, prijatelj vsem.

Ne poslavljamo se od organizatorja, poslavljamo se od prijatelja. In tistim, ki jim je bil še več kot prijatelj, ki jim je bil njihov najbližji, iskreno izrekamo sožalje.

Dragi Dušan, hvala! Naj bo Bog s tabo – tako smo si znali in upali reči tudi leta 1950. Počivaj v miru.«

Dolga kolona pogrebcev se je potem z duhovnikom na čelu odpravila k družinskemu grobu Novakovih, v katero so le nekaj tednov prej položili Dušanovo mamo, na katero je bil neizmerno navezan. Njegov grob je prav blizu groba njegovega jamarškega tovariša **Viljema Putika**, legende slovenskega jamarstva, o katerem je med Dušanom in njegovimi jamarškimi kolegi njega dni tako pogosto tekla beseda.

OSKRBNICE TREH VISOKOGORSKIH PLANINSKIH KOČ V OSRČJU TRIGLAVSKEGA PARKA

TRI GRACIJE IZPOD TRIGLAVA

MARJAN RAZTRESEN

V treh planinskih kočah, ki stojijo pod najvišjo slovensko goro, živijo že vrsto poletij od konca junija do sredine oktobra tri gospe, brez katerih si je komajda še mogoče predstavljati uspešno poslovanje teh koč, predvsem pa si one same ne morejo predstavljati svojih poletij brez teh koč, v katere so vse tri prišle pred leti popolnoma brez visokogorskih izkušenj, saj se pred tem ni nobena od njih aktivneje ukvarjala s planinstvom.

ANICA FRELIH IZ PLANIKE

Po stažu najmlajša med tremi oskrbnicami izpod Triglava je **Anica Frelih** iz Sela pri Bledu, ki je bila letošnje poletje v Domu Planika pod Triglavom oskrbnica »šele« osmo leto. Tistega leta 1989, ko je šla v pokoj, potem ko je svoje oddelala v konfekciji v Vezeninah na Bledu, je sredi poletja, avgusta, prišla skupaj z njeno sodelavko iz Vezenin **Julko Jan** iz Gorij, ženo bivšega predsednika PD Gorje, k njej domov gospodarica Planinskega društva Gorje **Marica Okršlar**, ki upravlja kočjo Planiko, in jo prosila, naj bi šla skupaj z Julko tja gor, ona za oskrbnico in Julka za kuharico, ker sta sredi sezone ženski s tema dvema nalogama imeli tega težaškega dela dovolj in sta se vrnili v dolino.

»Nikoli dotlej nisem hodila po hribih, z nikomer dotlej nisem nikoli šla v gore,« nam je letošnje poletje pripovedovala oskrbnica Anica iz Planike, »kar sem obema iz Gorij tudi povedala. Bilo je 15. avgusta, nekaj časa smo se pogovarjale, 17. avgusta pa so me skupaj z Julko s helikopterjem že odpeljali sem gor. Prvič v življenju sem bila v skalnem visokogorskem svetu, kjer sem se po Marčinem uvajanju dobro znašla kot oskrbnica.«

Tri poletja je bila v Planiki oskrbnica, leta 1992 je zbolela in dve leti ni mogla priti pod Triglav, od leta 1994 do zdaj pa je bila spet vsako poletje ta planinska kočja pod najvišjo slovensko goro njen dom. Ta čas je bila, poprej dolinka od nog do glave, dvakrat na vrhu Triglava, leta 1995 dne 3. oktobra, tako prvič kot drugič pa s plezanjem k Aljaževemu stolpu ni imela nobenih težav.

474 »Hoje sem bila vse življenje navajena,« pravi, »saj

sem morala v svojih aktivnih letih vsak dan hoditi pol-druugo uro, da sem prišla v službo in iz nje domov.«

S svojo letošnjo ekipo v koči je bila oskrbnica Anica karseda zadovoljna, saj z nobeno od sodelavk ni bila letos tam gori prvič: kuharica Marija je bila letos v Planiki že peto leto, Mihela tretje in Valerija drugo.

V sezoni, ki je letos trajala od 22. junija do konca septembra, je bil delovni čas za celotno osebje v Planiki od pol petih zjutraj do desetih zvečer; to je ura, ko je že s hišnim redom zaukazan mir in nočni počitek, čemur planinci skoraj nikoli niso nasprotovali in so tak red

Anica Frelih, ki je od vseh treh podtriglavskih oskrbnic na najvišji ravni, na višini več kot 2400 metrov.

upoštevali. Letos je bilo v koči razmeroma malo večjih skupin, največji sta bili tradicionalni planinski pohod Sto žensk na Triglav in skupina planincev, mlajših in starejših, študentov in tudi upokožencev, s katero je bil tudi škof **Alojz Uran**. »V zadnji jedilnici je imel mašo z obhajilom,« pravi oskrbnica Anica, to pa je bil eden od spominjanja vrednih dogodkov.

Gostje Planike so bili tudi Estonci, 12 planincev iz te države, ki so na vsak način hoteli kljub slabemu vremenu in mrazu spati zunaj koč, ker za prenočevanje niso imeli denarja; ko je oskrbnica za to zvedela, jih je prenočila v jedilnici, kjer so udobno prespali v svojih spalnih vrečah.

Najbolj žalosten dogodek, ki ga je Anica Frelih doživela v teh letih v koči Planika pod Triglavom, je bila vest o smrti 18-letne Mateje, ki jo je strela zadela na Malem Triglavu in je padla preko stene nedaleč od Planike. Srečnejše se je izvlekel neki fant, ki je sicer padel po skalah nad koč, kjer pelje pot na Triglav, vendar je s pomočjo prijateljev nekako prišel v koč, od koder so poklicali gorske reševalce, ki so ga oskrbeli in odpeljali v dolino.

Planinci, ki pridejo v Dom Planika pod Triglavom, 2401 meter visoko, so skromni ljudje, največje razkošje, ki si ga privoščijo in s katerim jim v koči radi ustrezajo, pa so palačinke ali kava, ki je porabijo celo do kilogram kakšen dan, ko pride tja gor dovolj strastnih kofetarjev.

»Koliko časa bom še prihajala sem gor?« ponavlja naše vprašanje Anica Frelih. »O tem ne premišljujem nobeno poletje, o tem se odločim šele spomladi, ko me gospodarica Marica vpraša, ali bova podaljšali pogodbo iz prejšnjega leta.«

IVANKA JELEN Z DOLIČA

Leta 1980 je **Ivanki Jalen** iz Žirovnice umrl mož in ker je imela dovolj službenih let, je isto leto šla v pokoj. Vendar ji je že čez nekaj mesecev postalo neizmerno dolgčas, šla je v zavod za zaposlovanje in se prijavila, prav kmalu po tem pa se je pri njej doma oglasila gospodarica Planinskega društva Gorje Marica Okršlar in ji ponudila delo v Domu Planika pod Triglavom. »Sprva sem delo tako visoko in daleč v gorah odklonila, saj v takih hribih še nisem bila nikoli v življenju, čeprav sem sicer hodila po gorah, poleg tega si nisem mogla predstavljati, kakšno je delo v planinski koči,« nam je v Tržaški koči na Doliču, na nadmorski višini 2151 metrov, pripovedovala Ivanka Jelen. Vendar jo je Marica pregovorila, leta 1980 in leto dni pozneje je delala v Planiki, od leta 1982, ko je šla dotakratna oskrbnica Mimica v pokoj, do zdaj, 17 let torej, pa je že oskrbnica koč na Doliču, ki jo oskrbuje PD Gorje.

»Doliča nikoli pred tem nisem videla,« pravi Ivanka. »Marica me je tri dni tukaj učila, kako in kaj naj delam, ker si niti v sanjah nisem mogla predstavljati, kakšno delo je to, potem me je pustila s študentkami in študenti iz Gorij, ki so prišli poleti sem gor delat, da so si zaslužili za študij ali za kakšen priboljšek. Imela sem srečo, da so bili pridni, tako da sem sezono lepo spravila pod streho.«

Visoko nad Trento, na nadmorski višini več kot 2000 metrov, je v Tržaški koči na Doliču letos že 17. poletje delala Ivanka Jalen.

Kakšni ljudje prihajajo v »njeno« planinsko koč? »Vsakršni,« pravi, »najtežje pa je s tistimi, ki sploh ne vedo, v kaj in kam prihajajo. Predvsem kakšna Hrvatica me kdajpakdaj vpraša, kje imamo kopalnico...«

Prva leta svojega poletnega bivanja na Doliču je morala Ivanka Jalen z radijsko postajo, ki je bila njena edina zveza z dolinskim svetom, iti pred koč, da je dobila zvezo, in meso je morala zakopavati v sneg nad koč, da se ji ni pokvarilo. Zdaj je v koči čisto pravi telefon, vso električno energijo, ki jo potrebuje koč, pridobijo s sončnimi celicami, tako da smrdljivega agregata ne potrebujejo več, v koči imajo dve zmrzovalni skrinji za živila, sesalec za prah, da je delo lažje in hitrejše, v vseh prostorih gorijo ob večernih varčne žarnice, moški se lahko obrijejo z brivskim aparatom in si napolnijo mobilni telefon, za radio ne potrebujejo več baterij. Nimajo pa televizije in dnevno svežih časopisnih novic, za kar v sezoni povečini tako in tako nimajo časa.

Velika dragocenost je na kraškem visokogorskem Doliču voda, zato že dolgo v koči ne perejo prav ničesar (razen posode seveda), ampak vse pošiljajo na pranje v pralnico na Bled; »tistim, ki imajo rjuho s seboj, zaračunamo 15 odstotkov nižjo ceno za prenočevanje, izključno zaradi varovanja gorskega okolja pa tukaj ne sežigamo ničesar neuporabnega, ampak vse pošiljamo v dolino,« pravi Ivanka Jelen. »Neprestano opozarjamo planince, naj svoje smeti odnesejo s seboj v dolino, na to pa bi morali tudi starši navajati svoje otroke.«

Najbolj tragičen dogodek iz planinskega spomina Ivanke Jalen se je zgodil 22. avgusta pred petnajstimi leti, ko je na mulatjeri nad kočjo strela zadela planinko **Jožico Ledinek**. »Na srečo so bili tukaj župnik **Klun** z Brezovice s svojimi fanti ter zdravnici iz Ljubljane in iz Češke,« se spominja oskrbnica Ivanka. »Prvi so ponesrečenko, ki jo je strela zadela v roko in šla skozi čevljev ven, na robu med življenjem in smrtjo prinesli v kočjo, drugi sta jo vso noč oživljali. Čeprav bi še isti dan lahko ponjo priletel helikopter, so bili takrat zaradi pogreba politika **Rankoviča** menda vsi v stanju drugačne pripravljenosti, pilota Gorazda, ki je bratranec ponesrečenke, pa so na letališču bojda posebej pazili, da ne bi na lastno pest prišel ponjo. Šele naslednje jutro je helikopter priletel ponjo in jo odpeljal v ljubljanski Klinični center, kjer je šele po dolgotrajnem zdravljenju okrevala. Druga huda nesreča je bila, ko so v kočjo prinesli železarja, ki mu je kamen hudo poškodoval ramo.«

Pred nekaj leti se je Ivanka Jalen že odločila, da naslednje leto ne bo več prišla na Dolič, zdaj pa pravi, da bo prihajala, dokler bo zdrava – in dokler bo gospodarica planinskega društva Marica Okršlar, s katero se odlično razumeta.

ZINKA KOSTAJNŠEK S TRIGLAVSKIH JEZER

Po natančno četrto stoletja oskrbnitva v Kočji pri Triglavskih jezerih, na nadmorski višini 1685 metrov, v

Lansko jesen se je poslovila od kočje v prepričanju, da ne bo več prišla, letos je bila Zinka Kostajnshek iz Šoštanjja spet oskrbnica v Kočji pri Triglavskih jezerih.

Foto: Marjan Raztresen

nebeško lepem gorskem okolju, se je lansko jesen oskrbnica **Zinka Kostajnshek** iz Šoštanjja odločila, da naslednje leto ne bo več prišla in da je 25 poletij vendarle dovolj. Tako se je pravzaprav odločila že lansko pomlad: h kočji se prinesla prašička, ker hrane tam tako in tako vsak dan ostaja, ko so kočjo zapirali, je tja gor prišel mesar s približno 70 povabljenimi, ki so pospravili, kar je bilo treba pospraviti, Zinka je potem kočjo zaklenila in si panoramo od Tičarice do Lepega špiča natančno vtisnila v spomin – letošnjo pomlad pa je spet prišla in bila že 26. sezono oskrbnica v tej kočji.

Njen prvi stik z gorami je bil zelo posreden: jeseni leta 1971, ko je bila že invalidsko upokojena, potem ko je prej delala v gostinstvu v Vili Široko, ki je sodila v sklop šoštanske elektrarne, je bila na dopustu v zdravilišču v Radencih, kjer se je znašla za isto mizo z odvetnikom **dr. Erigo**, članom upravnega odbora PD Ljubljana Matica, ki je prav takrat iskalo oskrbnika za Kočjo pri Triglavskih jezerih. Pregovoril jo je, naj bi šla vsaj pogledat, in tako so se pred 1. majem leta 1972, ko je bila kočja za nekaj dni odprta, peš in po visokem snegu odpravili k Jezerom. »V skupini so bili poleg mene še nosač **Ivan Zupan**, kuharica in še dva človeka, meni pa se je ta pot in potem delo v kočji zdelo tako naporno, da sem se odločila poslej delati le v dolini, če se bom že odločila za delo,« nam je proti koncu letošnje planinske sezone v Kočji pri Triglavskih jezerih pripovedovala oskrbnica Zinka. »To sem povedala marsikomu in tudi **dr. Francu Novaku**, zdravniku in navdušenemu turnemu smučarju, ki je ta čas prišel tja gor, in on mi je rekel, naj vendarle pridem poleti, da bom videla, kaj je najlepši možen gorski svet. O tem sem potem premišljevala doma v Šoštanjju in se konec junija spet peš odpravila v kočjo – in potem tako še dvaindvajsetkrat, kajti le zadnja tri leta osebje tja gor pripelje helikopter in ga po končani sezoni odpelje v dolino.«

Vmes je pri Triglavskih jezerih manjkala samo eno sezono, pred enajstimi leti, ko je bila oskrbnica v Aljaževem domu v Vratih. »Imela sem srečo, da mi je prva leta z nasveti pomagal nosač Ivan Zupan, ki je skupaj s še petimi nosači vse do pred tremi leti s konji še nosil hrano in pijačo v to kočjo,« pravi oskrbnica Zinka, ki ji zdaj vse potrebno pripeljejo s helikopterji zasebnik **Stroj** in vojaki.

Osebje si oskrbnica vsako leto najde sama, povečini v domačem Šoštanjju, redko pa se kdo odloči več poletij zapored delati od najzgodnejšega jutra do poznega večera v svetu odmaknjenih gorah, ki jih lahko občuduje le iz kočje. »Včasih kdo od osebja vendarle skoči na kakšno goro, toda tako v gore zaljubljene planinke, kot je bila 18-letna študentka **Cvetka**, ki je pred leti mesec dni delala tukaj, poslej v tej kočji ni bilo,« pravi Zinka. Preden je zjutraj začela delati, je tekla na Tičarico (2071 m), verjetno pa je tekla na katerega od bližnjih vrhov tudi kakšno leto pozneje, ko je delala v Domu na Komni. Bila je izjema, kajti kdor dela od petih zjutraj do desetih zvečer, kolikor v kočji traja delovni dan, večinoma izgubi voljo do še kakšne planinske dejavnosti. Oskrbnica Zinka je bila letošnje poletje le dvakrat do Ledvičnega jezera.

»Pa bi nekateri naši obiskovalci radi, da bi bil naš delovni dan še bistveno daljši,« pravi Zinka Kostajnshek. »Nekateri pravijo, naj bodo prihodnje leto tukaj zaposleni mlajši ljudje, ki razumejo, kaj je žuriranje. Sicer pa so se zadnja leta navade planincev precej spremenile: hitreje hodijo, kot so njega dni, manj se ustavljajo v koči, več nosijo s seboj in manj zapravljajo.«

Najbolj nenavaden gost, ki je bil kdajkoli v Koči pri Triglavskih jezerih, je bil mož srednjih let, mizar in trgovski pomočnik, ki naj bi ga pred leti v Nemčiji strahovali ustaši, pred katerimi se je skrival, neko pozno jesen pred približno dvajsetimi leti pritaval k Triglavskim jezerom, vdrl v kočjo in tam ob zalogah hrane in pijače živel več kot tri mesece, do 21. marca, ko so h koči prišli udeleženci prvega spomladanskega turnega smuka. Brez upiranja je šel z nosačem Ivanom in nekim planincem v dolino, planinsko društvo naj bi ga sploh ne preganjalo, ker je obljubil, da bo povrnil škodo, vendar ga je policiji prijavila njegova lastna teta, češ da jo je okradel. Po letu dni zapora je pozno jeseni spet zataval v Alpe in si prezimovanje hotel urediti v Zasavski koči na Prehodavcih, kjer pa niti zaloge hrane, niti kurjave niso bile tolikšne, da bi lahko preživel. Spomladi so ga prvi obiskovalci kočje tam našli mrtvega.

Najbolj žalosten dogodek, ki se ga iz Koče pri Triglavskih jezerih spominja njena oskrbnica, je bila smrt planinca, ki je padel na Lopučnici in se hudo

poškodoval; prinesli so ga do Triglavskih jezer, v tej koči pa je umrl.

V koči sredi naravnega parka so bili gostje planinci z vseh celin, od Rusije do Kanade in od Južne Amerike do Avstralije in Japonske. Posebno sta oskrbnici ostala v spominu čedna Japonka in njen simpatični mož iz Nizozemske ter obiskovalec iz neposredne slovenske soseščine, ki je tja gor prišel z zapeljivo spremljevalko in hotel »najboljšo sobo, kar jih imate, s kopalnico seveda«, ta zahteva pa je oskrbnici tako vzela sapo, da mu je odgovorila, da mu lahko z največjim zadovoljstvom ponudi veliko kopalnico neposredno ob sobi, v jezeru nad kočjo ali pod njo...

Oz letos Zinka Kostajnshek ne premišljuje več o tem, kdaj se bo poslovila od Koče pri Triglavskih jezerih. Zdaj premišljuje takole: ljudje se navadijo tebe in ti se navadiš teh gorskih obiskovalcev, po toliko letih pa ti tudi ni vseeno, kaj se bo v naslednjih letih dogajalo s to kočjo, v kateri si preživel toliko poletij. »Milan Čučnik, tajnik PD Ljubljana Matica, ki me je pregovoril, naj pridem še letos, mi je to poletje rekel, naj zdržim vsaj še do leta 2000, ko bomo vsi skupaj nepreklicno šli v pokoj. Spomladi sem sicer prinesla s seboj majhnega prašička, ki sem ga zredila in pred koncem sezone napravila kolone, vendar kakšnega poslovnega slavlja kot lani nisem pripravila. Morda se bomo z gospodarji te kočje dogovorili tudi še za prihodnje leto.«

»KO SE ODLOČIM, SE DO SKRAJNOSTI NE UMAKNEM.«

STOLETNICA ROJSTVA KLEMENTA JUGA

UROŠ PODOVŠOVNIK

Letos, natančneje 19. novembra, mineva stoletnica rojstva človeka, ki je kljub svoji kratki gorniški aktivnosti pustil v slovenskem planinstvu neizbrisen pečat. O dr. Klementu Jugu, že v rani mladosti velikem mislecju in kasneje priznanem filozofu, psihologu, v zadnjih letih svojega življenja pa poleg vsega še drznem in v svojem prepričanju neustavljivem alpinistu, je bilo napisano že mnogo vrstic. V tragičnem letu 1924, ko so ga 15. avgusta prijatelji našli razbitega, skoraj nerazpoznavnega, pod severno steno Triglava, je bila celotna oktobrska številka Planinskega vestnika posvečena njemu in le nekaj dni kasneje preminulemu prav tako drznemu gorniku Vladimirju Topolovcu. Jugovo temeljito znanstveno delo ga je zbližalo z mnogimi tujimi filozofi, zato je njegova smrt odmevala tudi zunaj domačih logov. Lani je pri založbi Karantanija s spremnim besedilom Aleša Učakarja izšla zbirka planinčevih zapiskov, ki jih je dr. Jug objavljval v Planinskem vestniku. V knjigi so zajeti tudi zadnji dnevniški zapiski, najdeni v beležnici ob mrtvem alpinistu.

Klementova »drugačnost« oz. vrstnikov se je začela izoblikovati že v otroštvu. Bil je majhen in krhek ter zaradi tega v družbi otrok večkrat zapostavljen in za-

ničevan. Morda ga je ravno to usmerilo v globoka razmišljanja o namenu in poslanstvu lastnega življenja ter kasneje v razglabljanja o razvojni plati človeške duševnosti, nagonu ter stremljenju; temu je zadnja leta posvečal vso svojo pozornost. Še več. Ni se zadovoljeval le s teoretičnimi razlagami, pač pa je svoje teorije nenehno preizkušal na sebi, oziroma obratno: notranja občutja, ki jih je doživel na svoji življenjski poti, so postala temelj njegovim teorijam in razmišljanjem. Da bi jih do popolnosti preizkusil, je do sebe postajal vse bolj trd in neizpros. Zavestno je iz svojega življenja črtal vse razvade, za katere se mu je zdelo, da ne vodijo k iskani popolnosti. Kljub temu, da je bil svoj čas izredno aktiven v različnih društvenih organizacijah, je to svoje delovanje opustil, saj po njegovem mnenju s takim delom ni mogel v popolnosti služiti svoji domovini. Prav tako je prenehal prirejati »predavanja ljudstvu«. Po svojem mnenju se je kot znanstvenik že preveč oddaljil od razmišljanja »navadnih« ljudi. Popolnost je slednjič videl le še v hladni znanosti brez nepotrebnih priveskov. Ztiral je strasti in čustva. Vse bolj je izgubljal tudi stik s smislom za estetiko, ki se ji je v gimnazijskih letih ob branju Cankarja, Prešerna, Ketteja in drugih veliko posvečal. Zagovarjal je neprestano delo in preziral vsakršno uživanje, nepodjetnost in bojazljivost.

V gore je dr. Klementa Juga zaneslo šele zadnja leta njegovega življenja. Prvič je v spremstvu prijatelja stopil na Triglav šele leta 1920, vendar pa mu je od takrat tako imenovana turistika postala nepogrešljiva življenjska sopotnica – poleg filozofije najvažnejša nasploh. Le gore so še odvrnile njegovo pozornost od vede, hkrati pa so mu pomenile nekakšno orodje za uresničevanje lastnih življenjskih nazorov. Na gorskih poteh je iskal svojo usodo in slabosti, v mejnih situacijah je raziskoval svojo zavest, predvsem pa je v gorah

Dr. Klement Jug: »Kdor hoče biti ponosen nase, ne sme biti majčken, tudi če nikoli ne doseže miru, razen ko pade.«

preizkušal pomen volje, katere tako trden zagovornik je bil. Trdil je, da je človek zmožen doseči še tako zahtevne cilje in premagati najhujše nevarnosti, če le čuti, da je rešitev odvisna od njegove lastne volje in ne podleže odvisnosti od naključja ter tuje pomoči. Tako v enem izmed svojih objavljenih člankov pravi: »... Če ne uravnavam več svojega položaja po lastnem smotnem preudarku, tedaj postanem negotov in loti se me tisto nerazpoloženje, ki navadnim zemljanom onemogoča izvedbo predrznega podjetja.«

Pri obvladovanju strahu kot spremljevalca nevarnosti, ki človeku po njegovem mnenju odvzame razsodnost in zmožnost treznega ravnanja, se je ravnal po načelu: Obvladaj svojo notranjost, pa boš obvladal tudi nevarnost. Strah za življenje naj bi bil kriv marsikatero nesrečo, saj takrat človek zmeden hlasta za rešilno bilko, namesto da bi mirno iskal izhod iz kritične situacije. Po drugi strani pa je ta strah kriv, da človek ni sposoben izpeljati zadeve do konca oziroma ni sposoben iz sebe iztisniti maksimuma. (»Tako se človek umika navideznim nevarnostim.«) Zatorej alpinist nikoli ne bi smel pomisliti na nevarnost, ampak v krizni situaciji le na to,

kaj lahko v tistem trenutku stori, kajti le tako lahko pravilno reagira in izrabi najmanjšo možnost, da se reši.

Da Klement ni bil le »rekorderski« alpinist, ampak predvsem velik mislec, je razvidno iz zapiskov, ki govorijo o smotru alpinizma. Dr. Jug v svojem članku sicer priznava, da je planinstvo konglomerat motivov in da eni hodijo v hribe le zaradi lepote ali lastnih spoznanj, drugi spet zaradi morale ali znanstvenih interesov. Toda v končnem smislu alpinizem izvira iz prvinskega motiva – stremjenja po zmagah in prvenstvu. In če je alpinizem obravnavan pravilno, torej ne le kot »brezciljno rekorderstvo«, ampak dobi svoj kulturni pomen, potem lahko vzgoji ljudi z močnim značajem, ki so edini potrebni v boju za narodov obstoj.

Še ena misel je grizljala dr. Klementa Juga: težnja k popolnosti. Nikakor ni mogel sprejeti dejstva, da so sredstva in čas človeku omejeni, da ni mogoče biti na vseh koncih naenkrat in da v življenju zanesljivo ne bo mogel uresničiti vseh željenih ciljev. Zapisal je takole: »Živeti življenje brez čedalje večjih uspehov, brez čedalje večjih zmag nad samim seboj in vsem, kar je ovira tvoji pošteni volji, torej tudi ovira napredku in izpopolnjevanju, to se pravi kljub domišljavosti živeti življenje muhe enodnevnice ali kvečjemu majčkenega človeka,

Ob 140-letnici rojstva Kugyja in Tume

V obmejnem Trbižu so v počastitev 140-letnice rojstva **dr. Juliusa Kugyja**¹ pripravili zaokrožen niz prireditev, ki so si sledile od 14. avgusta do 26. septembra letos pod skupnim naslovom »Po sledovih alpinista in pisatelja Juliusa Kugyja«. Organizatorji so bili Družba za promocijo turizma na Trbižu in Nevejskem sedlu, Konzorcij za turizem Trbiža in Nevejskega sedla, Skupina italijanskih planinskih pisateljev, sekciji CAI za Trbiž in Gorico ter glasilo »Alpinismo Goriziano«. V sklop prireditev je spadalo več tur na vrhove in obisk planinskih postojank po poteh dr. Kugyja. V dolini so organizirali različne fotografske razstave, predstavitve knjig, koncerte in literarne večere. Organizatorji ne skrivajo ambicij, da bi ta projekt v prihodnje prerasel v stalno obliko sodelovanja teh obmejnih dežel.

Pri tem seveda niso mogli prezreti Kugyjevega sodobnika, našega **dr. Henrika Tume**, ki se je rodil le deset dni prej², v gorniško dogajanje pa aktivno vstopil³ leta 1873. Italijani ga po prevodu njegove avtobiografije⁴ v podrobnostih šele na novo odkrivajo. Zato je imelo tudi celodnevno posvetovanje (19. 9. t.l.) v dvorani Auditorium Kulturnega centra na Trbižu temu primeren delovni naslov »Planinstvo v času

duševnega pritlikavca. Kdor pa hoče biti ponosen nase, ne sme biti majčken, tudi če nikoli ne doseže miru, razen ko pade!

Samostojnemu in ponosnemu človeku je najhuje, če mora na tistem polju človekovega udejstvovanja, v katerem vidi smoter svojega življenja, biti na drugem ali še slabšem mestu. Zato pa ne sme trpeti, mora znati žrtvovati; brez žrtve ni borbe, brez borbe ni zmage in brez zmage ni resnične veličine.«

Klement Jug se je v ponedeljek, 11. avgusta 1924, že tretjič odpravil v še nepreplezan del Triglavse severne stene. Ker njegovega prijatelja ni bilo pravočasno v Vrata, se je na negotovo pot odpravil sam. Vrnil se ni. Štiri dni kasneje so prijatelji našli njegove zemeljske ostanke. Truplo so z vrvmi spustili še nekaj sto metrov do poti, ki je vodila od Praga proti Luknji, od tam pa so ga prepeljali v Dovje in ga 17. avgusta pokopali. V njegovih zadnjih zapiskih je bilo moč prebrati tudi nekaj globoko razmišljajočih stavkov:

»Z razumom se obvlada položaj in se ne zaganja brez pomisleka ter se prepušča uspehu usodi namesto volji. V naravi je le mogoč in nemogoč prehod. Nevarnost je le v tem, da plezalec zaradi skrčene duševne sile pride na nemogoče prehode, ali pa da na nemogočih prehodih omahne iz osebne nezmožnosti...

... Volkar pleza iz strasti, zato v nevarnosti omaga. Jaz ne plezam iz strasti, marveč iz odločnosti. Ko se odločim, se do skrajnosti ne umaknem. Zato obvladam položaj, plezam, zaupam vase in delam z razumom...
... Strast.

Kaprice, trma, brezrazumnost.

Volja, smotrna odločnost, le ta je pogoj za disciplino, medtem ko je kaprica samovoljna, strast pa brezciljna in neorganizatorska. Kako prevzgojiti v alpinistični strast in trmo v voljo? Vse drugo je lažje; alpinisti, ki iščejo v turi užitek, lepote, zadovoljstva – te vodi interes časti. Torej iz individualnih vzrokov. Ti so tudi težko prevzgojilivi v odločne, disciplinirane...

... Moralni poraz je le tam, kjer je objektivno mogoč prehod, pa se iz subjektivnih razlogov, zaradi lastne slabosti, itd., umakneš...

... Če se umakneš, ker si kot človek prekratek, da bi splezal, torej ti zaradi telesne lastnosti ni mogoče in si drugače tudi ne moreš pomagati, ti to ni v sramoto, le žalostno je, da ne moreš splezati. ...«

***

Literatura:

Stena in smrt; planinčevi zapiski, založba Karantanija 1997

Planinski vestnik 1924, 1925

Kugyja in Tume«. Na njem je z referati sodelovalo več avtorjev iz obmejnega prostora treh sosednjih držav Avstrije, Italije in Slovenije. **Celso Macor** (Italija) je govoril o planinstvu v Kugyjevem in Tumovem času in modernem alpinizmu. Prispevek **Hansa Heindla**, planinskega publicista iz Avstrije, se je glasil »Koroško planinstvo v Kugyjevem času«. Iz Slovenije sta se povabilu odzvala dva avtorja: **dr. Branko Marušič** iz Solkana z referatom o odnosu Kugy-Tuma (»Kugy, kralj Julijskih Alp, in njegov vazal«) in **Žarko Rovšček** iz Tolmina s prispevkom o slovenskem planinstvu v času Tume in Kugyja. Italijanski avtorji so bili najbolj številni: **Rudi Vittori** je spregovoril o planinstvu v Julijcih v 20. stoletju, **Spiro Dalla Porta Xidias** o Kugyju kot poetu, **Sergio Tavano** o planinstvu z več vidikov in **Roberto Todero** o Kugyju kot alpinskem referentu avstroogrške vojske v času 1. svetovne vojne. Zanimiv je bil tudi kratek prispevek sive eminence avstrijskega alpinizma, **Karla Kucharja**, ki je opisal svoje srečanje s Kugyjem.

Na tem mestu velja omeniti hvalevredno dejstvo, da imamo Slovenci Kugyjeva dela prevedena v celoti. Vsa, razen zadnjega, so izšla pri založbi Obzorja v Mariboru: *Delo, glasba in gore* (1966) in *Iz življenja gornika*⁵ (1968) v prevodu **Lilijane** in **Franceta Avčina**; *Iz minulih dni* (1971) v prevodu **Lilijane Avčin**; *Julijske Alpe v podobi* (1971) v prevodu **Jožeta Šmita** in **Tineta Orla**; *Pet stoletij Triglava* (1973), *Božanski nasmeš Monte Rose* (1976) in *Anton Ojcinger* (1977) v

prevodu **Marijana Lipovška**. Zadnje delo, *Vojne podobe iz Julijskih alp* (1995), je izšlo pri založbi Kres v Ljubljani v prevodu **Lilijane Avčin**. Naši sosede Italijani kot bolj številni narod z bogato gorniško tradicijo in celo Kugyjevim tržaškim domicilom žal še vedno nimajo prevedenih vseh njegovih del. To dejstvo nas upravičeno lahko navdaja s ponosom, saj ob Tumovih in drugih tovrstnih delih dviga naše gornišvo na dostojno kulturno raven.

Obžalovati moramo dejstvo, da 140-letnico rojstva obeh velikih mož nismo na primeren način obeležili tudi pri nas. Tako smo spet zamudili eno izmed priložnosti za promocijo tako naše dejavnosti kot tudi domovine vobče. Že površna primerjava z ostalimi evropskimi narodi namreč odkrije, da imamo Slovenci bogato gorniško zgodovino, ki se lahko enakovredno postavlja tujcem ob bok.⁶ Ob takih in podobnih jubilejih se premalo resno zavedamo, da je planinska preteklost tudi pomemben del naše splošne nacionalne zgodovine, dokaz naše vpetosti v evropski kulturni prostor in tudi ena izmed izkaznic ob našem spogledovanju z evropsko združbo narodov.

Žarko Rovšček

¹ Dr. Julius Kugy: rojen 19. 7. 1858, umrl 5. 2. 1944.

² Dr. Henrik Tuma: rojen 9. 7. 1858, umrl 10. 4. 1935.

³ Kugyjev začetek gornišva je bil leta 1875, torej le dve leti pozneje.

⁴ Prevod je pod naslovom *Dalla mia vita* izšel leta 1994.

⁵ Slovenci smo se s prvo izdajo tega dela srečali že danes leta 1937 v prevodu **Mire Marko Debelakove**.

⁶ Prijetno je bilo slišati nekatere referente iz obeh sosednjih držav na tem posvetovanju, ki so velikokrat omenjali prvi vzpon na Triglav (Korošec, Kos, Rožič in Willomitzer, 26. 8. 1779) in druge vzpone v naših Julijcih kot pomembne mejnike za razvoj gornišva tudi pri njih doma.

SLOVENCİ SO OSVAJALI IN OSVOJILI NAJVIŠJI, 3142 METROV VISOKI VRH VIETNAMA

PUSTOLOVSKI VZPON NA FAN SI PAN

STONE KELBL, TONI URBAS

V začetku lanskega oktobra smo odšli na potep po treh deželah, po Nepal, Tajski in Vietnamu. Člani odprave smo bili **Irena Stergar, Robi Dolničar, Nikola Prokšelj, Toni Urbas** in **Tone Kelbl**.

V Nepalju smo si najprej ogledali glavno mesto Katmandu, glavni cilj pa je bil trekking v dolino Solu Khumbu in osvojitve vrha Kala Patar (5545 m). Vreme nam je bilo naklonjeno, pa tudi z zdravjem nismo imeli težav, zato smo ta vrh osvojili 19. oktobra.

Naslednja dežela je bila Tajska, imenovana tudi dežela smehljaja, saj so tam ljudje zelo prijazni. Vse povsod so kontrasti: na eni strani rodovitna dolina Menana, na drugi z gozdovi poraščeno višavje na severu države. Mirne vasi – nedaleč stran pa glavno mesto Bangkok, ki šteje šest milijonov prebivalcev. Mesto je središče budistične tradicije, sanjsko lepi vrtovi so idealna kulisa za meditacijo, meniške obrede ali kraljevi ceremoniali. Po dveh dneh ogledov tega mesta smo odšli na Koh Samui, eksotični otok približno 700 kilometrov južno od Bangkoka. Na otoku, ki meri samo 280 kvadratnih kilometrov, smo si odpočili od napornega trekinga v Nepalju in se pripravili na deželo Vietnam, kjer smo nameravali priti na najvišji vrh Fan Si Pan, visok 3142 metrov. Zaradi čudovitih plaž in lenobnega življenja je Irena ostala na otoku, mi pa smo odšli v neznani Vietnam.

Vietnam je bil vrsto let spomin na vojno. Danes so v tej deželi ostanki vojne le še ena turistična znamenitost več, saj je dežela postala priljubljena za turiste. Dva dni smo preživeli v glavnem mestu Hanoi, kjer prebiva okoli 2,5 milijona prebivalcev. Na cestah je neznanska gneča, redki avtomobili so pomešani s kolesarji in mopedisti. Posebna zanimivost je jutro v Hanoi, ki se prebujata nad jezerom Hoan Kiem: v svetlobi prvega sonca se stezice v parku okoli jezera spremenijo v telovadnico, kajti telovadi staro in mlado. Po zajtrku, ki je kar na ulicah, se domačini odpravijo na delo.

Mi pa smo se odpravili na sever dežele, v 600 kilometrov oddaljeno vas Sapa na višini 1600 metrov. Peljali smo se z ruskimi džipi po ozkih hribovskih cestah, polnih lukenj. Čeprav nas je vso pot premetavalo, smo si z zanimanjem ogledovali naravo, riževa polja, lesene kolibe, krite s slamo, v katerih prebivajo gorska plemena. Deset odstotkov prebivalcev Vietnama sestavlja več kot šestdeset narodnostnih manjšin, ki živijo na severu ob meji s Kitajsko, na prostranih gorskih in pragozdnih območjih.

Po deseturni vožnji, za katero smo plačali 45 dolarjev na osebo, smo prispeli v vas Sapa, napol zanemarjeno vas, v kateri je ostalo le še malo od blišča nekdanjega kolonialnega naselja. Sredi goratega območja številnih plemen so si Francozi v začetku stoletja uredili gorsko pribežališče pred vročino velikih mest v dolini. Redke neporušene francoske vile se odevajo v kičaste barve,

Na vrhu Fan Si Pana (3142 m)

Foto: Toni Urbas

v razmetanih ulicah pa nastajajo majhni hoteli in v enega od njih se vselimo tudi mi. Ulice so polne ljudi, prijazno nadležne so ženice plemen Hmong in Rdeči Dzao iz okoliških vasi, ki ponujajo doma narejene obleke in spominke.

Prvi pristop na najvišji vrh Vietnama Fan Si Pan naj bi bil po ustnem izročilu delo domačinov leta 1964, ki je zaradi težavnosti trajalo osem dni. Sedaj traja vzpon štiri dni s tremi spanji na prostem, saj koč in bivakov ni. Vse potrebno za pot uredimo v agenciji, kjer dobimo vodiča po imenu **Liao**, starega 22 let, kajti pot brez vodiča nam odsvetujejo. Zaradi nepredvidljivega terena in težavnosti Robi ostane v Sapi, tako da naslednje jutro odidem brez njega.

Najprej se spustimo v dolino na nadmorsko višino 1200 metrov, kjer naletimo na šolo, polno otrok. Vodja šole od nas zahteva plačilo, ker da smo na njihovem območju. Kljub prepričevanju, da smo plačali v turistični agenciji, mora vodič izročiti ročno uro za takso. Pot nas nato pelje do reke, ki jo prebrodimo, saj mostov ni videti. Ob reki so stope, ki drobijo žita in so podobne našim mlinom.

Nato se začne vzpon. Prvi del poti je izredno strm. Teren je ilovnat, posamezna ožgana drevesa pa dajejo vtis, da je pred časom tu divjal velik požar. Ko pridemo na greben, ga prečimo, pot pa se potem spusti v izredno lepo sotesko, obogateno z mogočnimi drevesi in lepimi bistriimi potoki. Med temi lepotami se je zaradi ožuljenih nog končala pot za Toneta, ki se je vrnil proti Sapi.

Med potjo, ki jo nadaljujemo Toni, Nikola in vodič Liao, je ponekod opaziti opice, ki kažejo svoje plezalne veščine po drevju. Ko prečimo tri lepe potoke, se pot, ki je zaradi bujne vegetacije brez vodiča ne bi našli, začne strmo vzpenjati. Plezati je potrebno po koreninah mogočnih dreves, ki z višino postanejo redkejša, na pot pa se nam začne postavljati bambus. Pot zadnje četrtine vzpona prerašča tenak, oster bambus, vraščen v strmo skalovje.

Megla, ki nas je spremljala vso pot, se razkadi in zagledamo vrh, čaka pa nas še tri ure strmega vzpona.

Pokažejo se nam tudi okoliške gore, pogled pa nam uhaja med drugim v sosednjo državo Kitajsko – in na roke, ki so vedno bolj porezane od bambusa.

Vrh smo osvojili 4. novembra ob 17. uri, sam pristop pa je trajal okoli deset ur.

Fan Si Pan, visok 3142 metrov, je skalnat, obeležen s piramido in vietnamsko zastavo. Za fotografiranje in razgled imamo malo časa, saj nas priganja tema, tako da se karseda hitro spustimo na višino 2600 metrov, kjer si iz bambusa pripravimo bivak. Zakurimo ogenj, povečerjamo in se zapletemo v prijeten pogovor z vodičem, ki nam je povedal veliko zanimivosti. Kljub pomislekom o divjih živalih je bilo spanje prijetno, verjetno zaradi utrujenosti.

Zjutraj ob 6. uri začnemo sestopati proti dolini. Ob prvem potoku imamo zajtrk, kjer se nam pridruži divji lovec, ki je dajal videz Robinzona. Razkazal nam je staro puško, ki se polni spredaj skozi cev, mi pa smo mu ponudili del zajtrka, ki ga je z veseljem sprejel. Nato smo odšli vsak na svojo stran, saj nas je čakalo še šest ur hoje do vasi Sape. Zvečer smo prijeto utrujeni zaspali z mislimi, da smo najvišji vrh Vietnama osvojili v komaj dveh dneh.

Naslednje jutro smo se odpeljali nazaj v Hanoi, kjer smo se odločili za odhod v Halong Bay, še eno od čudes sveta. To je predel v Tonkinškem zalivu, kjer se na območju 1500 kvadratnih kilometrov dviga iz vode 3000 otočkov. Časa smo imeli tri dni, izkoristili pa smo ga za križarjenje z motornim čolnom med otočki. Obiskali smo edini naseljeni otok Cat Ba, ki se turistično šele prebuja, saj tod gradijo na vsakem koraku.

Začetni del poti z bujnim rastlinjem

Najtežja smer na Madagaskarju

Mednarodna alpinistična odprava »Madagaskar '98«, na kateri so sodelovali **Erik Švab**, tržaški začetnik Slovenec, sicer načelnik Alpinističnega oddelka Slovenskega planinskega društva Trst (SPDT), 27-letni diplomirani pravnik, **Marko Sterni**, gorski vodnik iz Trsta in član sekcije CAI XXX. Ottobre, 33-letni uslužbenec pri zavarovalnici, in **Rolando Larcher**, športni plezalec in alpinist iz Trenta, po poklicu policist, je dosegla izjemen alpinistični uspeh v strmih granitnih stenah afriškega otoka Madagaskar.

V jugovzhodnem delu otoka na skoraj popolnoma neraziskanem območju v osrčju goratega predela Andringitra, ki dosega 2300 metrov nadmorske višine, so visoke deviške granitne stene. Najvišja med njimi je vzhodna stena gore Tsaranoro, široka dva kilometra in visoka do 700 metrov. Je na planoti, do katere je možen dostop samo s terenskimi vozili, to potovanje pa traja tri dni vožnje in hoje. Svoj bazni tabor je trojica alpinistov postavila na nadmorski višini 1000 metrov in od tam vsak dan hodila slabi dve uri do vznožja stene.

Po petih dneh plezanja so alpinisti 16. septembra letos preplezali novo, prvenstveno smer po skoraj 700 metrov visoki skoraj navpični in ponekod previsni

steni in stopili na deviški vrh mogočne gore Tsaranoro, ki so ga kot prvoprstopniki z dovoljenjem domačinov poimenovali Tsaranoro Atsimo (Južni) in je visok natančno 2000 metrov. Nova smer je dolga 670 metrov, ocenjena pa je z 8a+(X-) in ima 13 raztežajev. Zaradi pomanjkanja naravnih razčlemb (stena je brez počni in zajed) ni praktično nobene možnosti za varovanje s klasičnimi klini, zato so jo trije plezalci preplezali od spodaj s pomočjo hudičevih krempljev, vrtnega stroja in svedrovcev, tako da so vsa mesta v smeri preplezali prosto že pri prvem vzponu in je med svedrovci treba obvezno preplezati mesta, ocenjena s 7b (VIII+/IX-). Poskrbeti so morali tudi za vire električnega toka s pomočjo agregata za polnjenje baterij za vrtni stroj in digitalno video kamero, s katero so posneli plezanje v steni in življenje pod njo.

Avtorji so opravili tudi prvi prosti vzpon v smeri v enem dnevu. Smer so imenovali »Nikoli več tako« (Never the Same) in je daleč najtežavnejša smer v najbolj navpični in gladki granitni steni v gorski skupini Andringitra na Madagaskarju. Če bo potrjena ocena avtorjev smeri, bo to zunaj Evrope in Severna Amerike najtežavnejša prvenstvena prosto preplezljiva dolga smer na svetu.

Erik Švab

OKUS TEME – JAMA CLAUDIO SKILAN

BOGDAN KLADNIK

Če verjamate v naključja, potem je bila ta jama odkrita pred sedmimi leti po nekem čudnem naključju.

Malo pred koncem leta 1991 je namreč Jure (**Giorgio Nicon**) vztrajno stikal za jamami v borovem gozdičku pri Bazovici. V plitvi vrtači kakih 200 metrov od mejnega prehoda Lipica je naletel na komaj tri centimetre veliko špranjo, iz katere je vztrajno pihalo. Najmanj tako vztrajni so bili tudi člani jamarskega društva »Carlo Debeljak« iz Trsta: potrebovali so šest mesecev, da so prebili in razširili prvih osem metrov razpoke v živi skali. Jama se je nadaljevala s 40-metrskim breznom, po katerem so prišli do prvega, vodoravnega rova. Sledeč prepihu so na drugi strani dvoranice prebili blatne ožine, odkrili nove prostore in se po strmih pobočju spuščili na rob neizmernega brezna. Sledili so ogromnim rovom, ki se nizajo na globini 200 do 220 metrov, in prodirali dalje. Odkritja so si sledila drugo za drugim. Do danes je izmerjenih že okoli sedem kilometrov rogov in dosežena globina 378 metrov. In raziskovanje se nadaljuje, kakor se nadaljuje življenje samo.

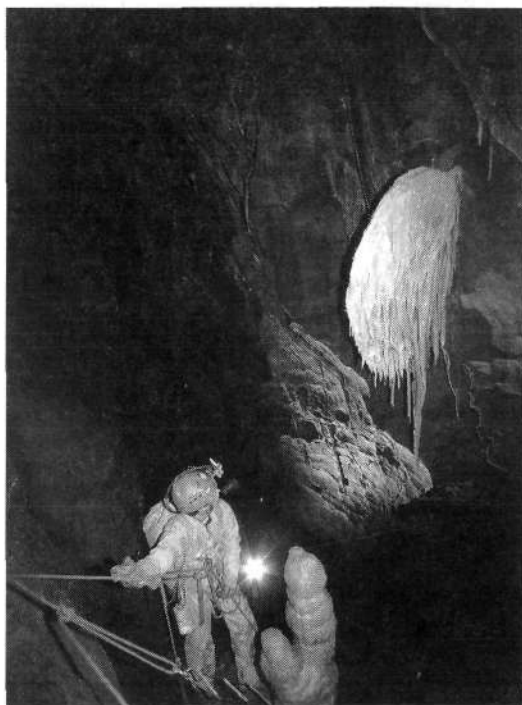
Pri raziskovanju in predvsem fotografiranju smo kljub »negodovanju« nekaterih v Trstu sodelovali tudi slovenski jamarji. Sad prijateljskega sodelovanja z jamarji kluba »Carlo Debeljak« je fotomonografija Okus teme, ki je izšla konec oktobra pri založbi Zaklad.

V knjigi so predstavljene krasote in grdote, kakršne si je na površju in ob sončni svetlobi kar težko predstavljati. Ozka brezna in ogromni prostori, slonovske kadi in majhne ponvice. V vse mogoče smeri zaviti helektiti, srhljive podorne dvoranice in miniatura, krhka lepota, pisane zavese in bogato zasigane stene, grozdi kalcitnih kristalov in utrujeni, izžeti in umazani jamarji. In blato, vsepovsod samo blato. Mnogo preveč blata. Preko blata do kristalov, bi lahko rekli za Skilanovo jama, ki je najdaljša, najobsežnejša in najgloblja jama Tržaškega Krasa. In kar je najpomembnejše – je uresničitev sanj.

KO PRVIČ VIDIŠ VHOD

Nekega dne v aprilu mi je prijatelj Sten kar na lepem dejal, da ga je Clara iz Trsta vprašala, če bi prišel jaz malo poslikat Skilanovo jama. Nisem vedel, kdo je Clara, ne kakšna je ta jama, niti tega, kje je. Od vsega naštetega sem poznal samo Trst, kamor smo včasih hodili po alpinistično opremo. Ker sem tisti čas kar precej fotografiral v jamah, sem rekel zakaj pa ne, ena jama gor ali dol – in tako sva šla.

Po potkah, po katerih neprestano tekajo Tržačani, smo hitro prišli do plitve vrtače. Ko so odkrili jama, so jamarji zakupili območje okoli vhoda in postavili šotor iz prozorne plastične folije. Tega sem zagledal najprej, nato pa, malo pred šotorom, v tleh železen pokrov. Vhod v podzemlje.

Kako nenavadno: vsepovsod rjava in siva skala in glina, na enem mestu pa bruhne iz stene kristalni slap.

Sledil sem Stenu po vrvi navzdol. Nisem gledal kaj dosti naokoli, ves sem bil osredotočen na delovanje svojega descenderja. Le zakaj ta zadeva tako sumljivo šklopoče? Prvo brezno je bilo ozko in z vsakim metrom bolj temno. Sledila je majhna polica, brezno se je nato sicer malo razširilo, bilo pa je še temnejše in še bolj odbijajoče. Nič pretresljivo lepega, bi lahko rekel. Pristal sem na blatnih tleh. Takoj zraven se je brezno nadaljevalo do globine 80 metrov. Na eno stran dvoranice se je odpiral majhen rov, zatrpan z ilovico, midva pa sva se splazila dva metra navzgor, v rov z imenom Alma.

V naslednji uri sva si podrobno ogledala bogato zasigan rov z lepimi detajli. Hm, to je pa že malo bolje, sem si brundal pod čelado. Sicer sem od jamskih lepote že malo razvajen, vseeno pa bi se dalo kaj narediti. A da bi se zaradi tega spuščal po tem ozkem breznu!?

Po ogledu sva se vrnila nazaj do dvoranice in se nato pomikala po pravcatem strelskem jarku, izkopanem v nanose ilovice, v drugo stran. Čez čas se je strop ponovno malo dvignil in zasvetilo se je raznotero jamsko okrasje. Prizor je bil lep, a ga nisva dolgo občudovala, saj naju je pot vodila navzdol, po strmih, blatnem pobočju do žrela velikega brezna. Z roba sem previdno opazoval, kako se je rov pogreznil nekam v temo.

PRISLUŠKOVANJA TIŠINI

Za konec maja je bila dogovorjena prva prava odprava. Pridružil se nama bo še Marco iz Trsta, oziroma – pravilneje bi bilo reči – midva se bova pridružila njemu. Marco je kot član kluba jamo dobro poznal in naju bo vodil v rov z imenom Antonietta. Prvi dan naj bi prišli do bivaka, tam prespali, si ogledali še Pretnerjev rov ter se vrnili še pred 15. uro naslednjega dne.

Doma sem dolgo pripravljaj opremo. Težka vodotesna torba za fotoaparate, stativ, akumulator in luč za razsvetljavo prostorov, kuhalnik, armafleks in spalna vreča. In še in še in še. Nisem sicer prvič spal pod zemljo, prvič pa bom spal v taki jami. Po vseh odrekanjih in krčenjih sem nazadnje vso opremo stlačil v dve transportni vreči; eno bom imel na hrbtu, druga mi bo bingljala pod pasom. Bo že kako.

Pred odhodom iz Ljubljane sem zavil še na pokopališče in prižgal pred slabim letom umrlemu očetu veliko vijolično svečo. »Čuvaj me!« sem mu šepnil. Tokrat sva bila na parkirišču prva, a nisva bila dolgo sama. Kmalu se je v svojem rahlo obtolčenem avtomobilu (značilnost Trsta) pripeljal Marco. Mlad fant, odličen jamar in eden od največjih poznavalcev jamske favne daleč naokoli. Moj dragi Marco. Takrat še nisem niti slutil, kolikokrat se bova še skupaj vlekla po blatnih vrveh proti izhodu Skilanove jame.

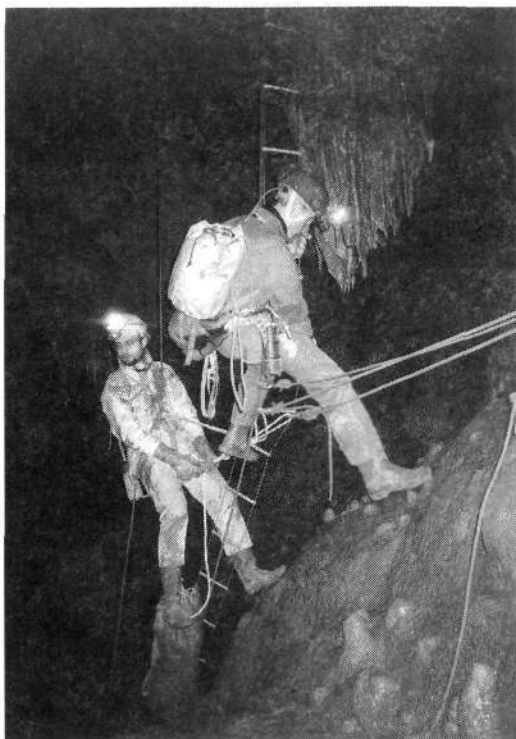
Dovolj pogumen sem, da priznam, da me je bilo malce strah. To sicer ni bilo vidno navzven (vsaj upam), med pripravo pred spustom pa sem markiral kar nekaj dreves v okolici jame. Sten se je spustil prvi, še trinajstič sem preveril descender in se čez vhod zbasal še sam. Ko sem se z veliko transportno vrečo na hrbtu preival navzdol, je nenadoma odjeknil srhljiv zvok: Marco je zaloputnil železni pokrov; izhod je bil zaprt, zdaj je šlo torej zares.

Poti navzdol se ne spomnim prav dobro oziroma jo skušam čim bolj pozabiti. Že do začetka velikega brezna je bil moj lepi, rdeči kombinezon čisto blaten. Bil sem moker od potu, zaviti v oblake sopare in skozi zarošena očala sem komaj videl nadaljevanje poti. K sreči.

Že po desetih metrih je postalo brezno velikansko. Stenova lučka se je izgubljala globoko pod mano, Marco je bingljajal nekje v zraku na sosednji vrvi. Prepenjal sem se z enega pritrdišča na drugo, spodnja transportka se mi je zapletala v vrvi, težka hrbtna me je silila iz ravnotežja, vse okoli mene pa je bila ena sama tema.

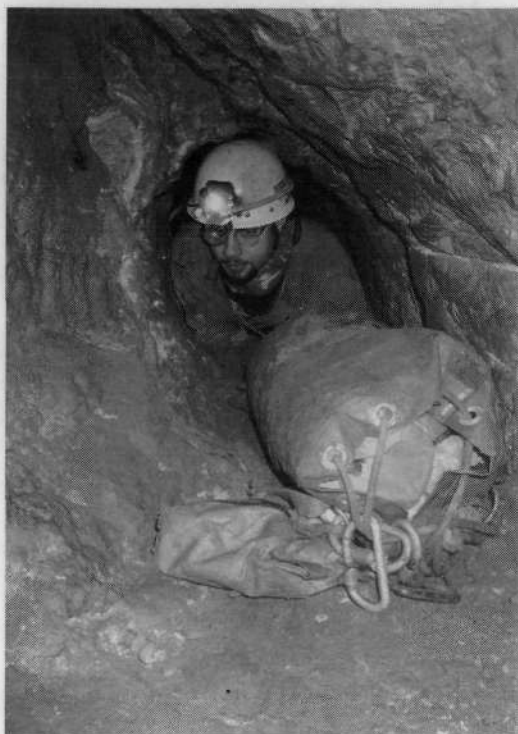
Nazadnje sem dosegel dno. Slutil sem, da je prostor zelo velik, nisem pa si upal pogledati, kako velik je v resnici (zdaj, ko ga že dobro poznam, je precej manjši).

Potem smo hodili, se plazili, spuščali in ponovno vzpenjali in vmes na treh mestih naredili prve posnetke rofov. Veliko volje je potrebno, da se ustaviš in pripraviš vse potrebno za fotografijo in jaz je tistikrat res nisem imel mnogo. Uro kasneje smo prišli do majhne, blatne ploščadi med dvema breznom in odvrgli vreče z ramen. Čistejšega prostorčka tako ali tako ne bomo našli. Z velikim olajšanjem smo si odpeli pasove in vso kovačijo, prvikrat sploh olajšali tudi mehur in se lotili priprave tople hrane.

Bile bi v podzemlju skrite votline, če jih ne bi odkrili jamarski plezanci in v teminah osvetlili neizmerne lepote, nastale v karbonatnih kamninah.

Prehodi iz enega jamskega prostora v drugega so ponekod zelo ozki, skozi se je treba preriniti z vso opremo, da bi prišli v kristalne rove in dvorane.

Foto: Bogdan Kladnik

Kuharija v jami je nekaj najlepšega, če seveda pri tem pozabiš na čistočo, ki si je vajen od doma. Juha, začinjena z ilovico, je bila odlična, pijača božanska, sendviči pa so imeli okus po prtičkih. Sodeč po uri je bila že trda noč in pripravili smo se na spanje. Sten je razpel visečo mrežo, a je pri prvem poizkusu skoraj padel v kotličo, polno blata. Kdor visoko leta, nizko pada, sva se mu privoščljivo smejala, ko se nama je pridružil na trdnih tleh.

Ves čas sem pridno dokumentiral. Fotoaparati v roki mi je vili novih moči, prestavljal sem si stativ in tekal sem ter tja po spalnici. Končal sem, ko sta fanta že oba spala. Pospravil sem fotoaparati, se zavil v spalno vrečo in začel iskati primeren položaj za spanje. Kljub utrujenosti ga nisem mogel takoj najti. Zrl sem v temo, se premetaval in nato s strahom ugotovil, da diham hitro, plitvo in le z veliko težavo. Prvi spust v brezno, vznemirjenost, mogočne dvorane, neznana pokrajina, vsega je bilo enostavno preveč. Dolgo časa sem potreboval, da sem umiril dihanje, še vedno pa nisem mogel zaspati. Nič zato, sem si dejal, za spanje bo še dovolj časa na površju. Pomirjen sem prislunil tišini in zaslišal prve zvoke. Tam daleč je v ponvico padla kapljica, takoj zatem se je odkrušeni kamenček zvončkkljaje zakotalil po pobočju, čisto blizu mene se je razpršila druga kapljica... Sprva neurejeni zvoki so nenkrat dobili svoj pomen. Simfonija narave. Povsem ja-

sno sem začutil, kako se jama spreminja, raste, ponovno razkraja, diha, živi. Bila je živ organizem. Spoznanje je bilo naravnost veličastno.

Pomirjen sem zaspal, nazadnje me je jama le sprejela.

USODNI SUNEK V HRBET

V jami skorajda ni lepšega kot sleči umazan kombinizon, odvreči kovačijo in sezuti blatne škornje. In skorajda nič bolj odvratnega kot vse to, še bolj vlažno kot prej, spet navleči nase. S tem dejanjem smo odlašali do zadnjega, potem pa se nam je že zares mudilo.

Do dvorane pod breznom smo prišli ravno okoli tretje ure. Sten je predlagal, da naredimo kak posnetek dvorane. Pripravil sem stativ in fotoaparati, Marco in Sten pa sta s fleši odšla na konec dvorane.

Bili smo ravno sredi drugega posnetka, ko smo zaslišali žvižg. Vraga, vendar ja niso vrgli stare vrvi kar dol, saj so nas vendar morali videti! Zvok je bil zavijajoč, grozljiv, in prihajal je bližje. Vse bližje in vse hitreje. Otrpnil sem. Kam naj vendar odskočim, če ne vidim, kaj in kam pada? In to na površino, veliko kot nogometno igrišče! Kamorkoli bi odskočil, bi lahko dobil projektil ravno na glavo. V nekem hipu sem pomislil na odlomljen kapnik. Da bi me usmrtil padajoči kapnik za stativom, med jamskim posnetkom? Si predstavljate bolj herojsko, malodane epsko smrt za jamskega fotografa? Ne, pre zgodaj je še! Odskočil sem v zadnjem hipu, prevrnil stojalo in skupaj s fotoaparatom padel na tla. Na mestu, kjer sem stal in kjer smo še malo prej sedeli vsi skupaj, pa se je nekaj raztreščilo. Nisem vedel kaj in me tisti hip tudi ni zanimalo; pograbil sem fotoaparati in zdrvel na konec dvorane.

Pol ure kasneje so se po vrveh pripeljali jamarji, pripadniki največjega tržaškega kluba. Pobrli so težak svinčen akumulator, ki jim je med fotografiranjem v vrhnjih delih brezna padel iz rok, in si ga začudeno ogledovali. Razleteli sta se le dve celici, kislina je iztekla, nekaj koščkov pa je ležalo vsenaokoli. Odložili so ga k steni in, ne zavedajoč se, kaj bi se lahko kmalu zgodilo, samo s kratkimi »cia« odšli naprej v rov Brena.

Kasneje sem, počasi in temeljito, kot se za device spodobim, analiziral dogodek. Za fotografa nerazumno dejanje, da bi ob vseh možnostih podrl ravno stativ, sploh ni bilo moje. Če se vrnem v tisti trenutek, se razločno spominjam sunka v hrbet. Ne, nisem odskočil sam, nekdo me je s tistega mesta porinil stran.

Ko sem ponoči prišel v Ljubljano, sem najprej zavil na pokopališče. »Hvala ti,« sem dejal. Padajočih akumulatorjev pa se poslej izogibam v velikih lokih.

KJER SE ČAS IZGUBI V TEMI

Skilanovo jamo sem spoznaval postopoma, počasi, po delčkih. Kot se za veliko jamo spodobi. Posnetki so bili sicer vsakokrat boljši, a še vedno nisem imel v rokah nič otipljivega – samo velike dvorane, ilovnate rove in nekaj akcije, vse v enolični rjavo rdeči barvi. S takimi fotografijami res ne morem narediti knjige.

Stvar se je močno spremenila 15. septembra, ko smo se prvič napotili v rov Brena, v nove predele jame,

odkrite pol leta pred tem. Ekipo smo tokrat sestavljali Ricardo, Sten, Marco in jaz.

Stojimo v dvorani, polni kapnikov. Na njenem koncu so bili pred nekaj meseci začutili preprih, prebili prehod in – odprl se je najlepši del jame. Splazimo se skozi ožino in že smo v Hankejevem rovu, prekrasno zasigani soteski, ki zahteva stalna spuščanja in dviganja. Še en spust, podorna dvorana, 15 metrov širok rov, ki bo pozneje postal naš stalni bivak, in že stojimo na robu velike dvorane. Spustimo se po vrvi, prečimo blatno pobočje ogromnega brezna in se ponovno priprimo na vrh, ki vodi po steni navzgor v nadaljevanje vodoravnega rova. Občutek, da se vzpenjamo in prepenjamo dva kilometra od vhoda in že tako 200 metrov pod zemljo ter nad 110 metrov globokim breznom, je srhljiv in veličasten hkrati. Izmučeni se privlečemo navzgor in obstanemo pred rovom, po katerem se je nekoč valila podzemna reka. Knjiga je rešena, delo pa se še pričinja, pomislim.

Vsepovsod so bili vidni sledovi delovanja vode. Na stropu velike fasete, čez cel rov segajoče ponvice, v spodnjem delu na debelo prekrите z blatom, razpokanim kot v puščavi, malo višje povsem čiste, Snežno bela siga na kontrastnem rdečem apnencu, rdeči ter skoraj povsem črni špagetki, zelena voda v kristalnih ponvicah, zavese, obrobljene s stotinami helektitov, pol metra veliki grozdi kalcitnih kristalov, diski in še množica drugih nenavadnih detajlov.

Vsega tega seveda nisem zaznal že prvič; potrebnih je bilo nekaj obiskov in vsakič sem odkril nekaj novega. A takrat smo samo hiteli naprej, do mesta, kjer se jama neha.

Povlekel sem se skozi ožino in kot vkopan obstal na začetku kristalne dvoranice. Onemel sem: tla in stene so se lesketale kot v Aladinovi zakladnici. To videti in umreti, sem pomislil. Potem sem začel od navdušenja rjuti. In sem spet obmolnil. Pa če je vse skupaj samo privid? Ugasnil sem karbidko, globoko sem dihal in se umiril. Bodo kristali izginili, če ponovno prižgem luč? Ne, še vedno so bili tam, še lepši kot prej! Lahko sem se jih dotaknil, lahko sem jih pobožal. Sedem ur naporov je bilo kraljevsko poplačanih. Slekel sem kombinezon, sezul blatne škornje in se ulegel na tla. Počutil sem se kot fakir, le da je bila moja postelja pokrita z ostrimi kalcitnimi kristali. V dveh urah sem poslikal dva filma, potem me je od napete koncentracije začela boleti glava.

Pridružil sem se fantom, ki so počivali v sosednjem rovu. Ricardo je iz transportne vreče pričaral plinski kuhalnik in kmalu je zavrela voda za čaj. Podajali smo si vročo posodico, srkali čaj po požirkih in ga kot veliko dragocenost valjali po ustih. Božansko.

Čakala nas je še dolga pot nazaj. Pa tako rad bi še ostal, odložil fotoaparati in samo občudoval podrobnosti...

NEIZMERNI PODZEMSKA DIVJINA

Dvajsetega januarja zjutraj sem bil spet pripravljen na odhod. Kup opreme, ki me je čakal v garaži, je bil vse

prej kot ohrabrujoč: štiri svinčeni akumulatorji za razsvetljavo, 70 baterij za tri fleše, štiri objektivni, stativ, hrana, pijača...

Kljub težkim vrečam sva se z Marcom po jami pomikala lažje kot zadnjikrat. Ni nama bilo treba hiteti, ustavljala sva se in fotografirala, pa tudi na gibe in dvigovanja transportke zaradi hrbita sem bil lahko bolj pozoren.

Iščoč prehode v veliki dvorani z gigantskimi, preko 30 metrov visokimi podornimi stožci sem premišljeval, kako veličastna in obenem kruta je lahko narava. Na več mestih sem med podornimi bloki opazil polomljene zavesice, špagetke in helektite. Le čemu skušamo mi, neznatni občudovalci, paziti na vsak korak ali gib, da ne bi puščali sledov svojega obiska, če ti narava takole z enim samim zamahom zbrise tisoče let svojega ustvarjanja?

Dvanajst ur pozneje sva prišla do mesta, ki smo ga dooločili kot najbolj primerne za bivak. To je kakih sedem metrov visok obokan rov z ravnimi ilovnatimi tlemi. Poleg velike skale razgrneva alu folijo in spalne vreče, v bližini kaplja voda, nastaviva posodico in naloviva vodo za čaj. Kmalu naju začne zebsti in tudi v spalkah se dolgo ne moreva ogreti.

Spiva do osmih, nakar porabiva še dve uri, da z vlažnimi vžigalicami prižgeva svečo, pojéva in skuha čaj. Danes naju čaka zahtevna naloga. Povzpeli se morava 30 metrov visoko po vrvi, ki visi s stropa dvorane ob najinem bivaku. Ne vem pred koliko leti so velike podorne skale padle z vrha, prebile dno rova in padle še v spodnje nadstropje. Res dobro, da se takrat še nisem ukvarjal z jamarstvom.

V dvorani je nenavadno gosta megla, verjetno zaradi zveze s površjem. To povezavo so pred nedavnim skušali najti jamarji, med plezanjem navzgor so zavrtali 80 svetrovcev in nazadnje zaradi nevarnega sveta odnehali. A pri tem so v krušljivih kaminih nad dvorano, 150 metrov pod zemljo, naleteli na kosti. Midva jih mo-

Na Kalski planini prav rad sem posedal

VINKO HROVATIČ

*Na Kalski planini prav rad sem posedal
in brezo samotno sem gledal,
kakó se v vetru spreminja,
podoba trenutna vsakič izginja.*

*Stojalo nedaleč pred njo sem postavil,
da sliko bi njeno napravil.
V vejah je veter turbno
poslednjo ji pesem poklanjal nagrobno.*

*Zdaj slika s to brezo visi mi na steni,
podobna ni sestri nobeni.
Zdaj vetrič kot nekdanj ne piha,
še burja mogočna je vsak dan bolj tiha.*

rava poslikati na mestu najdbe, še preden vzamejo vzorce in nadaljujejo raziskovanje.

Sedim ob robu dvorane in opazujem Marca, ki se izgublja v megli. Njegova lučka le medlo osvetljuje strop dvorane. »Libera, prosto,« se zasliši nekje z vrha. Marco se je prepel čez sidrišče, zdaj sem na vrsti jaz. Vpnem prižeme in se začnem dvigovati. Ko se na vrvi vrtim okoli osi, maham kot kakšna lutka z rokami in nogami, da bi se umiril in se obrnil nazaj k steni. Pa saj je vseeno, saj tako visim na sredini brezna! Skozi oblake sopare se pred menoj kot v filmu vrstijo divje razbrzdane oblike, zarezre, blato, zagozdene skale, vse tik pred dokončnim razsulom. Videl sem že marsikaj, a tako divjega sveta še ne. Raje ugasnem luč.

Pridem do vrha, se prepnem in splezam po polici in strmem žlebu do Marca. Odložim transportko in si z umazano krpo zbrišem še bolj umazan obraz. Grd svet je to, upam, da so kosti tega vredne. V krušljivem kaminčku nad nama je opaznih več plasti kosti, stisnjenih med apnenec in ilovico. Le kaj so te živali, najbrž bivoli,

počele tako globoko oziroma zakaj jo niso ucvrle, ko se je zemlja pod njimi udirala? Kdo bi vedel.

Po štirih urah sva spet za kuhalnikom, skuhava pravo domačo italijansko mineštro iz vrečke in se pripraviva na odhod. Ob petih zapustiva bivak, vreče so zdaj lažje. Vseeno je povratek naporen. Po nekaj dvigih in spustih zasopla stojiva pred tridesetmetrskim spustom.

»Jaz ne grem nikoli več u tjami,« se preizkuša v slovenščini Marco. »Je prav tako – u tjami?«

»V to jamo, in this cave,« ga popravim, ponosen, da mi gre slovenščina tako dobro. Skozi célo jamo se učiva najinih jezikov in pri tem ponavlja še tretjega. Marko pove nekaj v italijansčini, jaz ponovim v slovenščini, nesporazume pa zgladiva v angleščini. »Jaz ne grem nikoli več v to jamo,« poskusi zopet Marco. »It is warm, when you don't need it and terrible cold when you don't need it.« Oba sva se smejala. Kolikokrat smo si to že rekli!

Ob desetih zvečer, po triintridesetih urah, sva pokukala skozi železno loputo. Sprejela naju je hladna burja in skozi borovce so mežikale zvezde.

PREMIŠLJEVANJA V RAVNAH, ZAPUŠČENI IN BOGATI VASI V TOLMINSKIH HRIBIH

KAM BOM ŠEL POTEM?

MARE CESTNIK

Kadar sem vsega sit, ko me ljudje preveč razburjajo s svojimi izposojenimi in vsiljenimi mnenji, ko me drži, da bi si do popolne gluhosti zatisnil ušesa, ko sem že prehudu živčen od urbanega hrupa, v katerem umazane klijeje porabniške ambicije, takrat si napolnim nahrbtnik, zaklenem za sabo in se grem umaknit na Ravne. To je napol zapuščena vas v tolminskih hribih, razsejana ob koritasti grapi in po položnih košeninah, na katere gledajo veliki gozdovi in visoke sive peči. Od tam se ponoči vidijo samo luči na nebu, glasove pa le redkokdaj sproža človek s svojimi uničevalnimi napravami.

Stalno naseljene so v Ravnah samo še tri hiše. Večina senožeti se je zarasla in gozd se čedalje bolj približuje poslopjem, ki so še vsa urezana po starem. Iz zakonpriljenih polic štrlijo kamniti stebri porušeni kozolcev, na majhnih hirajočih senikih se v prah spreminja stara slama. Oguljene kope sena sedijo po umaknjenih robovih pašnikov. Na zapuščenih planinah se iz meseca v mesec spreminjajo razkošni macesni.

Najmlajši Ravenčan ima trinštirideset let, najstarejši se skoraj ne spominja več, koliko je star. V vasi ni otrok in jih najbrž tudi nikoli več ne bo, kot na Grudnem, vasi za naslednjim gozdnatim hrptom, kjer je srobot ovil že vse hiše in ni robida posrkala njiv samo še okrog krmilnice za divjad. Na Ravnah kosijo samo še tam, kjer so bile včasih njive, njive pa so se skrčile v majhne vrtove. Le cesta, ki pripelje do Raven, je boljša kot včasih.

Pri Podsmrekarjevih, kamor zaidem, če se hočem umiriti in počistiti po svojih mnenjih in prepričanjih, so v hiši še trije. Tisti najmlajši Ravenčan je Peter; vsak dan

se vozi v tovarno v dolini in si ne mara več iskati ženske za v ta umaknjeni kraj. Mama Minka je tiste vrste zdrava dobrotna ženska, ki ne ve, da je kot ulita za podobo velike, skromne slovenske matere, od kakršne je bil obseden **Cankar**. Stari Albin me je od vseh najbolj vesel, saj njegove zgodbe potrebujejo potrežljivega in delovnega poslušalca, on sam pa namigov in usmerjevalnih vprašanj, pa potrjevanja – vse to dobi, ampak si zasluži.

Samota jih ne dela nesrečne in njihovo gostoljubje še zdaleč ni narejeno. Dobri so do vsakogar, ki je ali ki hoče biti dober, in to brez sumničavosti, brez priprav in preizkušanja. Ko sem prvič prespal na enem od njihovih odmaknjenih senikov, so me nasitili in napojili, prepričani, da me je bilo ponoči prezeblo – ko sem prišel drugič, smo začeli postajati prijatelji. Okusil sem vse njihove podstrehe s senom in otavo, tako marof kot kozolec ter senike in hlev, čeprav me zmerom vabijo, naj prespim v hiši, na postelji, da jim ne bo nerodno, ker po njihovo nisem toliko kmečki človek kot oni. Moja spalna vreča nikoli ne neha dišati po posušenem medu njihovih preštevilnih višinskih trav.

Povabijo me v kuhinjo, ki je temačna, z gornjim zidom, ob katerem je miza, cela v zemlji. Mama Minka mi skuha kavo, ki jo pijem samo pri njih, ker si je samo pri njih ne upam odkloniti. Vse drugo je tisto, kar mora biti: kruh je res kruh, mleko res mleko, sir res sir, jabolčnik res jabolčnik, žganci res žganci. In prijaznost je res prijaznost, narejena iz veselja, ne morda iz navade ali hitro pokvarljive vljudnosti. Velikokrat poskušam ugibati, zakaj me imajo radi, toda odgovor je – ne da bi oni to vedeli ali slutili – seveda pri njih.

Stari Albin mi nalije žganja, en šilček, potem steklenico potisne k meni in mi pusti, da si drugega in tako naprej dolijem sam. »Pij, fant, ko si še mlad!« govori, položi klobuk na mizo in preplete prste na kolenu preganjene noge. Veliko trideset in več let mlajših starcev poznam, a če bi se naslonil na svežost in neskaljenost Albinove pameti, bi lahko spustil starostno mejo še mnogo nižje. Petinsedemdeset let ima stari Albin in njegova starost mi je v veselje; ni mi zopma in ni se mi treba bati, da bo postala malenkostna, slaboumna in zopna na pogled. Podsmrekarjevi seveda niso romantično odmaknjeni od ponorelega sveta, ne živijo v osami, v kateri jih naj ne bi skrbelo za nič dlje kot do tja, do kamor se vidi z njihovega dvorišča: imajo telefon, imajo radio, imajo televizor. Peter kdaj pa kdaj prinese časopis. Gledajo dnevnik in marsikatero slovensko notranjepolitično kriminalko, v katerih igrajo glavne vloge neskončno pametni sedeči možje; mama Minka najraje posluša domače viže in vsakojutranja policijska poročila o nesrečah in zločinih – najbrž zato, da je potem na tihih Ravneh še bolj zadovoljna in pomirjena. Kot vsi pametni ljudje vidijo od daleč veliko več kot neumni ljudje, ki tik ob vsem družabnem dogajanju ne vidijo ničesar ali vidijo nezno popačeno. Pri njih izvem, kaj se dogaja v Ljubljani, Rimu, Bruslju, New Yorku, pri njih se zavem, da je ves strašno samozavestni žurnalizem le kratkovidno presipanje smeti in poigravanje z lahkovernimi, nerazmišljajočimi ljudmi.

Mama Minka sede na stol pri štedilniku in Peter na kišto pod železnimi pečnimi vratci, pes Hund pa se pusti čohljati zdaj enemu, zdaj drugemu. Gospodar gospodar nad usmerjanjem besede in prevzema s tem glavno odgovornost, da z njo kaj napravi; pri tej hiši niti v modernih časih ne sprejemajo in udejanjajo drugačnih razmerij. V neizmeren užitek mi je pomensko polna gostota govorjenja in zven narečja, ki poje v čisti gorjanski melodiji. In Albinove oči so med govorjenjem skoraj beleče žive.

O starem vem že precej. Od kod in kdaj se je priženil, kako se je živel pod Italijo, pa o financarjih in kontrabantih, kako je preživljal prisilno vojaščino na Sardiniji in prostovoljno v partizanih na Dolenjskem, koliko ajde so včasih posejali in kako je zorelo sadno drevje, kako so delali cesto na Ravne in kdaj potegnili elektriko, kdo vse hodi streljat v državna lovišča v bližini vasi in kako so včasih kosili tudi z derezami na nogah, kakšne nevihte divjajo po teh zakotjih in kako je pred mnogimi leti strela zažgala hlev in kozolec, da ga pri petinsedemdesetih pravzaprav še nič ne boli in zvija. Poslušam ga enako, kot berem knjige: hlastavo, požiraje, z največjim užitek in najbolj mogočno vživetostjo, a z opominom, da bo od vsega lepega ostal predvsem samo lep občutek in zelo malo podatkov, datumov, imen, zapletov in razpletov. Iz zgodb ne pobiram dogodivščin, ki bi jih lahko pripovedoval naprej, marveč z njihovimi posredovalno naklonjenost in etično prepričljivost, ki pridobiva ljudi ne glede na nauk in sporočilo. Zato seveda bolj verjamem staremu **Podsmrekarjevemu Albinu** kot vsem, ki poklicno begajo ljudi s politično in vseh drugih vrst informacijo.

Minka in Peter smehljaje molčita. Včasih z materinskimi pokroviteljstvom in sinovskim kljubovanjem, največkrat zato, ker se strinjata. Stari Albin pa dokazuje, da se je v življenju marsičesa naučil. Pozna dolino z njenimi neubranimi glasovi napredka, zbeganim življenjem in blagostanjem, ki uničuje, a še vedno ne pozna odgovora, čemu se ljudje v škodo boljšega tako brezvestno in butasto odločajo za slabše. On ne bi nikoli mogel pustiti zemlje, da bi podivjala, čeprav ve, da je pri tem oškodovan samo človek; in ne more razumeti, da lahko zemljo daš, prodaš, se ji odrečeš, se od nje odrežeš.

Poznal je več dobrih Italijanov kot slabih, četudi so mu zastrupljali mladost, jemali od njegovega, mu pobrali pet let življenja. »To je samo politika!« pravi – zato, ker ne verjame, da so vseh sort velike zdrahe, ki se jih grejo mednarodni mešetarji, naključne, ampak je prepričan, da so vsi politiki za to, kar govorijo in kakor se obnašajo, bogato podkupljeni. Namesto src visokozmogljivostne blagajne, namesto glav neprebojni štiti pred zdravo pametjo. Problem je tu, trka s kazalcem po mizi, ne pri Italijanih. Ki so, kakršni pač so, s politiko, ki je požrešna zato, ker ima velika usta in velik želodec. Tudi mi bi bili, ko bi nas bilo petinšestdeset milijonov.

Zgodbe starega Albina so skoraj vse nedokončane in se potegujejo v prihodnost. Zase ga ne skrbi, pravi, kajti on je star in so vse pomembne odločitve že za njim. Kar si bodo še izmislili, njemu ne bo več ne škodilo ne koristilo. Toda rad bi mi dal kakšen nauk, mi s čim pomagal. Navsezadnje sem tudi sam iz doline, od tam, od koder prihajajo smrad, hrup, nesrečna kratkosapa pamet in slabe novice. A reče samo: »Bodi pameten, fant, saj je še vse pred teboj!« Slišati je, kot da to pove za vse nas, za deželo, ki je ni on sam nikoli in z ničemer izdal.

»Lahko spet prespim nad vašim hlevom?« odgovorim, ker postajam od vsega zdravega utrujen in otožen in ker se mrači.

Ne stemni se še do konca, ko oni že pogasijo luči, ki so jih prižgali nedolgo pred tem. Iz lukenj v podu puhti vlažna živinska sapa in prinaša s sabo ženketanje živinskih verig. Vonj po hlevu se meša z vonjem letošnjega sena, med krila odprtih vrat pa gledajo bele pečine okoliških gora. Srečni, pomislim, ker še imajo tisto, kar so vedno imeli, in jih ne sili samouničevalna nuja, da bi to komu dali za judežev denarje. Kaj nam bo še ostalo, ko ne bomo imeli več nič svojega, ko se bomo pregnali v brezimnost? Modro nalepko z rumenimi zvezdicami?

Še verjamem v trdna tla pod nogami, dokler poznam takšne ljudi. Jutri, morda pojutrišnjem pa se bom moral vrniti tja, kjer me bodo izzivi ves čas držali v napetosti in se bom povsod srečeval z vprašanji, kaj se dogaja s človekom in zakaj ne more biti vreden pozitivnosti svoje pameti. Tam kot da so vsi Podsmrekarji že zdavnaj izumrli, kot da so jih že zdavnaj potolkli mešetarji z dostojanstvom in načelnostjo.

Kam bom šel potem, ko bom doma na tujem in ko bodo zdravi Ravenčani samo še spomin iz nekega zapisa? 487

PESEM TREH PLANINSKIH DEKLIČ

MILAN VOŠANK

V bivaku na Malih podih pod Skuto je bila njega dni – morda je še zdaj – v vpisni knjigi tale pesem planinskih deklic:

10. julija...

*Ko je divjov za nami Kusubrin,
Polona jahala je divje klin,
je Brinovka brž malo zaostala,
da b' z njim se malce povalala,
Petra pa s skal'c opreza,
Kusubrin po njej že prste steza!*

Barbara B.

Polona K.

Petra V.

***

Kmalu potem, ko sva z Marjanom zapustila tisto prijetno gozdnato stezico sem in tja skozi strmi gozd nad Koncem v Kamniški Bistrici, sva na Žmavcarjih stopila v prvi sneg. Pravi pršič, ki naju je sprva skorajda neprijetno presenetil, saj sva pričakovala po zadnjih deževjih že zasnežena osojna pobočja, ampak tako hitro in tako nizko pa le še ne. In ob koncu septembra, tako rekoč še ob zadnjih slovesih poletja na pragu jeseni! Potem pa sva se kaj kmalu vživela v takšno zameteno, belo gorsko panoramo med Velikim grebenom in pečevjem vseh svetlih, skoraj praznično odetih Turske gore in Brane nad temačnimi grapami Kotličev. Pozabila sva na tople jesenske trate, ki sva si jih obetala, ko sva iskala navzgor po pod snegom zakriti poti. Bila sva na pragu drugačne, skorajda zimske avanture, medtem ko je vse bolj daleč spodaj ostajal že jesensko obarvan gozd v prvih bregovih Brane in onstran Bistrice v strminah Mokrice, Kompotela, Korena in Kalškega grebena. Vse te tople barve so sijale v bledem jutranjem soncu in ustvarjale z zasneženimi hladnimi sivo belimi pobočji, grebeni in vrhovi prelepo kontrastno nasprotje. Sliko, da bi jo kar shranil v okvir za v spomine.

S prijateljem sva bila razpoložena, polna volje in moči. Hitro, kakor v navdihu, planinca-športnika pač, sva se vzpenjala. Snega je bilo vedno več in na skalah sva že naletela na prvi tenek požled, dokler se nisva povzpela čez najstrmejši rob, na kamnito planoto Malih podov pod Skuto in Rinkami, katerih grebeni so se tisti hip prikazali pred nama zasneženi kakor v hudi zimi.

Bivak, vabljiva pločevinasta škatla na robu prepadov, je tiho ječal v potuhnjenih vetrovih nekje izza robov in se ves stresel od veselja ali v pozdrav, ko sva odpirala njegove težke dveri. Nisva se hotela predolgo obotavljati, toliko pa že, da sva prelistala vpisno knjigo in v njej našla – pesem. Tisto od planinskih deklic Barbare, Polone in Petre o divjem »Kusubrinu« in njihovih igricah. Kar brala sva to »občuteno realistično poezijo«, te »po žensko pohotne verze« in zraven sprva potihoma, po-

tem pa že vse bolj naglas razmišljala, da sva tudi midva Kusubrina, podivjana, neugnana, ter ob verzih občudujoče ogledovala še likovno popolno risbico, s čvrstimi potezami narisane tri prsate babnice, ki veselo plezajo na pokončen trdno stoječ koničast vrh. Juhuhu!

Da, kar brala sva to »iskreno pesem« v pravih rimah in kar nisva znala naprej na pot. Ja, midva, moška, kozla, ki sta pobegnili iz zavetja domačih staj v svobodno samoto šiirnih visokih gorā svoji domišljiji naproti. Pričakovanje – le bogve kaj!

Najin dan veselega razpoloženja je ob teh nenadnih »babjih verzih« postal še lepši in prijaznejši. Obenem pa sem v sebi že tiho preklinjal (le Bog ve, kaj je gruntal prijatelj), zakaj mi ob tolikih samotarskih poteh po gorah ne uspe srečati takšnih radovednih planinskih deklic, kot so naše pesnice. Kaj bi vendar storil ob takile neugnani trojki mladih čvrstih planink? Oh, bi že kaj! Zbežati in skriti se tako ne bi dalo več. Ja, ja, na planincih je pa res lušno biti!

Dogodek v bivaku nama je z Marjanom dal novih »moralnih moči«, da sva jedro pohitela naprej po strmi rebri med kamnitimi možici, iskaje zanesljivih stopinj po skalah med ledom in snegom. Nameravanemu vzponu na Skuto sva se odpovedala, tam bi najbrž rabila še dereze, pa cepine in vrvi; namenila sva se proti grebenu Rink. Čez zasnežene in vse bolj nevarno poledenele skalne pragove nad prepadnimi pobočji med Kranjsko in Malo Rinko sva usmerila korak po komaj zaznavni poti čez melišče proti vrhu Križa.

Bila sva v svoji igri sredi svojih gora, sredi svoje samote, v svojih hotenjih in veseljih. Ko se je pred nama vse bolj in vse širše odpirala nova panorama razgledov. Čez rob odsekano navzdol na severno stran globoko na Okrešelj in Logarsko dolino. Pa tja čez vrhova Turske gore in Brane do Jermanovih vrat, do masivnih skalnatih grot Planjave. Ter naprej čez Škarje na belo, v drznosti svojega ojstrega vrha vedno lepo Ojstrico do samosvoje trovrhe Raduhe onstran doline Savinje. In prav zadaj so bili še koroški vrhovi Olševa, Peca in Uršlja gora z daljnim Pohorjem. Dežela mojih mladostnih let in vedno novih hrepenenj, da je tudi Marjan moral začutiti ta moj žar, ko sem mu opisoval razgled, dokler nisva stopila na vrh Križa. Pred nove podobe noter na Ledine in Spodnje Ravni in bližnje grebene Bab nad Jezerskim. Tu zraven naju so bili Kranjska Rinka, Skuta, pa Grintovec in Kočna s Storžičem. Pod gorenjskim oblacjem nad Julijci pa še Stol in sloki hrbet Košute. Slike zimskih gora v septembru.

Obstala sva na vrhu Križa v mrzlem vetru s severa, vesela najinega vzpona in lepih razgledov, ko meni še kar niso mogli uiti iz misli tisti »babji verzi« iz vpisne knjige v bivaku na Malih podih spodaj. »Ko Polona je jahala divje klin, Brinovka brž malo zaostala, Petra pa s skalc oprežala.« Ogovarjal sem prijatelja, kaj bova vendar

storila, če jih morebiti, planinske deklice, res srečava spodaj v kovinski bajtici. Prišle so pač spet malo naokrog, tako na jesenske ogleda. Tu v samoti na vrhu Križa sva si pač še upala pogumno in bahavo razmišljati, kako bo treba najino današnjo gorsko turo nenadejano, ampak kar radevoljno podaljšati. Kozla! Najine stopinje nizzdol po ledenem grebenu proti Mali Rinki so morale biti še bolj previdne, nazadnje sva jo mahnila kar povprek čez zasnežena strma melišča do skalnih reber nad bivakom. Medtem pa se je, nanaglo ma, od severa sem že pričel megleni ples. Svetloba in razgledi so izginjali, da se je zdelo, kot da sva sredi poznega mračnega decembra. Zima, mraz, tuleči veter, sneg v vrtincih... Pa vendar naju dobra volja ni zapustila. Bila sva na vrhu gore, sedaj je bilo treba le še varno poiskati pot nazaj v dolino Kamniške Bistrice. Doživetje, gorska avantura – najina igra je vse bolj prehajala v drugo in zadnje dejanje. Zdajci sva nad bivakom, presenečena, da je še kdo ta dan zašel v gore, ugledala popotnika. Odhajal je v črne oblake, tja nekam proti Turski gori. Kar bolj na daljavo smo se ogovorili. In od nekje sva se morala poznati, misli so mi zaplesale. Ja, ja, bil je himalajski dohtar! V bivaku sem mu v vpisno knjigo napisal pozdrave. Ampak, seveda, tudi na Barbaro, Polono in Petro nisva smela pozabiti, bilo bi kakor greh:

*Tudi midva, Marjan in Milan,
sva lahko tista Kusubrina,
vedno trdoklina.*

*Pa srečno in na svidenje,
planinske deklice!
30. septembra...*

Pred meglo, ki je že kar prehitro hitela nizzdol čez vrhove, sva se naglo spuščala po zasneženem grušču in spolzkih ledenih tratah po Žmavcarjih. In glej, tedaj sva, spet presenečena, ugledala še enega popotnika. Planinska deklica je, sem hlastno dopovedoval Marjanu, kar prepričan, da je na popotniku vse po žensko. Postava, gíbi...

In res je bila ona! Čmolaska pod veliko modro čepico in, uh, kako velikim nahrbtnikom na plečih! Takoj smo bili v živahnem pomenku. Ko je kar nekaj v meni hotelo, da sem jo povprašal, če ni morebiti Barbara, Polona ali Petra. Ne ena ne druga, je odgovarjala v smehu, svojega imena pa nama le ni zaupala. Zgoraj v bivaku, v vpisni knjigi, vse piše, sem ji še zavpil, ko sva s prijateljem že stekla naprej po grušču, ona pa je skrivnostno izginjala v meglicah.

Med nama pa sem še naglas razmišljal: Bo, bo kar prava planinska deklica, himalajski dohtar, ta bo pa njen Kusubrin! Saj vendar ne zamerijo takim mislim, ko pa smo pr'jatti 'z gora!

Gore so se zavile v črne oblake, čez grebene so glasno hiteli viharji vetrovi, spet je kazalo na sneženje. Z Marjanom sva se nekaj časa še zaskrbljivo ozirala iz Konca proti Skuti in Rinkam, dokler naju niso zvbila razsvetljena okna Doma v Kamniški Bistrici. Luščna

Tam na jasi na planini

VINKO HROVATIČ

*Tam na jasi na planini
očnica cveti,
v njeni pa bližini,
modri encijan duhti.*

*Sam popotnik se ozira
v čudežni ta svet,
v srcu poln nemira,
Prosi Boga za nasvet.*

*Daj mi očnico to lepo,
encijan bom jaz,
da ne bom na slepo
hodil večno skozi čas.*

*Zdaj le še od daleč zreva
tjakaj na goró,
zdaj gotovo veva,
Bog je slišal prošnjo to.*

Ojstrici

VERA PIPAL

*Danes nisi nič vesela,
da k tebi sem prišla.
Mrka, siva, zamegljena
si – in vsa zamišljena.*

*Logarsko si vso zakrila,
Rinke v meglo si zavila
in oblake si podila,
dokler z vrha nisem šla.*

*Res, lepo sem te prosila,
da vrhove bi razkrila.
Nisi me uslišala.*

Spremenjenje na gori

SLAVICA ŠTIRN

*Hitim
z bremenom grenkobe,
oblečena v sivino
– starka –
k tebi
– gorski pašnik –
da me pomladiš,
oviješ – nevesto –
v pajčolan lepote,
napojiš s sladkostjo.*

blondinka v planinski opravi in z nahrbtnikom je nemirno postavala pred točilno mizo, kot da nekoga pričakuje. Že sem jo hotel vprašati, če ni morda ona ena od tistih treh pesnic iz bivaka tam zgoraj pod Skuto, saj je bila lepa in mlada, ko mi je domišljija govorila, da so one morale biti pač ravno takšne in nikakor drugačne. Pa sem se tolikanj obotavljal, kakor da me je v dolini minila vsa gorniška razposajenost, in prijatelj menda tudi, da je prej odšla za nekim klicem od zunaj.

In odpravila sva se še midva v megleni mrak. Luči avto-

mobila so s težavo tipale skozi sivino, ampak kaj bi tedaj to! V nama je ostajala prijetna zgodba z gora. Zgodba o svetlobi, o jesenskih barvah in razgledih, doživetje septembrskega snega in »izvirne planinske poezije«. Da, da, kar veselo je bilo. Hec pač mora biti!

Najinih pesnic pa tudi nisem mogel kar pozabiti. Še sem razmišljal: Kaj ko bi v miru gorá Barbaro, Polono in Petro srečal zares? Ko bi se srečala naša, lepo v verze stkane, v »besedne igre pohote« zavita moška in ženska poezija. Ja, tudi to bi bil hec!

DUŠA JE NA VSEH TEH GORSKIH POTEH SPET NAŠLA SEBE

SLEDI, KI VODIJO NAPREJ

MARJAN BRADEŠKO

Mračen novoletni dan. Popoldne se nagiba v večer in na Prtovču pred cerkvico veter divje žene vlažno meglo preko roba. Gost mrak je že legel v gozd nad vasjo, v Razorju se megla nekoliko zredči. Na vrhu se pritipam do kočice, saj se v zopet nepredirni megli ne vidi nič. Večer prehaja v noč, veter je močan, in pot samo slutim – je tam, kjer je trdno shojen sneg pod nogami. Malce strašljivo je in že nekajkrat sem hotel obrniti, pa me znana pot kar vabi. Vem, ko bo padla noč, v tej megli nimam kaj iskati – tokrat sem celo pozabil svetilko. Naglo se obrnem in dobesedno bežim nazaj v dolino. Kako sem vesel vsake sledi, ki se je nekoliko bolj udrla pod nogo predhodnikov, pa lukenj od palic, na katere so se opirali dnevni obiskovalci! Sledi, ki se jih oko tako razveseli. In nevede, že spodaj, ko je megle manj, se pokažejo tudi sledi v spominu. Prav tako sem jih vesel – in trdnejše so, bolj globoko vrezane in pomladna odjuga jih ne zbršče... Tiste, najgloblje, ostanejo za vedno.

1996

Deloma jasno jutro se je kmalu zameglilo in v gozdove Paškega Kozjaka je legel mrak. Drobno je začelo naletavati in v vaško gostilno pod vrhom sem stopil že kar lepo poprhan. Naše smučarke so ravno zmagovale in tako je bil televizor središče dogajanja. Ko sem se pogrel, sem odkorakal navzgor v meglo. Vse je bilo enakomerno belo in skoraj butnil sem ob cerkev. Gluha tišina vsenaokrog, vendar je bila noter luč. Prijel sem za kljuko cerkvenih vrat in jih odprl – silno so zaškripala in vseh sedem duš, ki so to dopoldne prišle k maši, se je navzdol po ladji ozrlo v prišleka. Tudi vaški župnik, nekoliko dolgotas, je dvignil oči in sprejel novega vernika. Kako preprosto in drugače je tu, več kot tisoč metrov visoko, kjer greš k maši v hrib in od nje navzdol! Prav takšna je pot otrok v vaško šolo, ki tudi še nekako stoji in se prebija.

Pot naprej po slemenih in gozdovih, vse tja do nad Vitanja, je bila eno samo ugibanje, kam in kako. Drobce- snežinke, popolna belina in gosta megla so me pri-

pravile do tega, da sem pri eni od hiš pod cesto vstopil in vprašal (ko sem prej dodobra preštudiral zemljevid), naj mi povedo, kje sem – pokazalo se je, da sem uganil in da pravzaprav sploh nisem izgubljen. Nekaj me je sicer še zanašalo dol po robu v Dobrno, ampak popoldne se je zjasnilo in lep zimski dan je ostal za mano.

***

Marčevski dan se je prevešal v večer. Puhasti oblaki so viseli na sicer jasnem nebu. Oskrbnika z Dobrče sta že sestopila in ni jima bilo čisto jasno, kam rinem. Nocoj bo polna luna – odgovor je zadostoval. Globoko v sneg je bila utra gaz in naglo sem se znašel med košatimi, nizkimi in nenavadno rogljati smrekami na vršnem robu. Gorenjske vasice so že potonile v večer in lučke so se vse bolj prizigale. Silhueta suhega macesna na vrhu se je zarisala v večer. Rob debelih oblakov na zahodu je žarel v odsevu sonca, ki je tonilo nekje za Julijci. Vzhodno nebo je bilo jasno in bel rob Košute se je barval vse bolj rdeče. Z bližajočim se večerom je barva izgubljala nadih in ko je prešla v nerazpoznavno sivino, se je na modrem nebu nad Storžičem zarisala rumena, okrogla luna. Mrzla večerna sapica je začela stresati telo. Neslišno sem jo ubral po gazi navzdol, hitro se je bližala dolina. Lunina svetloba je postajala vse bolj izrazita, tudi skozi krošnje golih bukev se je že pritipala...

***

Pomlad v Baški grapi. Iz Podbrda se lotim Porezna – že spet po grapi. Menda bo to že moj tretji graparski pristop nanj. Med mogočnimi navaljenimi skalami Batava počasi leze v pobočje in se vse bolj stiska. Vode ni veliko, pa kljub temu ustvarja nenavadne prizore. Ko višje gori ob sotočju tehtam, po katerem kraku bi nadaljeval, me vabi desni v smeri moje poti, ki je eno samo slapišče. Odločim pa se za levi del, ki ima več vode. Brž me navdušijo umetelno skrivečeni skrilavci v pragu, preko katerega je voda vanje utrla nekakšen žleb. Neverjetno – kdaj in kakšni zemeljski premiki so ustvarili takšne podobe? Pot naprej mi zapre kot, v katerega po neznani poti pridrsi slap iz pobočij visoko nad menoj. Po nevarnem bregu, kjer so korenine spet zlata vredne, se spravim visoko nad strugo – en sam fantastičen splet navpičnih žlebov, ki jih je v skrilavce utrla

voda, izginja v globino. Veličastna stvaritev narave. Struga je izjemno strma in kmalu spet naletim na dva slapa, katerih obhod je še nevarnejši kot prej – resnično zahteva skrajno previdnost in veliko moč. Še dva manjša slapiča in vode v strugi ni več – le še suho korito, polno debel, vlažnih skrilavcev in blata. Sled struge v gozdnatem pobočju se izgubi in do grebena ni več daleč – po njem v dobri uri pridem do vrha.

V robu nad Zakojško grapo v vsem sijaju cveti neskončno rumenih šopkov lepega jegliča. Skozi gozdat rob se spustim na travnike nad vasjo Porezen. Poganjajočo travo poživljajo bele narcise in prstaste kukavice. Pred zadnjo hišo spodaj zadiši po žganju – gospodar sedi pred kotlom in kuha, kar je vso zimo ležalo na skednju, pa prej ni bilo časa dati v čeber. Dopoldanske oblake je medtem pregnalo sonce, ki je obsijalo tudi vedno nekoliko mračno Baško grapo. Bohinjske gore nad dolino so zasijale v najtoplejših pomladnih barvah.

***

Konec maja je. Petek zvečer. Do konca utrujen od napornih dni sedem v kuhinji za mizo – in skozi okno zagledam debelo luno, ki je ravnokar prilezla nad mesto. Pokličem Daria in ob pol desetih sva pod Lipanco. Telo ob pomoči krepilne pijače, še bolj pa neugnane volje dobi dodatnih moči – in pot hitro ostaja za nama. Pod Brdom je svetloba že tako močna, da bel apnec kar malce moti zaspane oči. Sneg v Triglavskem pogorju se vse bolj blešči in tisti zadnji jeziki, ki so ostali še tu na grebenu, so kot svatovsko oblačilo gore v prelepi noči. Nekaj po enajsti sva že na vrhu Debele peči. Mir je in doline tu ni slišati – sva že dovolj stran od tistih lučk, ki migotajo za robom temnih poključskih gozdov. Na drugi strani Krme, ki je potopljena v noč globoko pod nama, se sveti led v robovih Rjavine. Nočni spokoj me povsem prevzame. Polnoč naju zaloti že spodaj v gozdu in zadnji obiskovalci zapuščajo zakajene lokale, ko se po Gorenjski vračava domov.

***

Čemeran poletni dan. Iz Čadrga se odpraviva na planino Kal, pa izbereva malce svojo pot. V strma pobočja Grušnice rineva – med drevjem in skalovjem, med močnimi košutniki, ki cvetijo v vsej lepoti, se dvigneva visoko nad dolino. Planino, ki čepi v mehki travnatega sedla, zagledava že pod seboj, saj sva se vzpela skoraj na vrh. Med pravimi preprogami planik v bregu nad planino pomalicava. S Krna sem se vali več in več oblakov. Ne kaže na nevihto, vendar mokra verjetno bova. Kar naravnost na Tolminski Migovec zlezeva, po grapi na levi. Ko po robu nadaljujeva na Tolminski Kuk, mrzel veter že nosi težke kaplje, ki na samem grebenu, tik pod vrhom, preidejo v močan dež. Tudi megla se pripodi in dan postane malce 'zamóčen'. Pod Vrhom nad Škrbino se oddrása po melišču navzdol v Rupe. Dež je sicer ponehal, vendar je bujno poletno rastje tako mokro, da premočene hlače od teže želijo zapustiti svojega lastnika. Toda dan je še dolg in nekoliko vetra pa rahel vzpon nazaj na planino jih skoraj posuši. S planine najdeva pravo pot. Nad Krnom se spet temni

in ko spodaj v Čadrgu raztovirava svoja nahrbtnika, pravič zagrmi. Gore se zavijejo v plašč nevihtne fronte.

***

November na Krku. Prelestna jasnina na nebu in modrina vsenaokrog. Iz Stare Baške se nekoliko pozno odpravimo proti Punatu – dnevi so že kratki. Obala je polna odlomov, ki jih ni mogoče obiti tako hitro, kot bi želel. Tudi kamenje in robida pa nizko grmičevje ponekod onemogočajo hitro pot. Prav pošteno me je strah, da nas prehiti noč – baterija je lepo na varnem doma. In ko že kaže, da bomo v resnih škripcih, se pojavi odresilni svetilnik na rtu Negrit, od koder potem vodi dobro uhojena stezica naprej. Ko se ravno zmračí, v opustelem kampu zakoračimo na cesto.

Naslednji dan damo duhu prosto pot in se odpravimo kar 'napoček' na Obzovo, najvišji vrh. Planota je tako položna, da se je težko usmerjati. Na vrhu, od koder v kristalnem jesenskem dnevu seže pogled skoraj do mejá sveta, komaj znamo obrniti nazaj v pravo smer. Spodaj nas sredi popolnoma kraškega sveta pričaka nekaj lepih kotanj z mlakami, v katerih množica žabjih bitij nekoliko s strahom opazuje nenavadne obiskovalce – tu mimo ponavadi hodijo le ovce.

***

V led okovani gozdovi komaj še zdržijo. Po Božiču se je začelo prijematí na drevesa in teža je vse hujša. Nekaj dreves je že klonilo, posebno višje, kjer je k temu pomagal še veter. Hud mráz je začasno ustavil nabiranje ledu. Gore so zavite v meglen plašč in bučanje vetra je slišati tudi v dolino.

Na Kamniško sedlo sem se namenil. Odločen sem, da ne obrnem, pa čeprav zebe tudi, ko grem po strmih pobočju navzgor pod Jermanco in srečam kar nekaj tistih, ki so pod Brano, pri Pastircih, odnehali.

Veter je zgladil sneg in dereze natakem takoj nad gozdno mejo. Ponekod, kje je sneg napihan, zagazim vanj do kolen, drugje spet se sveti gladek led. Orjaške snežne zastave vihrajo pred menoj in zagrne me megla. Veter je tako močan, da mi jemlje sapo in me besno buta sem ter tja. Zadnji vzpon je vedno težak, tokrat se znamenita Kamrica bliža še počasneje. Temna skala nazadnje le zraste iz megle.

Pobočja seveda še ni konec, vendar je veter nekoliko manj hud in lažje diham. Na sedlu stopim povsem na

Kocbekova ulica v Celju

Ali vemo, da se ena izmed ulic v Celju imenuje Kocbekova ulica? V brošurici »Imenoslovje ulic in trgov v KS Center Celje« je opisana lega te ulice in so navedeni zgodovinski podatki, da so Nemci to ulico pred I. svetovno vojno imenovali Schillerjeva ulica, po I. svetovni vojni se je imenovala po škofu Strossmayerju, po II. svetovni vojni pa so jo zamenjali z imenom **Fraňa Kocbeka** (1863-1921), prvega predsednika Savinjskega podružnice Slovenskega planinskega društva.

Franc Ježovnik

rob, kjer veter iz Logarske doline sneg nosi kar navpično navzgor. Mogočne orgle gorá donijo svojo pesem, ki ugaša v ledenem mrazu – kar blizu petindvajset pod ničlo je bilo, sem kasneje izvedel iz poročil.

Ledene veje kovinsko zvenijo, ko se spodaj vračam skozi gozd, in nenavadna glasba me spremlja vse do doline. Nekaj dni kasneje se je žalostno spremenila v trušč podirajočih se dreves.

1997

Nad Vitovljami, na samotnem skalnem robu, čepi bela cerkva Marijinega vnebovzjetja. Od Sv. Petra navzgor vodi kolovoz mimo z bršljanom obraščenih zidov stare podrte hiše, skozi nasad kostanjev in dalje v gozd. Višje gori preide v strmo stezico, ki se vije pod hrasti, ovitimi z močnim bršljanom. Svet je kraški, in ko zgoraj stopimo na pot, je skalnat obokan vhod na cerkveno 'dvorišče' kot pika na i okolici. Cerkvica je prav znotraj utrjenega obzidja s stolpi, ki se nekoliko podirajo, vendar še dajejo vtis nekdanje trdnosti. Temni borovci za cerkvijo in spodaj v sedlu šume v pomladnem vetru, ki se podi dol z okamenelih robov Trnovskega gozda. Vsa Vipavska dolina, ki se počasi pripravlja na pomladno oranje, je pod nami. Jez Vogrščka nemarno prereže avtocesta, ki bo kmalu vsej dolini odvzela njen čar in tisto, kar bodo kaj kmalu iskali tisoči – domačnost, sonce v grozdnih jagodah in vonj domače primorske jote. Rob visoko nad nami je tako privlačen, da poiščemo prečno stezico in zlezemo prav na uravnavo pod Vitovskim vrhom. Zmrznjena tla in mračen gozd, kjer je verjetno tudi kakšna večja žival, nas pozdravijo.

Danes nimamo namena riniti noter v gozd in se raje držimo sončnega roba. Cerkvica je že globoko spodaj, dolina še globlje. Med visoko rumeno travo posedemo in pospravimo, kar je še v popotni malhi. Ko se utrujeni in lačni vrnemo v dolino, ugotovimo, da jote že danes ni moč najti.

Elegija

VERA PIPAL

*Vam, ki vas ni
več na stare poti
in vas ne bo,
sem svečko prižgala.
Naj gori
v spomin na dni
in čas,
ko vas je gora
mogočna čakala.
Bilo je lepo.
Smrt je za vselej
idilo končala.
Svečka gori
v spomin na vas.*

* * *

Trnovski gozd sredi marca. Iz Makobetov na Gori jo mahnejo kar naravnost noter proti severu. Med brinom in borovci počasi pridemo v objem bukev in v popolno samoto. V vrtačah in po dolih leži trdo zmrznjen poledenel sneg, pobočja so kopna. Režemo je naglo in naravnost tja, kamor smo namenjeni – do Velikega ledenika pod Črnim robom, globoko v gozdu.

Mračna okolica pod prepadno steno in brezno, ki izginja v nedrja zemlje, sta kar malce strašljiva. Tako ledeno je okoli, da se ne želimo preveč približati.

In ko komaj pol ure kasneje v robu nad Kalarjem hodimo med velikanskimi preprogami kronic, komaj verjamemo, da sta lahko tako blizu vsakbebi dva tako različna obraza zgodnje pomladi. Barvitost je neizmerna – sive bukve, rjavo listje pod njimi, in bele glavice, ki krmajo na zelenih steblih, vmes pa podrta debela in z mahom obraščene skale. Razgled tja preko idrijskih planot in globeli seže do zasneženih gora.

Vračamo se proti jugu, mimo zgodovine, mimo nečesa, kar je umrlo, vendar na dušo še vedno deluje tako močno, da moraš postati in se prestaviti v tisti čas: podrte, skrajno samotne domačije Neže, Joška, Klateža, Škančerja. Izpred Klateža mimo mogočne lipe seže pogled v neizmerne gozdove, ki se v senci popoldanske oblačnosti izgubljajo na zahodnem obzorju. Iz podrte peči raste bezgov grm ... nekoč se je na njej nekdo grel. V robu blizu Škančerja si ogledamo še veliko škavnico, največji v kamen vdolben 'bazenček', znamenit kraški pojav, ki ga je v stoletjih ustvarjala voda, ko je razjedala trdi kamen. Po strmem bregu se spustimo na tisto zapuščeno stezico, ki nas je zjutraj ponesla v še en dan samote.

* * *

Sobotno jutro me je pričakalo z dežjem in načrte je odplaknilo. Ali pa ne! Popoldne se je predčasno zjasnilo in že sem brzel na Pokljuko. Ob petih sem jo mahnil na Velo polje – in da ne bo pot tako običajna, sem šel čez Viševnik. Koča je bila napol prazna in prav hitro sem zaspal. Naslednji dan sem potreboval moči. Ob petih sem že lovil roso iz trav in kapljice z macesnovih vej v Velski dolini. Mišelj vrh je rdeče zažarel, ko sem se spravil na polico, ki me je ponesla na Koštrunovec. Komaj sedem je bila, ko sem v popolni samoti z Mišelj vrha zrl v prebujajočo se dan, na bele gore in mehko zeleno planino pod seboj... Še triglavska pobočja so bila tiha.

Danes sem se odločil preveriti, koliko je še moči v meni, saj so moje ture zadnje čase bolj redke in skromne. In je šlo – po prelestno cvetočem grebenu do Mišeljskega Konca, med triglavskimi neboglasnicami in planikami. In naravnost dol po strmi grapi na Hribarice, preko Vrha Hribaric, drznega Škednjovca, naravnost dol na Mišeljski preval, pa zopet gor na cvetoče travnike Prevalskega Stoga. Dan se je ogrel in slepeče beli vrhovi so bdeli nad Zlatorogovim svetom. Nekaj težav mi je pripravil sestop na Jezerski preval, saj sem pozabil nekdanji prehod. Nazadnje sem našel še mnogo

lažjega nekoliko desno nad Jezercem. Povabil me je še Jezerski Stog, potem je bilo dovolj. Med samotnimi macesni sem odvijugal v dno Mišelske doline in užil nekaj slastnih fotografskih minut na planini. Zelena podlaga dolinskega dna je bila res pravi podstavek kamnitemu rebrastemu Toscu v ozadju. Tišina poletnega dne je vladala okrog mene, le kakšna muha je zabrenčala in kakšna težko otovorjena čebela se je dvignila iz dehtečega cvetja. Markacije so obledele, semkaj množice k sreči ne zahajajo.

Kako sem se s planine potem 'vlekel' gor do pod Tosca in okrog njegovega neizmerno debelega trebuha tja do Rudnega polja, pa ne sodi v opisovanje lepote gora. Nogam se niso zdele prav nič več romantične.

***

Tiho poletno jutro v Pologu. Pastirja si krmežljava data nekaj opraviti v sirami, krave pa so še v hlevu, ko v koncu doline šarimo med koprivami in grmovjem in iščemo bližnjico na planino Laško. Nismo imeli najbolj srečne noge, vendar smo imenitno lovsko potko kljub vsemu našli.

Visoko poletje je in vse je v cvetju. Ko zgoraj prečkamo grapo, ki prereže pobočja pod Rdečim robom, kar puhti iz gorskih trav. Planina je samotna, prav nikogar ni. Kot pomol nad dolino je in z Urško obhodiiva vse robove. V senci najdeva še zapoznele pogačice, vendar Urško navdušijo predvsem ostanki vojne – kosi granat, naboj, žice... Ves svet tu je prežet z dogodki izpred osemdeset let in morda je prav zato tako tihoten.

Vračamo se pod stenami Kuntarja in mimo lovske kočice, kjer sem nekoč prespal pred imenitno turo. Cerkvica v Javorci, vsa v modrini, z nebeško lepo kuliso v ozadju, že dolga leta kliče v novo zarjo. Ko bo človeška modrost močnejša od zla, ko ne bo treba reči, kot sem nedavno slišal, da je odpovedal človek.

***

Dolga vožnja do planine Ravne na Veži je za menoj. Nekoliko bolečo glavo prijetno ohladi jutranja sapa, ki veje med mogočnimi macesni nad planino. Danes iščem pozabljene stare stezice, ki me s precej vijuganja med rušjem, vrtačami, viharniki in sladkimi borovnicami pod njimi privedejo nad pozabljeno planino Polšak. Hladno in jasno jutro je – z grebena Križevnika je slišati veter. Avgustovska nevihta je včeraj potresla gore z nekaj snega.

Ni lahko najti poti do grebena, vendar se med krvjimi prehodi nekako spravim gor. Izjemno mrzel veter butne vame in od tistega trenutka dalje hodim večinoma v kapi in rokavicah – avgusta.

S Križevnika je prelep pogled po Savinjski dolini navzdol – jutranja megla je ustvarila bele zalive. Pot tja do Velikega vrha me vodi med ruševjem pod Poljskimi devicami, potem pa po kamnitem robu navzgor. Močan veter divje otresa z glavicami Froelichovega svišča, prelestno modre cvetice tukajšnjega gorstva. Na vrhu me pozdravi ogromen trop ovac, ki seveda pričakuje kaj iz nahrbtnika – pastirji jim v njem prinesejo sol. Kar malce spretnosti rabim, da se jim skrijem za rob.

Kapelica na Molički peči me spravi globoko navzdol. Mimo umetelnega razpela ob poti, mimo cvetočih zaplat in prave preproge turske preobjede pridem do nje. Imenitno čepi v robu, le stara kočica je žalostno sesuta vase nad manjšo mlako, polno belih glavic munca. Menda jo bodo spet postavili in morda obudili stare pastirske čase. – Pot me potem vodi do Sedelca in preko vrtač in med rušjem tja nazaj, na samo pleče Dleskovca, ki je dal ime tej planoti. Prelep pogled na prehojeno pot, na osamljene jase sredi obsežnih gozdov, na mehko travno preprogo Zelene trate, umiri razgreto telo. Dolga in samotna pot je bila. Do planine Ravne ni več daleč.

***

Vas na skali. Stene nad nami so že vse poprhane, macesni pa žarijo v oktobrskem jutru. V senci je že ledeno in hladno. Ovce se zadržujejo le še okoli hiš in mulijo porumenelo travo. V Dol pod Plazmi vodi naša pot in prelesten poznojesenski dan nas spremlja. Žal so za menoj težki dnevi in tega kratkega trenutka ne uživamo v taki meri, kot bi ga lahko. Kako je že nekoč rekel **Edo Torkar** – menda nekako takole: »V gore ne pojdi, ko imaš težave, tja pojdi, ko ti pōje duša in ti razganja srce, tja pojdi, ko te dekline najbolj ljubi in ko imaš največ denarja.« Morda je pa le res – ne hodimo po tolažbo, hodimo po moč, ki jo potrebujemo. In tega dne smo morali nabrati moči, saj so jesenske trave tako nebeško rumenele in je bil sneg tako bleščeče bel, da je moral pustiti sledi v duši.

Planina v Plazeh je bila tiha, spokojna. Le blodna dolinska duša je zmotila njen mir. Gori, ko sem sopel v breg prelaza Čez Drt in na sam Čisti vrh, je duša spet našla sebe in vračali smo se kot srečna družina. Saj kako bi vendar mogel tak dan biti drugačen! Soška dolina je počasi tonila v večerni mrč in nebo za Stolom in Kaniinom se je začelo rdeče barvati. Le rahle sapice so še potegnile na trenutek in visoke posušene trave so se rahlo zamajale.

Prošnja sodelavcem

Dopisovalce in sodelavce Planinskega vestnika vnovič najvljudneje prosimo, da nam prispevke, namenjene objavi, pošiljajo izključno natipkane na pisalni stroj, natisnjene z računalniškim tiskalnikom ali na računalniški disketi, kajti na roke napisanih prispevkov ne bomo mogli več objavljati. Hkrati prosimo, naj prispevki, namenjeni Odmevom, iz planinske literature in Društvenim novicam, ne presejajo okvirne dolžine 45 natipkanih vrstic, Odmevi pa naj predvsem ne bodo daljši od članka, na katerega se nanašajo, ker jih uredništvo po zakonu o javnem obveščanju sicer ni dolžno objaviti oziroma jih lahko skrajša na primerno dolžino, na da bi seveda s tem okrnilo sporočila.

Uredništvo

ADRENALINSKA ŠOLA V NARAVI

ŽARKO JESENOVEC

Že od nekdaj velja, da je mladost norost. Če pa to norost pravilno usmeriš, ideja zrejšega človeka lahko obrodi sadove. Tako sem razmišljal ob pobudi ravnatelja Srednje elektraračunalniške šole I. Ketiša, ko nas je pozval, naj poiščemo izvirne domisljice za praznovanje ob 50 – letnici naše šole. Porodile so se mi štiri, od katerih smo eno v deževno turobnih septembrskih dnevih doživeli.

Brez hrupa smo 7. septembra letos nekaj minutk pred osmo uro zakolesarili dogodivščini naproti. Deseterici, ki je kolesarjenje do Doma na Peci (1665 m) in vzpon na Kordeževo glavo (2126 m) pomenil prijeten izziv, se je pridružil še oskrbni avto z vedno spodbudno nasmejanim šoferjem.

Cesta nas je vodila po Dravski dolini, za Radljami, sredi dolge gozdnate ravnice, pa smo prvič počivali.

Razpoloženja niso pokvarili niti hitro nastajajoči sivomodri kopasti oblaki, ki so vedno gosteje prikrivali nebo pred nami. Ali z njimi lahko pride nevihta, ki nam prepreči osvojitve končnega cilja?

Na Poljanah na Koroškem smo pred spomenikom druge svetovne vojne naredili prvi gasilski fotografski zapis. Do Mežice (495 m), kjer se bo začel naš najtežji kolesarski vzpon, sta bili cesta in rečna struga Drave ponovno kot vijoča se zaljubljena pitona. Fantje se niso več prešerno ozirali naokrog; pozorno spremljanje prometa in v nekaterih nogah porajajoča se trdota sta jih dovolj zaposlovala. Tempo vožnje smo pričeli prilagajati njihovim močem.

Do nekdanje obmejne vojašnice na Terčah (1012 m) smo nekako v treh skupinah premagovali makadamsko gozdno cesto. Na nekaterih delih je taka strmina, da bi kar zapešali. Pa še posuta je z drobnim kamenjem! Na odlagališču hlodov (~1300 m) smo bili prisiljeni razjahati kolesa, kajti kolovoz proti domu je bil posut z zmesjo blata in iveric; večdnevno deževje in spravilo

lesa sta opravila svoje. Mi pa nahrbtnike na ramena in potiskaje kolesa ob boku korajžno v brozgo!

Na rahlo vzpenjajoči se travnati planoti pred Domom na Peci je fantom na obrazu zasijalo olajšanje. Dobro so se odrezali! Ušesa sem imel kmalu polna hodomušnih dovtipov. Moč se jim je hitro povrnila. Že so pogrešali dekleta. Kar prezadovoljni pa smo bili z ustrežljivo skrbnico. Predlagal sem, da se glede na vremensko napoved za naslednji dan po manjšem okrepčilu iz nahrbtnikov povzpnejo na najvišji vrh, na Kordeževo glavo.

Moja četica je bila prav toliko utrujena, da je hotela čim hitreje osvojiti še najvišjo točko Pece. Med hojo je Sebastijan priznal, da bi veliko rajši kolesaril kot pa stopical po teh skalah. Tudi sam sem bil v mladih letih enakih misli.

Na vrhu pa ni bilo nobenega večernega prelivanja barv, nič vabljivo snežno belih dvigajočih se oblakov, nič dišečih vonjav ruševja; še zadnje gorske rože so se pozaprle. Niti okoliških hribov in gorā jim nisem uspel razkazati; torej ni bilo nič tistega, kar sem jim prej obljubljal. Hladen veter nas je bičal z razburkano meglo. Bili smo kot vojščaki v filmu Megla. Izkoristili pa smo jo za posnetke nevsakdanjega prizora z video kamero. Fantje pa so bili kljub temu prešerno nasmejani.

No, končno, so ob vrnitvi dejali fantje, ko so vonjave iz kuhinje razdražile njihove prazne želodce: golaž s testeninami, za nekatere pa še kruh, da ne bi ostali lačni.

Polni želodci in toplota v utrujenih nogah jih uspavali. Že so polegli po klopeh, pa jim nisem dal miru. V bližini kočice nas je čakala še votlina kralja Matjaža. Nekateri so že kar nejevoljni ponovno obuvali težke čevlje. Hlad, mrak in na nočnem nebu plesoči pramen ročnih svetilk so jih ponovno obudili. Njihovi glasovi so se izgubljali v krošnjah mogočnih smrek, na koncu zapuščenege rova v votlini pa nas je obsijan z umetno svetlobo čakal bronast kip kralja Matjaža, delo akademskega kiparja in alpinista **Marjana Keršiča - Belača**.

Ura še ni bila pozna, ko sva z Benom po krtačkanju zob ugotovila, da so fantje že odšli v spalne prostore. Upravnica se je čudila, da so tako dobro vzgojeni; imela je pač slabe izkušnje z mladostniki. Noč je za nekatere prehitro minila.

Po zajtrku so hrabrejši med redkimi dežnimi kapljami zdrveli navzdol po rosnii travi in blatnem kolovozu. Kar strah so mi nagnali v kosti. Da le ne bo kakšnega zloma! Z Benom pa sva, noseča moje kolo, korakala za njimi. Pri avtomobilu so naju čakali, brez vsake praske in odrgnin. Kar odleglo mi je. Vendar prehitro.

Samo zaklical sem še lahko za njimi, da se v Mežici dobimo – in že jih ni bilo več. Strmi spusti so sedaj pač moderni in polni adrenalina. Z Darinkom pa sva jo ubrala za njimi. Pred nama je cijazil s hlodovino polno naložen tovornjak, ki je bil za naju prepočasen, prosto-

ra za prehitavanje pa ni bilo nobenega. Tako sva več počivala kot gonila pedala in pritiskala zavore. Še sreča, da je tovornjak zavil proti Črni, kajti fantje v dolini bi bili zaskrbljeni. Malo sva pospešila in že je ob cesti Sebastijan menjaval zračnico; njegov ozek plašč ni vzdržal ostrega kamenja. Nadaljujeva in na vsakem ovinku opažava globoke sledi v gramozu. Prenekatera se je končala za njegovim robom, sklepala pa sva, da so nekateri komaj zvozili. V Mežici so našo maloštevilno četico domačini kar malo začudeno opazovali, Božo pa je kazal svoje neuspešne kaskaderske posledice; Boštjan vajen spustov s tekmovanj, je bil zanj pač prehit. Še sreča, da je imel dolge rokave, tako da je odnesel samo dve plitvejši odrgnini.

Da bo mera polna, smo se zapeljali še do pet kilometrov oddaljenega Žerjava, kjer je talinica svinca. Plini so v stoletjih delovanja v okolici uničili gozdove, toda okoliški hribovi so sedaj prav lepo poraščeni s travo in osamelimi iglavci.

Pot do Maribora smo prekolesarili po petnajstkilometrskih etapah. Hitrejši smo kolesarili s povprečno hitrost 35 km/h, počasnejši s svojim tempom. Pričelo je primanjkovati pijače, tako da je Beno obiskal prenekatero gostilno ob cesti. Za Poljanami na Koroškem smo ujeli še kiparja pri rezbarjenju petmetrske lesene matere z otrokom v naročju.

Turo smo končali tako, kot smo jo začeli, brez večjega pompa. Ostali so nam spomini, fotografije, film, spletna stran na internetu in zapisane pripovedi. Utrujenost je bila hitro pozabljena. Da seže dober glas v deveto vas, se je potrdilo, ko so me na hodniku šole neudeleženi dijaki spraševali, kdaj spet gremo.

Za Poljanami smo našli kiparja, ki je rezbaril velik kip.

Takole je bilo na tej naši poti:

- kolesarjenje Maribor - Mežica - Dom na Peci - Žerjav - Maribor - 205 km;
- čas kolesarjenja 9 ur in 12 minut;
- povprečna hitrost 22,5 km/h;
- maksimalna hitrost 79 km/h;
- višinska razlika Maribor (265 m) - Dom na Peci (1665 m) 1400 m;
- skupna višinska razlika Maribor - Kodreževa glava (2126 m) 1861 m.

odmevi

Kako ne smemo z otrokom v gore

Z naslovnice Planinskega vestnika št. 9/1998 iz očetovega nahrbtnika gleda deklica, stara verjetno 3-4 leta. Na drugi strani nam podpis pove, da sta na poti na Jezersko Kočno. Na prvi pogled je to zelo prijazna slika, saj navidez spodbuja mlade očke k podobnemu udeleževanju s svojimi otroki. Žal pa je ta fotografija skrajno neprimerna za tak namen, saj nikakor ne kaže pravilnega načina hoje z najmlajšimi v gore zaradi naslednjih razlogov:

Pot na Jezersko Kočno je zelo dolga. Že odraslemu gorniku predstavlja celodnevno turo, tako majhen, predšolski otrok pa takšnega vzpona sam ne zmore. Taka tura postane zanj dolgotrajna neudobna nošnja na očetovih ramah. Seveda si

hribovski gorečneži tudi kot mladi očki zaželijo »prave ture«. Želje postanejo močnejše kot zdrava pamet in tako zagrešijo klasično napako: otroci morajo z njimi v gore, namesto da bi šli starši z otroki. Posledice pa so lahko včasih, žal, tudi tragične. Zato je prav, da izberemo cilj, ki je primeren mlademu nadbudnežu.

Pot na Kočno je tudi zahtevna in precej krušljiva. Zato bi na očkovo glavo sodila čelada, da o hčerkinu glavici sploh ne govorimo. V sosednjih državah so v zadnjih letih že doslegli tako stopnjo gorniške varnostne kulture, da je posebej tisti, ki hodi po strmih svetovih gologlav. Smiselno bi bilo slediti takim trendom, zato bi na naslovnico osrednjega planinskega glasila sodila slika ljudi v strmih skalnatih svetovih s primerno zavarovanimi glavami.

Pot na Jezersko Kočno je ponekod tudi zavarovana. Morda je očka zelo izkušen gornik in je tudi mar-

kirana pot zanj »mačji kašelj«, vendar je tovar na njegovem hrbtu predragocen, da ne bi izkoristil prav vseh možnosti varovanja. Iz slike pa ni videti, da bi imel okoli pasu karkoli za samovarovanje.

Sicer prijazna fotografija zato ni primerna za naslovnico Planinskega vestnika, temveč je celo zavajajoča. Otroci lahko že zgodaj začnejo obiskovati gorski svet, cilji pa morajo biti primerni njihovi starosti in sposobnosti. Potrpite, še prehitro zrastejo. Že ob koncu predšolske dobe bodo lahko ob primerni podpori staršev, ob pametnem načrtovanju izleta (več etap s prenočevanjem), s primerno opremo in varovanjem obiskali tudi oddaljenejši in zahtevnejše cilje. Prav bi bilo, da bi uredništvo Planinskega vestnika pri izbiri naslovnice skrbelo tudi za njihovo sporočilnost. Gotovo bi to imelo vpliv tudi na zmanjšanje števila nesreč v gorah.

Kočna za vsakogar?

Čeprav je na straneh Planinskega vestnika vse pogostejše zaslediti prispevke o varni hoji v gore in nevarnostih v gorah, pa je uredništvo očitno sposobno z enim samim dejanjem izničiti dobršen del truda mnogih. V mislih imam naslovnico septembrske številke, ki izredno nazorno prikazuje, kako se v gore NE hodi! Njena neprimernost se mi zdi več kot očitna, celo zavajajoča, sprašujem pa se, če morda člani uredništva menijo, da je vzpon na Kočno na način, kot ga prikazuje fotografija, nekaj povsem normalnega. Ali ga torej priporočajo vsaki mladi družini?

Razmeroma nizka naklada Planinskega vestnika je tokrat prava sreča, saj bo omenjena naslovna fotografija tako mnogim ostala neznanca.

Srečo Merčun

Poslednji klici narave

Gore, čiste in neokrnjene. Že večkrat sem se vprašal, če je to še res in ali ni to veljalo samo včasih, ko je v ta svet stopila le redka človeška noga. Sam sem se v to prepričal in povedal vam bom zgodbo, ki bo marsikateremu pravemu gorniku tako segla v srce, kot je meni.

Bila je lepa, sončna sobota in dan se je že prevešal v noč, ko sem se odločil za krajši potep pod steno Raduhe. Pot me je vodila od kočje v Grohotu proti prvim jeklenicam na zavarovani poti, ki vodi na vrh 2062 metrov visoke gore. Od tod sem lepo počasi odšel po svoje, po brezpotju do stebra velike Raduhe. Ves čas sem se oziral proti Kamniškim Alpam, ki so bile obsijane s poslednjimi sončnimi žarki. Že med potjo sem se odločil, da se bom povzpел na vrh Raduhe po Lojzovem kaminu, ki ga je leta 1937 kot prvi preplezal **Lojze Kraiger**. Pod vstopom sem čevlje zamenjal s plezalniki in vstopil v smer. Lepo plezanje skozi temne, hladne kamine, ki jih v zgornjem delu zamenjajo travnate police, se je končalo trideset metrov pod vrhom. Presenečen sem bil, saj kaj takšnega

nisem pričakoval: police je bila polna konzerv, razbitih steklenic, pločevink in še česa. Da bi bila stvar popolnejša, sem na izstopu iz smeri v ruševju naletel še na ženski vložek.

Smeti nisem pobral, ker sem imel premajhen nahrbtnik, toda naslednji dan sem to storil skupaj s prijateljskima in bilo jih je za petdesetkilogramsko vrečo.

Kasneje sem premišljal, kakšni so ljudje, ki to počnejo. Po mojem so brez kakršnegakoli odnosa do narave. S kolegi smo se že večkrat spraševali, kje so tisti varuhi gorske narave, o katerih se je pred leti veliko govorilo.

Veliko sem v tem svetu in skoraj vedno srečam koga, ki mi pride nasproti s šopkom gorskega cvetja, pa ga vprašam, zakaj to počne. On pa mi brez kakršnegakoli občutka krivde odgovori: »Ja, za zdravje jih rabim« – čeprav vsak laik ve, da pogačica ni ne vem kako zdravilna cvetlica.

Skupaj s prijatelji se bomo borili proti tem gorskim vandalom in skušali ohraniti gorski svet takšen, kot je bil pred nami, čist in neokrnjen. Upam, da ste gorniki in gornice na naši strani, saj nam bo edino s skupnimi močmi uspelo ohraniti čisto naravo tudi za naše otroke, da nas ne bodo gledali postrani in nam očitali, kakšne svinje smo bili.

Matjaž Šerkezi

Ko levica ne ve, kaj dela desnica

Tako kot preberem vsako od številik našega glasila Planinski vestnik, sem enako storil tudi pri številki 9 in z velikim ogorčenjem in prizadetostjo v srcu na strani 371 našel članek spoštovanega urednika **Marjana Razinesa** z naslovom »Gostitelji in gostje«.

Vsebina članka me je (kot verjetno tudi mnoge druge pripadnike slovenske planinske organizacije) tako prizadela, da si dovoljujem v svojem odgovoru uporabiti naslov, kot sem ga napisal zgoraj.

Prav v mesecu septembru poteka 60 let, ko me je v Celju popeljal na prvo planinsko pot žal že pokojni profesor **Tine Orel**. V tem mesecu

poteče tudi 44 let od dneva, ko sem postal gospodar PD Dol pri Hrastniku. Na tej dolžnosti sem vztrajal polnih 42 let, ob vsem hudem in dobrem za mene osebno in tudi za društvo. Pred tremi leti mi je občni zbor društva omogočil zamenjavo na tem odgovornem položaju – obvezal pa me je, da zaradi izkušenj tudi v prihodnje vsaj pasivno skrbim za naš planinski dom v Gorah nad Dolom pri Hrastniku.

Navedba teh nekaj podatkov, mislim, je bila nujna kot opravičilo in vzrok nad nejevoljo, ki jo želim izraziti v tem prispevku. Posebno pravico do ugovora mi daje tudi dejstvo, da sem pričel planinsko gospodariti iz nič in to stanje v društvu s sodelavci pripeljati za planinske in tudi siceršnje gospodarske pojme zelo visoko – brez uporabe zvijač, izmikanj in špekulantskih nagibov tako do države kakor tudi do obiskovalcev našega doma.

Vsakomur, ki pozna razmere pri gospodarjenju s planinskimi objekti, je popolnoma jasno, da je vsebina članka v PV številki 9 zavajajoča in niti približno odraz dejanskega stanja in razmer, ki vladajo v tem segmentu društvenih aktivnosti. Pri oceni stanja v planinskem gospodarstvu ni razlik pri upravljanju visokogorske ali sredogorske planinske postojanke. Visoko ležeči se ubadajo s težavami zaradi kratke sezone, domovi v sredogorju pa s pogoji gospodarjenja, ki so izenačeni z vsemi gospodarskimi subjekti in nas zakonodaja v nobenem primeru ne postavlja več v ugodnejši položaj.

Če bi avtor članka v PV številki 9 želel planinskemu članstvu in simpatizerjem naliti čistega vina, bi se moral o dejanskih razmerah pozanimati v Gospodarski komisiji pri UO PZS, če pa se mu je z objavo članka mudilo, bi lahko dobil potrebne podatke za dajanje ocen pri strokovnem delavcu GK, ki je stalno v hiši PZS.

Zaradi že več let trajajočega težavnega gospodarskega stanja v društvih in neuskajenosti našega poslovanja z novo zakonodajo je prav meni UO PZS naložil nalogo, da s primerno anketo med društvi, ki upravljajo planinske objekte,

skušamo skupaj ugotoviti dejansko stanje.

Nalogo mi je uspelo uresničiti v razmeroma kratkem času, čeprav je bilo potrebno v anketo zajeti veliko društev. Rezultate sem predstavljal na krimski seji UO PZS konec leta 1996, pred sejo pa sem z njimi seznanil GK pri UO PZS. Rezultati ankete so potrdili resnost položaja v PD, ki imajo planinske postojanke in zaposlujejo ljudi. Podano poročilo je bilo sprejeto s strani članov UO PZS z izjemo na seji prisotnih članov GK in strokovne službe. Prav ti ljudje, ki so neposredno odgovorni za stanje, so poročilo ocenili kot »relativno« in to je bil tudi vzrok za moj demonstrativni odhod s seje in po 27 letih sodelovanja iz organov PZS. Žal po tem pripetljaju nikoli nisem slišal ocene tega dogodka in tudi nikjer nisem zasledil, da se je o tako odprtih vprašanih kdaj razpravljalo in skušalo društvom pomagati.

Končno naj preidem k pripombam na vsebino članka »Gostje in gostitelji«.

Avtor je prav romantično opisal stanje v planinskih kočah in domovih pred drugo svetovno vojno in po njej. Ošvrknil pa je današnje stanje, ki je neposreden vzrok za mojo reakcijo. Pisec članka se je močno spotaknil na stopnički, ki pomeni skoraj nepremostljivo razliko med nekoč in danes.

Če avtor članka ne ve, da nobeden od opisanih družbenih sistemov do planinstva ni bil tako mačehovski kot je sedanj, potem ga vabim, da si zadeve ogleda zelo od blizu – najbolje direktno v društvu, ki gospodarji s planinskim objektom. Prepričal se bo lahko, da je društvom usahnila skoraj vsa pomoč gospodarstva, ki mora prej plačati davek in šele potem pomagati društvu, in da obstajajo zelo redke občine, ki iz svojih proračunov lahko pomagajo vzdrževati planinske objekte. Nikoli nisem prosili miloščine države ali za popuste pri davščinah (namenjala nam jih je sama), zavedajoč se opremljenosti planinskega sveta in potrebe po tem. Naša mlada država pa nas je s svojo zakonodajo razvrstila med obrtnike in podjetnike in nas obremenila z vsemi predpisi z naslova

delovnega prava, finančnih in davčnih predpisov, z določili zakona o gostinstvu, kamor res ne spadamo itd.

Sprašujemo se, ali GK pri UO PZS ve, da moramo delavcem v planinskih objektih zagotavljati 40-urni tednik in koliko to po kolektivni pogodbi stane. Ali vedo, da so planinski objekti razporejeni pri plačevanju električne energije in komunalnih prispevkov ter zdravstveno higienskih uslug v najvišji razred, ki velja za obrtnike in podjetnike? Ali je znano dejstvo, da morajo naši delavci vsaj dvakrat letno na zdravniške preglede, da moramo četrtletno plačevati preglede vode, če uporabljamo lasten vir, da smo v sezoni pod strogim očesom inšpektorjev, ki jemljejo vse mogoče vzorce in nam za preiskave pošiljajo nerazumljivo visoke račune? Seštevka vseh opisanih dajatev ni mogoče vkalkulirati v ceno, ki velja za gosta – planinca. Vsi gospodarji že dolgo vemo, da z visokimi cenami v planinskih domovih lahko dosežemo le nasprotni negativen učinek, kljub temu pa naj vzdržujemo in posodabljammo svoje objekte, če želimo uteči visokim kaznim, ki jih lahko izrekajo inšpektorji.

In prav tu smo pred dilemo, kako dolgo bomo še zmogli. Krog planinskih aktivistov se nezadržno oži in vse manj je ljudi, ki bi se za svoje prostovoljno, neplačano delo želeli za društveno dobro izpostaviti pohlepni roki države. Žal pa je vse več tistih, ki z besedo in črko pišejo sodbe o našem delu, nam dajejo lekcije, kakšna mora biti naša ponudba, če se želimo vključiti v turizem. Spoštovani gospodje, iskreno se vam zahvaljujemo za nasvete, lepo pa bi bilo, če bi nam pomagali razrešiti probleme, če resnično želimo naš gorski svet zadržati lep in čist ter takšnega ponuditi tudi tistim s plitkimi žepi. Posebej radi pa bi ustregli tudi tistim, ki o večdnevnikih dopustih ne smejo niti razmišljati in jim kot oblika rekreacije in zadržanja človekovega dostojanstva ostaja le še prijazen planinski svet.

Prav na koncu pa še eno vprašanje: Ali mogoče ljudje, ki stojijo za vsebino žaljivega članka v PV števil-

9, razmišljajo tudi tako, da sedanje vodstvo PZS ni več doraslo problematiki planinskega gospodarstva in bi ga morali dati v naročje tistim, ki nam ne želijo nič dobrega, najmanj pa tudi v prihodnje uspešnega dela.

Drago Kozole

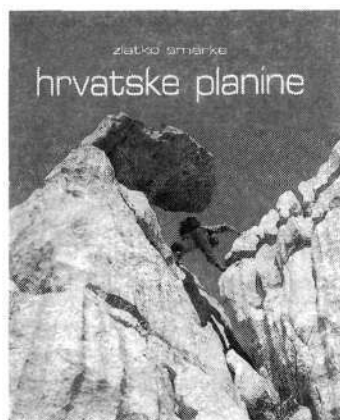
Zemljevidi hrvaških gorskih območij

V letošnji 9. številki Planinskega vestnika sem prebral zelo zanimiv članek »Velebitski medvedi« avtorja **Matevža Šuštarja**. Na koncu članka avtor seznanja svoje bralce, da je uporabljal zemljevide Velebita iz leta 1982, ki jih je izdal NIŠRO iz Varaždina.

Vendar so to karte, na katerih so bile le splošne informacije, pač glede na to, da tedaj ni bilo mogoče dobiti soglasja za uporabo kartografskih podlag v merilu 1:25.000. Takrat so bile to edine planinske karte, za katere se je treba zahvaliti avtorju in njegovim planinskim izkušnjem.

Da bi bila planinska javnost v celoti obveščena, vas seznanjamo s tem, da je od leta 1995 za planinska območja Hrvaške izšlo devet planinskih kart, ki jih je izdala firma SMAND d.o.o. (Cargovec 87, 42205 Vidovec) in ki jih je natisnila TIVA – Varaždinska tiskarna. Natisnili smo naslednje zemljevide: 01 Medvednica (1995, 1:25.000), 02 Ivanščica (1995, 1:30.000), 08 Samoborsko gorje (1995, 1:25.000), 16 Sjeverni Velebit (1996, 1:30.000), 17 Srednji Velebit (1996, 1:30.000), 19 Južni Velebit – Narodni park Paklenica (1996, 1:30.000), 19 Južni Velebit – Narodni park Paklenica (1996, 1:20.000, podrobnosti 1:10.000), 35 Dilj gora (1996, 1:30.000), 14 Gorski kotar IV (1998, 1:30.000), 11 Gorski kotar I (1998, 1:30.000). Navedene karte vsebujejo vse podrobne planinske podatke do trenutka tiska. Cena za vsakega od teh zemljevidov je 45 kun + davek na dodano vrednost + poština.

Ljubiteljem planinskih fotografij hkrati sporočamo, da je leta 1997 izšla 228 strani debela fotografska monografija »Hrvaške planine« av-

torja **Zlatka Smerkeja** z 270 barvnimi fotografijami, kartografskimi prilogami in spremnim besedilom. Knjigo je natisnila TIVA – Varaždinska tiskarna. Cena te knjige formata 23 x 30 cm je 280 kun + 22-odstotni davek na dodano vrednost + poštšina.

Zlatko Smerke, dipl. ing.

Kacempoh, ne Mačji potok!

Zadnja spodbuda za ta moj ugovor je prispevek **Eda Kozoroga** v PV 4/1998, str. 182. Da podkrepim njegov način razmišljanja, stopim v Baško grapo. Tam (v njenem zgornjem delu) z začudenjem opazujem, kako nekateri brez lokalnega ponosa vnašajo »modne« prevode imen med kartografske podatke. Ne verjamem, da se bodo preivalci onod kdaj oprjeli imen, kot so Mačji potok, Medvedji potok, kot jih vidimo na specialnih kartah teh krajev, kajti zgornji imeni se v ljudskem govorjenju glasila Kacempoh oz. Pernpoh. Ti imeni so dali potokoma oziroma grapama prvi priseljenci z Južne Tirolske (če zanemarimo njihove predhodnike Kelte) verjetno že v davnem 13. stoletju, ko so zapustili domačo dolino Pusto (*nem. Pustertal, ital. Val Pusteria*) v današnji bocenski pokrajini (Provincia di Bolzano). Tak način spreminjanja (t.j. prevajanja) ledinskih imen me takoj spomni na čas pod fašistično Italijo, ko smo v teh krajih imeli lep primer prevodov, na primer Piedicolle (=Podbrdo). Roko na srce: je to pošteno do

zgodovine? Občutka oziroma ponosa za lastno mikrozgodovino in zemljepis dotični, ki je spravi (in bo še spravi, saj takih srednjeveško-južnonemških imen v zgornji Baški grapi kar mrgoli) te novosti na specialke, prav gotovo nima. Naj mu kdo pomaga do razumnosti!

Vinko Božič Humar
Klanec 19
5250 Soikan

Kdo je našel...?

Ne, gospod Franci, nisva našla vašega višinomera, po katerem sprašujete v 9. številki PV, čeprav sva se s soprogo letos potepala tudi okoli Rogle, našla pa sva ljudi in kraj, kjer poštenje še nekaj velja.

Ko sva v sobotnem deževnem jutru dovolj dolgo čakala pod vznožjem Bevkovega vrha, sva nanj prilezla skoraj po suhem, medtem pa je južič čakal na razširjenem delu kolo voza malo nad Jaznami.

Ker moj levi mezinček nikakor ne more najti sožitja z novim planinskim čevljem, sem se ob vrnitvi z vrha na hitro in z užitkom preobul v nizke čevlje in odpeljala sva se tja proti Ledinskemu Razpotju, kjer se je ponujal enkratni fotografski motiv: v popoldanskem soncu so pred nama kar žarele jesenske barve pokrajine.

In ko sem se stegnil po fotoaparatu, ga ni bilo...

Ni ga bilo tudi na »najinem« parkirišču, tam, kjer sem ga odložil na streho in nanj pozabil.

Za vsak primer sva o izgubi obvestila tako **Kosmačeve** na Mrzlem vrhu kot tudi **Bogatajeve**. »Pr' Jurč« na Ledinah, pri katerih se radi ustavljajo tudi planinci.

Prav Bogatajevi so nama še isti večer sporočili, da radio *Cerkno* objavlja najdbo fotoaparata in tudi telefonsko številko najditelja.

Tako sem že naslednji dan spet postal »lastnik« fotoaparata in po zaslugi **Jesenkovi**h z Jazen je postal ta najin zadnji del hoje več kot 1000 kilometrov dolgi Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije **nepozaben**.

Pa naj še kdo reče, da ni več poštenja!

Janez Arhar,
Ljubljana

Kadilci, pivci in vzorniki

Gospod **Silvo Kristan**, dobro ste me obdelali (v Odmevih PV 9/98)! Naj se poskušam vsaj malo izvleči ven.

Prav dobro so mi znane posledice prekomernega pitja in kajenja. Sem proti kajenju in pijančevanju – kjerkoli. Spoštujem ljudi, ki jim je uspelo premagati kakršnokoli odvisnost in cenim njihova prizadevanja pri ozaveščanju drugih. Zakaj se mi je bilo potem sploh treba obregnuti ob vas? Ni mi namreč všeč posploševanje in strogost (nekateri bi temu rekli celo nasilje), ki jo kažete do drugače živečih in s katero se, vsaj po mojem, doseže velikokrat ravno nasprotni učinek od željenega. Odzval sem se namreč na vaš članek, v katerem ste se tokrat lotili vodnikov, ki se izobražujejo v okviru Planinske zveze Slovenije – planinski vodniki in alpinistični inštruktorji, z mnenjem, da ne more biti vodnik tisti, ki pije in kadi, češ da so to nezrele, razcepljene, dvolične osebnosti. Kot da sta kajenje in pijančevanje med vodniki tako močno razširjena, da sta pritegnila vašo pozornost in kličeta po ukrepanju.

Naj mi bo za začetek dovoljeno biti malo naiven. O še dovoljenih količinah ne bi barantal. Za mene je kadilec tisti, ki pokadi pet cigaret na dan, za drugega sem alkoholik jaz, ker spijem dva kozarca vina pri večerji. Torej nič. Pri Planinski zvezi Slovenije je registriranih 1785 planinskih vodnikov in 120 alpinističnih inštruktorjev. Njihova povprečna starost je 40 let. Torej leta, ko lahko rečemo, da je človek že izoblikovana osebnost, ki se z vso mero odgovornosti odloča za svoja dejanja. Pri tako veliki množici ljudi bomo gotovo našli nekaj kadilcev. Zakaj so začeli kaditi, zakaj kadijo in zakaj, vraga, ne nehajo kaditi, ko pa vejo, da je to škodljivo? Večna vprašanja, na katera niti ne poskušam odgovoriti. Poznam pa nekaj vodnikov, ki kadijo, in reči moram, da so drugače čisto v redu ljudje in vodniki, ki jim popolnoma zaupam. Da bi jih sedaj preganjali iz vodniških vrst, se mi zdi le malo prehudo.

Pri pijači je še težje. Če smo tako dosledni kot pri cigaretah – mar to pomeni, da si ne smem privoščiti kozarčka žganja, ko pridem zvečer premočen v koč, da ne smem spiti steklenice ali dveh piva po naporni celodnevni turi?

Naj preskočim nekaj količinskih razredov in se ustavim pri tistih, katerih zasvojenost je že tako velika, da bi bilo pametno začeti razmišljati o zdravljenju. Morda ste mislili nanje? Vsaka zasvojenost človeka fizično in psihično izčrpava, zato se mi povezava teh ljudi s planinstvom in vodništvom kar nekako ne izide. Vendar naj dopustim tudi to možnost. Zakaj pa ne? Človek, ki je mene prvi popeljal v svet gora, je bil kronični alkoholik in strasten kadilec. Samo v planinskem vodništvu je našel dovolj velik motiv za vztrajanje na svoji težki poti v ozdravljenju in boljše življenje.

In kako je videti te stvari v praksi? Do sedaj sem vodil okoli 40 republiških alpinističnih tečajev in seminarjev, na katerih je kot vodnik in predavatelj sodelovalo preko sto ljudi različnih planinsko-vzgojnih profilov. Pri njihovi izbiri mi še na kraj pameti ni prišlo, da bi štel njihove pokajene cigarete ali popite kozarce. Pomembna je bila strokovnost, pa čeprav bi si nekateri prisluzhili vaš zaničljivi izraz »vrtni tehnicist«. Vendar do sedaj še niti enkrat nisem imel opravka s pijanim vodnikom, kadilci pa so počakali do odmora in si zunaj prižgali svojo cigareto. Človek bi rekel, da nekaj le še damo na sebe.

Tudi planinska organizacija je začela že dolgo pred uvedbo protikadilskega zakona omejevati kajenje v planinskih kočah. Prepričan sem, da je marsikdo z začetkom aktivnega dela v planinskem vodništvu opustil kakšno svojo razvado. Izjeme pa so bile, so in bodo – vedno in povsod.

Še nekaj o vzornikih, če jih že omenjate. Težko je biti vzornik in zadostiti vsem normativom. Tudi meni je bil kot zagnanemu alpinističnemu tečajniku velik vzor **Joža Čop**. Sedaj sem od vas izvedel, da ni ravno primeren za vzornika. Ker je kadil pipo, je bojda kar nekaj njegovih občudovalcev začelo kaditi.

Marsikomu iz mlajše generacije alpinistov je vzornik **Nejc Zaplotnik**. Tudi on je kadil. Vendar sem trdno prepričan, da zaradi njega ni začel nobeden kaditi – spominjamo se ga zaradi čisto drugih stvari. Strinjam se, da imajo v določenem obdobju človekovega življenja vzorniki pomembno vlogo. Dandanes je mlad človek bombardiran z njihovo ponudbo z vseh strani. Koga bo izbral, kaj od koga – to so zelo težke odločitve. Še najtežja pa je tista, kakšno življenje bo živel, kajti to je v glavnem odvisno od njega samega. Vzornike privleče na dan kdaj kasneje, ko je treba opravičevati svoje slabosti.

Naj moje pisanje ne izzveni kot zagovarjanje kadilcev, pivcev... Do njih skušam biti strpen in isto pričakujem tudi od njih.

Na koncu še hvala za knjigo Kaditi ali ne kaditi – to je zdaj vprašanje. Pri meni, na srečo, to ni bilo nikoli vprašanje.

Jani Bele,
Ljubljana

Se Dom na Gosposkični spreminja v gostilno?

15. avgust je bil razglašen za spominski dan na pokojnega alpinista **Vanjo Furlana**. To je rezultat dogovorjene akcije in aktivnosti dolenskih alpinistov, alpinistov PD Železničar iz Ljubljane (ki je član Meddruštvenega odbora PD Ljubljana) ter novomeškega občinskega in planinskega vodstva.

V spomin nanj je Planinsko društvo Novo mesto, katerega član ta alpinist ni bil, kljub temu letos organiziralo 2. spominski pohod. Nanj je vabil letni koledar akcij PZS, objave PD Novo mesto in druge informacije.

Meddruštveni odbor PD Ljubljana je udeležbo na 2. spominskem pohodu objavil v svojem letnem biltenu in nanj povabil vse svoje članice (zdaj je evidentiranih že 42). Izlet je v svoj program uvrstila, ga organizirala in na primeren način objavila Komisija za izletništvo in propagando MDO PD Ljubljana, in sicer zato, ker ljubljanski planinci Gorjance po zaslugi delovnih, gostoljubnih in ljubeznivih novomeških planincev radi

obiskujejo, ker novomeški planinci (zlasti funkcionarke v UO PD) vsako leto poskrbijo za zanimiva presenečenja (novo planinsko literaturo, zanimive pripovedi o novostih na Trdinovem vrhu, pa tudi v njihovem letnem programu in delu). Upravni odbor MDO se je odločil za ta pohod tudi zato, ker marsikateri član PD z območja Ljubljane na Gorjancih (Trdinovem vrhu, Gosposkični, Sv. Miklavžu idr.) še ni bil ali pa še ni prehodil Trdinove poti ali Transverzale vezistov in kurirjev.

Letošnjega spominskega pohoda se je udeležilo veliko Vanjinih prijateljev iz PD Železničar, prav tako tudi veliko planincev, ki z alpinizmom nimajo veliko zveze, ki so o Vanji Furlanu in o njegovih alpinističnih podvigih prvič slišali, predvsem tisto, kar so jim posredovali vodniki PZS in kar je bilo povedanega v skromnem programu, ki je bil na Gosposkični pred spominskim obeležjem V. Furlana, ki ga je izdelala ljubljanska kiparka – planinka **Dragica Čadež** in ki po mnenju marsikoga na to mesto ne sodi. Še zlasti ne, če se bo postojanka, pred katero je postavljeno, sprevrgla v vse kaj drugega kot planinski dom, poimenovan po **Vinku Paderšiču**.

Sam pohod planincev, ki sta ga skrbno vodila **Rozi** in **Rudi Skobe** in drugi vodniki PZS, je bil v vročem avgustovskem notornem dopoldnevu tako, kot je bilo načrtovano in poprej dogovorjeno.

Ljubljanski planinci so se iz Novega mesta do vasi Gabrje prepeljali brezplačno. Na to vročo soboto so lahko prehodili, če so to želeli, zanimivo traso iz Gabrja do Gosposkične in se prek Trdinovega vrha (1178 m), Sv. Miklavža in Krvavega kamna vrnili na Gosposkično ter nazaj v Gabrje, od koder so se brez nezgod s popoldanskim vlakom odpeljali domov oziroma se v večernih urah vrnili v Ljubljano.

V zvezi z izvedbo tega izleta oz. pohoda pa je treba kritično osvetliti negotoljubnost oskrbnika Planinskega doma na Gosposkični, ki bi moral biti ta dan gostitelj predvsem alpinistov, planincev in drugih udeležencv spominskega pohoda, ne pa običajen birt, ki mu je bistveno, 499

da nasiti obiskovalce Gospodične, do koder se lahko pripeljejo z osebnim avtomobilom. Tudi takih je bilo na Gospodični prav na ta spominski dan kar precej.

Oskrbe planincev na prireditvi oskrbnik ni hotel ali ni bil sposoben zagotoviti. Ali pa planincev v planinskem domu, ki ga ima v najemu od PD Novo mesto, ne želi oskrbovati tako, kot od njega pričakujejo, kar domnevam po vedenju njega samega in njegovih natakarič, zlasti ene, ki so se obnašali kot tipični gostinci, ki jih ne zanimajo posamezniki, ampak poslujejo po principu, da je treba istočasno prinesiti hrano vsem za mizo ne glede na to, kaj je kdo naročil in ne glede na to, ali je hrana vnaprej pripravljena oz. jo je treba individualno izdelati. Incidenta, ki se je zgodil s planincema, ki sta 55 minut zaman čakala na ričet (ki ni hrana po naročilu) in porcijo odojka, ne bom osvetljevala do podrobnosti. Vsekakor ni bil nikomur v čast!

Za primer le to, da so na ocvrte zrezke s prilogo gostje v bližini prizadetih čakali nekaj več kot eno uro, ričeta pa se ni dalo izposlovati v navedenem času ne za šankom, ne za mizo pred postojanko, kajti na tak dan za šankom planincem na Gospodični ne strežejo.

Vse to navajam zgolj zato, ker bi bila zelo prizadeta, če bi se tudi ta planinska postojanka – tako kot več drugih – spremenila v navadno gostišče. Pozabila sem očitke in zmerjanja lačnih, ki sem jim odsvetovala hrano v nahrbtniku in hvalila dobro oskrbo v domu. Menda si nekateri predstavljajo, da sodi med dolžnosti vodnika PZS tudi skrb za ustrezno postrežbo s hrano in pijačo v planinski postojanki. Le za pijačo, ki je tu, kjer je »doma«, nesporno predraga, na Gospodični ni bilo problemov s postrežbo! V tej postojanki ni nobena skrivnost poslovanje, ko goste privabljajo z nedeljskimi kosili in drugimi oblikami gostinske ponudbe.

Navedeno seveda omenjam v vednost in opomin tistim funkcionarjem PD in MDO iz slovenske PZS, ki na planinskih skupščinah in drugod že več let vpijejo in arogantno od PZS terjajo planinsko lastnino (zemljo,

gozdove, domove in druge nepremičnine). Nedvomno so pozabili ali pa nikoli niso vedeli, kaj je »planinska lastnina« in ne vedo, da denacionalizacije društvene lastnine ne izvajamo oz. da so društva le zavezanci za vračilo nepremičnin v naravi, ne pa upravičenci.

Že več let poslušam delegate PD na plenarnih in skupščini PZS o vračilu planinske lastnine društvom. Zahtevajo odstopa, darovanja lastnine od PZS, govoričijo o tem, da naj bi bila zavezanec za vračilo v naravi. Dejstvo je, da imamo že nekaj planinskih postojank, ki jih ne upravljajo člani planinskih društev (četudi imajo razrešena premoženjsko-pravna vprašanja!), ampak so te postojanke prenesla v oskrbo gostincev oz. s.p. (samostojnih podjetnikov), ki jih planinci, ker vse »prinesejo s seboj« in jim ne omogočajo hitrih zaslužkov (za malo dela in malo ali nič lastnih sredstev) in obogatitev, ne zanimajo preveč ali pa sploh ne. Prenesli so jih v oskrbo zaslužkarjev, ki skupnih ciljev in politike Gospodarske komisije pri PZS ne upoštevajo, kar kaže njihov aroganten odnos do planincev, ki jim ne omogočajo popustov in drugih bonitet, ki bi jih lahko bili deležni (npr. vodniki in še kdo). So seveda še vedno častne izjeme, npr. Poštarski dom na Vršču, ki ga vodijo in zanj skrbijo izključno društveni člani.

Večina funkcionarjev iz PD, ki sem jih imela doslej možnost opozoriti na odnos oskrbnikov do uporabnikov planinske lastnine (npr. na Slivnici, ki niti ni več planinska postojanka, na Peskih, na Jančah idr.) oz. oskrbe, ki jo nudijo planincem v njihovih domovih, ni sprejela nobene kritike; izboljšalo se ni nič. PD se ne potrudijo niti za to, da bi bila ponudba pestrejša, ampak povsod ponujajo pregreto joto, ričet in druge neokusnosti po principu, da je za planinca vse dobro. Navedeno je sprejemljivo le v visokogorskih postojankah, ne pa za sredogorje. Vodniki PZS pa naj še naprej poslušamo lekcije oskrbnikov o tem, da naj bi naši vodenci ne nosili vsega s seboj v nahrbtniku!

Ta prispevek namenjam tistim odgovornim v Planinski zvezi Slo-

venije, ki so dolžni odgovoriti na vprašanje, kateri planinski dom v PZS je zdaj privatna zadeva nekega PD oz. kateri je še v obratovanju PD oz. PZS in bo zdaj in tudi v prihodnje obratoval po planinskih šegah in navadah ter načelih, ki jih vsako leto objavlja in priporoča Gospodarska komisija PZS!

To naj bo zato, da ne bi zašli k takim, ki jim planincev ni mar oziroma bi se jim lahko izognili, še preden bi nam odrekli gostoljubje in nam ne bi omogočili morda nujno potrebnega prenočevanja.

S tem priporočam ponovno uvedbo poštenega tekmovanja za najboljšo, najbolj gostoljubno planinsko postojanko.

Pobuda MDO je bila, če se ne motim, organom PZS že posredovana.

Ruža Tekavec

iz planinske literature

Triglav – mit, simbol, spomin in izzivi

Arheolog **Andrej Valič** je strnil spoznanja in premišljevanja svojega štiridesetletnega dela v knjižnem izzivu *Triglav (Troglav) – Arheološki problem in vprašanja njegovi predstav s podnaslovom Prispevek k preučevanju prvobitne staroslovenske kulture na območju jugovzhodnih Alp*. Knjigo je založila Mestna občina Kranj, izdal Kulturni center Kamnik, izšla pa je februarja 1998.

Nova arheološka odkritja vedno ne prinašajo novih odgovorov, vedno pa kopičijo nove dvome, odpirajo nova vprašanja, nove dileme. Nova spoznanja so izzivi za drugačna miselna tveganja v svet starožitnih simbolov, edinih dokumentov davnih civilizacij. Triglav, gora, mit in simbol, ima več pomenov, več neznanih kot znanih, zato je dražljivo izzivalen. Valič pravi, da je hkrati tudi človekova predstavna skrivnost. Gora Triglav ni dobila svojega imena zaradi treh glav, kot nekateri poenostavljeno mislijo. Navsezadnje nima treh vrhov, ampak tri re-

bra, tri grebene (vzhodni, južni in severozahodni), ki se ujamejo na najvišji točki, stičišču neba in zemlje. Odkritje simbolnega sveta, navezanega na skrivnostno ime Triglav, je prepuščeno miselnim razsežnostim vseh in vsakogar. Namen Valičeve knjige ni predstavitev končnega odgovora, ampak izziv za drugačno premišljevanje, za nove možnosti novih poistovetenj. Po citiranju šestih ugi banj različnih avtorjev postavi svojo smelo trditev: *Triglav, gora slovenskega vseobčnega bistva!*

Trenutek za premislek in neskončne možnosti za miselni premik nazaj v davna tisočletja. Arheološka izkopavanja na območju jugovzhodnih Alp so razkrila otipljive materialne dokaze o kontinuirani uporabi in priseganju na simbol trojstva in trojnosti tudi na območju današnje Slovenije. Stare civilizacije nam niso zapustile pisanih virov. O njih govore le ledinska imena in simboli, vtisnjeni v lončevino, v nakit, v orožje in orodje, v obredne predmete in v skale na nenavadnih krajih. Jezik simbolov je najstarejši jezik človeške civilizacije. Kdor ga razume in se zna z njim poistovetiti, kdor ga še vedno uporablja (kot Slovenci svoj Triglav), je morda, zavestno ali ne, tudi nosilec davnega predzgodovinskega izročila.

Različne oblike in načini uporabe trojnega simbola segajo v pozni paleolitik, ko se na lončevini prvič pojavijo vzporedne ravne trojne črte, v poznejših dobah pa je ta trojnost izražena s tremi krogi, trojnimi spiralami, trojno valovnico, trojnim neskončnim prepletom. Od Mojzesove zvezde (dvojni trikotnik) do krščanske sv. Trojice se nakazuje širok spekter simbolnega trojstva. **Ovid** je zapisal: kar je trojno, je popolno (citat iz knjige Triglav). Andrej Valič je simbolni pomen trojstva (npr. voda, zemlja, zrak) razvil še v grafične izpeljanke, v ideograme, ki poleg imena Triglav nakazujejo nove razsežnosti. Avtorjevo sporočilo o razširjenosti in razvejanosti simbola Triglav je nedvoumno: prostorsko razsežnost je postavil na celotni prostor jugovzhodnih Alp, od slovenske Furlanije, vzhodne Tirolske do štajerskih Kotelj pod

Čemernikom (današnjim Semmeringom); časovna razsežnost pa sega daleč v predzgodovino. S tem in z dosledno uporabo pojma staroslovenski namesto staroslovanski se je molče in spretno izognil jalovemu polemiziranju o staroslovanski naselitvi Alp v 6. stoletju kot domnevno najpomembnejšem dogodku za našo zgodovino. Njegove misli o ljudeh in njihovi kulturi so skoraj nadčasovne.

Skušajmo se zživeti in prestaviti v miselni svet prostora in časa, ko so nastajali simboli, ki jih avtor povezuje s (staro) slovenskim Triglavom! Ljudje, ki so živeli v teh krajih, ki so jim bile, tako kot nam danes, triglavske gore in doline življenjski prostor, bivalno okolje; ljudje, ki so obdelovali isto zemljo in se preživljali z njenimi pridelki, ljudje, ki so pili vodo iz istih studencev, kot jo pijemo danes, ljudje, ki so morda imeli to deželo tudi radi, so bili nanjo celo bolj navezani kot danes mi in se jim je zdelo vredno zapustiti številne simbole, ne morejo biti tuji iz davnih časov, ampak so naši najbolj žlahtni predniki. Iz knjige diha avtorjevo prepričanje, da smo Slovenci s Triglavom varuhi večtisočletne omike v Vzhodnih Alpah; zavest, da nismo neznatni in nepomembni posnemovalci, ampak nosilci izvirne, avtentične starožitne kulture.

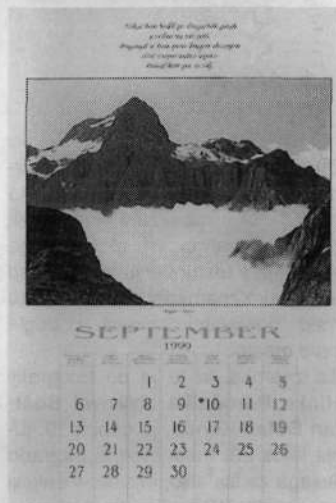
Ob zasebnem pogovoru ob izidu knjige Triglav sem ujel naslednjo Valičevo (nezapisano) misel: Staroslovenski Triglav čutim kot simbolni rojstni list vseevropskih razsežnosti, kot dokument, ustvarjen pred davnimi tisočletji v najlepšem koncu Evrope, v jugovzhodnih Alpah.

Janez Bizjak

Tomazinove in Steletove Prelesti

Dr. Iztok Tomazin, zdravnik in vrhunski alpinist, že nekaj časa pa tudi založnik, je izdal stenski koledar »Slovenija 1999«, ki ga je naslovil kot »Prelesti«, v njem pa so v umetniški fotografiji, oplemeniteni s poezijo, predstavljene naravne lepote Slovenije.

Koledar je plod sodelovanja dveh avtorjev, ki sta znana po odličnih dosežkih. **Franc Stele** velja za enega od najboljših slovenskih krajinskih fotografov in je avtor številnih kakovostnih fotografskih monografij, v tem koledarju pa je znova po-

kazal svoj intimni odnos do slovenske pokrajine in hkrati mojstrsko obvladovanje črno-bele fotografije, kar je dandanašnji že skorajda redkost. Dr. Iztok Tomazin je prav tako fotograf, obenem pa tudi vrhunski alpinist ter avtor več odmevnih knjig in koledarjev. Koledar za leto 1999 je opremil s izborom svojih kratkih pesmi, večinoma iz zbirke »Iskanje Šambale«, ki je izšla pred kratkim in za katero je predgovor napisal Nobelov nagrajenec za mir in legendarni tibetanski voditelj **Dalaj lama**.

Format koledarja je 48 x 33 cm, na njem je prostor za dotisk (imena naročnikove – kupčeve firme ali darovalca, na primer), 13 umetniških črno-belih fotografij (in pod njimi 12 pesmi) je spetih s spiralno vezavo, vsakemu koledarju je priložena plastična ali papirna vrečka. Koledar, ki stane skupaj s 5-odstotnim prometnim davkom 590 tolarjev (na večje naročene količine pa založnik odobrava znatne popuste), je mogoče naročiti po pošti na naslov dr. Iztok Tomazin, s.p., Pot na Močila 21, 4294 Križe, po telefonu 064/801-667 ali 041/710-701 ali po faksu 064/801-667 ali 064/563-141. 501

Priznanje naši znamki

Znamka za 20 tolarjev, ki jo je izdala Pošta Slovenije v januarju leta 1997 in prikazuje Snežnik (1796 m), najvišji vrh slovenskega Krasa, je v tekmovanju za najlepšo slovensko znamko v preteklem letu med domačimi zbiralci dosegla prvo mesto.

Ta znamka, ki jo je po fotografiji **Hinka Poročnika** oblikoval **Boštjan Botas-Kenda**, je dobila 19. julija letos 28. mednarodno nagrado Asiaga za filatelijo, in sicer v sekciji za prostor (Premio internazionale Asiago d'Arte Filatelica, sezione ambiente).

Ciril Velkovrh

Ama Dablam – Odsanjane sanje

Pred dvema letoma in pol sta **Vanja Furlan** in **Tomaž Humar** v petih dneh preplezala severozahodno steno Ama Dablama (6828 m). Prvenstvena smer, ki sta jo posvetila tedaj že pokojnemu vzorniku **Stanetu Belaku-Šraufu**, sodi med boljše slovenske dosežke v Himalaji. **Zvonko Požgaj** je njun podvig spremljal iz baznega tabora in jima z nasveti pomagal pri orientaciji v veliki steni.

Zvonko Požgaj je Vanji Furlanu, katerega pot se je končala v severnem ostenju Mojstrovke, posvetil knjigo *Ama Dablam – Odsanjane sanje*, v kateri opisuje odpravo. Za sodelovanje na odpravi se je odločil kljub temu, da je na K2 izgubil vse prste na rokah in je bilo jasno, da v tako zahtevni steni ne bo mogel plezati. Verjetno je odšel na pot z željo, da se spet sreča s čarobno Himalajo ter da pomaga prijatelje-

ma pri uresničitvi zahtevnega načrta. Vsakdo namreč ve, kako pomemben je nasvet zanesljivega prijatelja v baznem taboru, ko si sam v ogromni steni.

Požgaj opisuje odpravo brez velikih besed in pompoznihih stavkov. Še celo zaskrbljenosti in strahu pred vzponom skorajda ni zaznati. Umirjena pripoved ustvarja vzdušje zaupanja vase in trezne presoje, kar je zagotovo precej pripomoglo k uspehu odprave.

Knjigo krasijo številne fotografije, ki marsikdaj povedo dosti več od zapisanih besed. Na posnetkih, ki jih je Požgaj naredil s teleobjektivom iz baznega tabora, sta oba alpinista le drobni piki sredi kraljestva skal in ledu. Za vzpon čez tako steno ti morajo biti naklonjeni tudi himalajski bogovi. Dobrašen del fotografij je posvečen deželi in ljudem v Himalaji. Poleg strme stene, ki je bila glavni cilj odprave, je Požgaj opazil še vrsto drobnih izsekov iz življenja domačinov in narave, ki jih obkroža. Brez teh doživetij himalajska odprava ne bi bila popolna. Knjigo, ki opisuje enega od svetlejših trenutkov slovenske himalajske zgodovine, hkrati pa v najlepši luči pokaže pokojnega Vanjo Furlana, lahko naročite tudi pri avtorju (tel. 061/168-47-33).

Miha Peternel

Mentorji planinskih skupin

Odbor za vzgojo in izobraževanje (OVIZ) pri Mladinski komisiji (MK) PZS je izdal knjižico *Mentorji planinskih skupin*, ki vsebuje pripravljena gradiva za temeljni seminar mentorjev planinskih skupin pod naslovom *Srečno v gore*. Ta seminar od leta 1996 pripravlja in izvaja skupina predavateljev PZS v sodelovanju s Področno skupino za izobraževanje strokovnih delavcev Zavoda za šolstvo Republike Slovenije. Program seminarjev je v celoti usklajen s programom, ki ga je sprejel OVIZ in ga sooblikujejo **Lili Jazbec**, **Mira Ažman**, **Milan Jazbec**, **Borut Peršolja** in **Bojan Pollak** še z dvema občasnim članoma skupine, **Klaudijo Urbančič** in **Klemnom Medjo**.

Za izdajo je vse pripravil Borut Peršolja, vse delo, vloženo v rojstvo te knjižice, so vsi opravili prostovoljno in brezplačno. Založila in izdala jo je MK pri PZS v nakladi 300 izvodov in obsega 136 strani. Vsebina je razdeljena na štiri poglavja: Mentorjem za popotnico (Vloga in pomen mentorjev planinskih skupin, Programi za delo s planinsko skupino), Znanje za varnejšo hojo (Osebnostna in tehnična planinska oprema, Gibanje v gorskem svetu, Planinska pota, Orientacija, Nevarnosti v gorah, Prehrana v gorah, Prva pomoč in GRS), Gremo v gore (Priprava na izlet/turo z izvedbo in vrednotenjem, Psihologija vodenja) in Spet doma (Gorniška literatura, Navodilo za pisanje seminarske naloge).

Zapisana misel **Jožeta Melanška** v uvodu se mi zdi še danes veljavna, saj zahteva tako skrb za mlade in kader, ker eno brez drugega ne gre. Ob 90-letnici kočice na Okrešlju sva se srečala in obudila spomin na republiški seminar za inštruktorje, ki je bil tukaj leta 1973. V uvodu je urednik zapisal primerjavo potreb po usposobljenih vodnikih za učence in dijake. Napravimo še primerjavo za leto 1997 s članstvom C-takih članov je bilo 51.802 ali 38,56 odstotka. Ti so v tem letu prejeli 68 zlatih, 208 srebrnih in 736 bronastih znakov mladi planinec. Cicibanom so podelili 4298 našitkov, 2697 priponek, 1290 pesmaric in le 542 dnevnikov. Število učencev (200.938) in dijakov (107.041) je 307.979 in tako bi smeli grobo oceniti, da je teh le okoli šestino članov PZS, ki so samo učenci in dijaki, kar pomeni, da bi za vse člane C potrebovali okoli 5000 vodnikov PZS. Iz poročila za letošnje skupščino se da razbrati, da je PZS usposobila 1609 vodnikov PZS (212 je pripravnikov). Odbor za kategorizacijo je imel ob koncu leta 1977 1397 kategoriziranih, registriranih pa le 775. Žal pa ni podatka o planinski šoli, saj jo čaka prenova ali pa bo tak program, kot je sedaj zapisan tu. Da potrebujemo toliko usposobljenih vodnikov, se mi zdi prevelika zahteva, ker vsi učenci in dijaki nikoli niso bili navdušeni samo za eno delavnico. Skupine mladih so na

eni šoli večje, drugje manjše. Siliti s tem ali onim pri prostovoljnih dejavnostih ne gre, saj je to prosta izbira. Če pa bomo imeli dobre vodje, jih bo šlo več z njimi v hribe. – Vloga in pomen mentorjev planinskih skupin in Programe za delo s planinsko skupino sta napisala Lili Jazbec in Borut Peršolja. Delo z mladino je sedaj razdeljeno na šest starostnih skupin, od cicibana do mladih (do 26 let). Učenci od 9 do 12 let naj bi dosegli srebrni znak mladega planinca in ob koncu opravili še izpit iz planinske šole po zapisanem predmetniku.

Poglavja o opremi, nevarnostih v gorah in Gorski reševalni službi je napisal Bojan Pollak, o gibanju v gorskem svetu je pripravil Milan Jazbec, o planinskih potih in orientaciji pa Borut Peršolja. Komisija za pota skrbi sedaj za 1128 poti (993 lahkih, 89 zahtevnih in 46 zelo zahtevnih, podatek z Zbora markacistov 7. 2. 1998). Pri gibanju ob meji bi bilo gradivo potrebno dopolniti še s »stezo skupne uporabe« (sentieri di uso comune) za pristop na Kanin in Mangart, ki velja od 12. 8. 1959 (podpisan 21. 4. 1959 v Udinah/Vidmu, ratificiran 29. 7. 1992). Na Mangart imamo slovenski pristop, ki je bil napravljen leta 1953 (PV 1953/555, 674) in temeljito obnovljen leta 1993 (PV 1993/411). Tako je vzpon ali spust možen po dveh poteh. Pri orientaciji uporabljamo tudi »napravico za merjenje naklonine«, kot jo je opisal in napravil skico za izdelavo B. Pollak (AR, št. 7/80), malo pozneje so jo v taborniškem priročniku (Orientacija, LJ 1983 in 1990, str. 110, 101) poimenovali klinometer (merilec nagiba in naklona), sedaj je tu poimenovana naklonomer. Poznati pa moramo razliko (in uporabo) med nagibnim merilom (navadno natisnjen na topografski karti), ki nam z merjenjem intervala (vodravna razdalja med dvema izohipsama-plasticama) na karti dá nagib zemljišča (sveta, terena) v stopinjah ali procentih. – Zapis je tudi o orientacijskih tekmovanjih in seminarjih orientacije. O prehrani v gorah in prvi pomoči je pisala Mira Ažman. Pripravo na izlet/turo z izvedbo in vrednotenjem sta opisala

Lili in Milan Jazbec, psihologijo vodenja (z ilustracijami) pa Lili Jazbec. Slednjo je tudi posredovala na seminarju za inštruktorje na Vršiču (PV 1996/507) ob gledanju barvnih prosojnic. Na koncu je navedena gorniška literatura, ki jo je po lastnem izboru pripravil urednik.

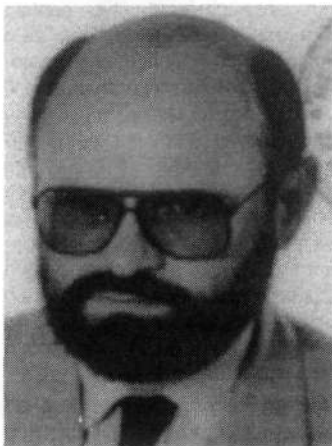
Veliko dela z oblikovanjem je imel urednik knjižice Borut Peršolja. Zbral je vsaj del doslej zapisanega in še to, kar je zapisano in še ni zbrano, kar bo lahko služilo za priročnik vodnika PZS. Potreben je, če hočemo doseči enotnost njihovega izobraževanja. Knjižica je tudi ilustrirana, kar jo zelo popestri; privlačnejša je, čeprav vse ilustracije niso vezane na vsebino. Edina ilustracija, ki trenutno še ni izdelana, je značka prostovoljnega vodnika PZS.

Za njegovo delo gre uredniku priznanje in zahvala.

B. J.

društvene novice

Tone Ajdič-Tonč

Tiho in mirno je bilo tisti letošnji septembrski dan. Tudi ptice so omele – kot bi se pripravljalo k nevihti. Ne, to ni bil dan za v gore; bil je dan, ko smo se planinci poslavljalji od prijatelja, ki je imel gore rad in jih je spoštoval, gore pa so mu vračale spoštovanje in lepoto.

Človek se sprašuje, do kod seže krutost zahrbtni bolezni, ki kar po vrsti uničuje drage in cenjene prijatelje.

Tonč, kakor smo **Toneta Ajdiča** po planinsko klicali prijatelji, je bil skromen, hudomušen, vedno na šalo pripravljen mož. Bil je človek, s katerim se je dalo odkrito pogovarjati.

Ob njegovem rojstvu, 8. aprila 1945, zagotovo ni nihče pomislil, da bo gora postala njegova največja ljubezen. Gore je imel neizmerno rad in bil je srečen, kadar smo se skupaj odpravili osvajat naše in tuje vrhove. Skupne planinske poti so nas vodile čez Žvajgo do Reške planine, preko Mozirskih planin do Smrekovca, Travnika in Raduhe, iz Robanovega kota do Korošice, Ojstrice, Planjave in Kamniškega sedla, preko Karavank do Julijcev in našega Triglava, od Dolomitov do Centralnih Alp in na Mont Blanc. Vse to in še več je prehodil z nami, svojimi planinskimi prijatelji. Gradili smo planinske kočice: v Marija Reki, na Loki pod Raduho, pri Krnskem jezeru in še kaj. Prizadeval si je, da bi planinci preživeli v hribih in gorah čim lepše trenutke. Postal je tudi predsednik Planinskega društva Prebold in je štiri leta navkreber vlekel planinski voz. Potem je vodil tajniške in blagajniške posle domačega planinskega društva. Vedno je bil pripravljen delati, kar so izkoristili tudi v krajevni in občinski samoupravi.

Kadar smo se povzpeli na goro, je večkrat glasno mislil: »Dotikati se neba je dano redkim in redkokdaj.«

Tonč je bil velik romantik, ki je skušal gorske sanje tudi v celoti zares živeti. Živel je skromno, po srcu pa je bil velik človek in planinci smo ga imeli radi. Bil je dober planinski vodnik, bil je mož in pol, bil je šerpa, bil je naš. Odšel je iz naveze treh desetletij.

Tistega tihega dne smo se morali posloviti od prijatelja, od človeka, ki si je zaslužil več, kot je v svojem kratkem življenju prejel. V srca svojih dragih se preseli, kdor umre; zato bo Tonč v kočah in na vrhovih, kjer smo se skupaj potepali, še naprej vedno z nami.

Odvetniku Dušanu Jelušiču

SANDRO PEČENKO

*Tam v gorskih pečinah
je zdrsnil korak
in zastal pogled
na sivih vrhoh.
Si skrenil pogled
na svojo zdrslino
in pod tabo
v globino
tedaj zavrte se vrhovi
kot vrtljak časa:
zgoraj nebo
in spodaj ljudje,
ki ti mahajo v slovo.*

V PD Prevalje cenijo zvestobo članov

Odkar so v Planinskem društvu Prevalje podatke o članih vnesli v računalnik, je evidenca o njih nepri- merno bolj urejena kot v preteklosti, pa tudi analize po posameznih demografskih značilnostih so lažje. V PD je letos včlanjenih kar 1823 članov (13 A-članov, 1234 B-članov in 576 C-članov), zato je računalniško podprta baza podatkov o njih zelo dobrodošla. Ko so odborniki ugotavljali, kdaj so se planinci včlanili v društvo, so opazili, da imajo mnogi že 50- in večletni staž. Že lani so zato pripravili prvo srečanje 36 jubila- ntov društva, na letošnje pa so povabili 20 dolgoletnih planincev. Srečanje povablencev s člani se- danjega odbora PD je bilo 25. sep- tembra v gostilni Sonjak na Preva- ljah. Gostitelji so jim predstavili, kako dandanes poteka delo v društvu, jim podelili priznanja za polstoletno zvestobo PD, skupaj so si ogledali diapozitive z vzpona na Kilimandžaro in Mont Blanc ter obu- jali spomine na nekdanje izlete. Predsednik PD Prevalje **Ivan Komprej** je v pozdravnem nagovoru poudaril, da so planinci, ki so v društvo vstopili leta 1948 ali še prej, nosili glavno breme obnove požga- ne kočice na Uršlji gori in oživljanja dejavnosti društva. Nekateri so bili zraven tudi pozneje pri graditvi pri-

Planince z najdaljšim »stažem« je nagovoril predsednik Ivan Komprej.

Foto: A. Č.

zidka oziroma nove postojanke. Spomine na desetletni trud je obu- dil jubilat in takratni predsednik društva **Stanko Lodrant**. Odborniki so se morali spoprijeti z različnimi birokratskimi ovirami, utemeljevati, da prizidek ne bo pokvaril kulturne podobe Gore, loviti inflacijo in viju- gati med zaporami za negospodar- ske naložbe... Vendar so uspeli. »Kjer je volja, tam je pot« se je po- trdilo tudi v tem primeru.

, predsednik ko- misije za članstvo, je »uršljegor- skim grčam« polaskal še z mnogimi drugimi komplimenti. Tudi po nji- hovi zaslugi je društvo postalo »krepka« in »velika družina«, zato jim je čestital »za neomajno zvesto- bo idealom planinskega društva«.

Jože Merc je spregovoril o delu gospodarskega odseka. Ker je nje- govih članov veliko in dobro delajo, je tudi ponudba na Uršlji gori vse boljša. V časih, ko so bili slavljenci še mladi, so kočico oskrbovali z oslič- kom, zdaj pa že dolgo z društvenim džipom. Ostarele člane so zato povabili, naj se šoferju pridružijo na oskrbovalni vožnji in tako znova obiščejo priljubljeno goro.

V izletniškem odseku se trudijo, da bi izbilo tur prilagodili različno usposobljenim planincem, je pove- dal **Kristijan Krajger**. Letos naj bi deset društvenih planinskih vodni- kov izpeljalo 19 izletov, Prevaljčani pa se pogosto udeležijo tudi poh- odov in prireditev, ki jih organizira- jo sosednja društva. Prav tako se na izlete PD Prevalje pogosto pri- javijo tudi planinci iz drugih krajev

Mežiške doline. Organizatorji izle- tov se pogosto potrudijo, da je pro- gram izleta zasnovan v različnih težavnostnih različicah, torej je pri- meren tudi za starejše. Žal pa so ti to pogosto spregledali. Seniorji so na srečanju tudi predlagali, da bi enkrat letno pripravili izlet, primeren za vse, ki ne zmorejo več visokih vrhov. Nanizali so še nekaj drugih pripomb (premalo je informacij o društvenih aktivnostih, črke na plakatih so premajhne za starejše bralce...), ki bodo sedanjemu vod- stvu društva v pomoč pri še uspešnejšem delu v prihodnje. Prihodnje leto bo PD Prevalje pro- slavilo svojo 80-letnico. V društvu si želijo, da bi jo dočakali z dva tisoč člani. Čeprav si odborniki priza- devajo za množično članstvo, pa ob tem ne pozabljajo na vsakega posameznega člana – opisana po- zornost je le en primer, omenimo pa še vsakoletno podelitev priznanj za 25- in 40-letno zvestobo planin- ski organizaciji.

Andreja Čibron-Kodrin

50 let PD Hrastnik

V soboto, 12. septembra 1998, je Planinsko društvo Hrastnik pro- slavilo svoj 50-letni obstoj. Ta visoki jubilej so hrastniški planinci skupno z drugimi planinci iz Zasavja in tudi od drugod proslavili pri in v rudar- skem planinskem domu na Kalu (985 m) nad Hrastnikom v ne- posredni sosesčini Mrzlice (1122 m). Dan je bil deževen, zato se slavje ob tem jubileju ni moglo tako

razmahniti kot bi se sicer ob lepem vremenu. Za to priložnost je jubilant izdal svoj fotokopirani list Naša pota, ki ga društvo izdaja že vrsto let, ponavadi ob vsakoletnem občnem zboru in večjih jubilejih. Tokrat je list posvečen 50-letnemu delu društva.

Prav je, da ob tej priložnosti osvežimo spomine na ustanavljanje tega društva v letu 1948, torej pred 50 leti, ko je novo nastajajočemu društvu nudilo pomoč v različnih oblikah sosednje Planinsko društvo Trbovlje. Tako je po poprejšnjem dogovoru s pobudniki za ustanovitev društva v Hrastniku 13. februarja 1948 šest članov PD Trbovlje (**Ante Beg, Viktor Simčič, Slavo Šentjunc, Milan Cerinšek, Tone Škoberne in Tine Lenarčič**) organiziralo v bivšem rudniškem konzumu v Hrastniku planinsko predavanje »Domače gore v sliki in besedi«. Predaval je Ante Beg, sedaj že legendarna planinska osebnost, znana dolga leta tudi kot »Gamsova kost«, o dolini Triglavskih sedmerih jezer. Na voljo je imel stare črno bele diapozitive. Skupini je dal za prevoz iz Trbovelj v Hrastnik Slavo Šentjunc, takratni obratovodja rudniškega zunanega obrata v Trbovljah, konjsko vprego s kočijo. Skupaj s starim in težkim epidiaskopom, izposojenim na osnovni šoli na Vodah v Trbovljah, se je skupina zapeljala v Hrastnik preko Marka. Tu so skupino že pričakali nekateri od pobudnikov za ustanovitev PD Hrastnik. Predavatelj se je posvetil predavanju, ostali člani skupine pa so pripravili dvorano, napeli platno in poskrbeli za dober potek predavanja. V prednji gostinski sobi sta v kotu Simčič in Lenarčič zbirala in izpolnjevala pristopnice za prve člane novega PD v Hrastniku. Po bežnem spominu je takrat izpolnilo prijavnice za članstvo bodočega PD Hrastnik okoli 50 občanov.

Vrsta čakajočih je bila kar dolga. Ker so bile takrat vrste čakajočih povsod, v trgovini, mesnici, uradih in še kje, je bila v tej vrsti čakajočih tudi ženska, ki je vprašala, potem ko je prišla na vrsto, kakšne karte bo dobila. Takrat so bile namreč karte za živila, obutev, obleko in še

kaj v splošni rabi. Ko smo ji pojasnili, da jo vabimo v planinske vrste, je razočarana, ker ni dobila pričakovanih živilskih kart, odšla, skupaj z njo pa še trije čakajoči.

S to resnično anekdoto želimo orisati čas, v katerem je nastajalo novo planinsko društvo.

Predavanja se je udeležilo okoli sto poslušalcev, po končanem predavanju pa je bil v istih prostorih ustanovljen iniciativni odbor za ustanovitev PD Hrastnik. Ob tej priložnosti je bil pobudnikom že izročen pregled novo vstopivših članov s pristopnicami. Za predsednika tega odbora so izvolili **Mirka Kovača**.

Že kar na tem sestanku je bilo sklenjeno, da bodo pobudniki za ustanovitev PD v Hrastniku začeli priprave za zgraditev planinske kočje na Kalu. Na temelju dogovora je PD Trbovlje 8. julija 1948 poslalo Okrajnemu ljudskemu odboru Trbovlje prijavo o ustanovitvi novega PD Hrastnik, dne 11. julija 1948 pa je že bila neuradna otvoritev nove planinske kočje na Kalu. To zgradbo v leseni izvedbi je novemu društvu podaril takratni OLO Trbovlje in je dotlej stala v Jagnjenici. Dne 18. aprila 1948 so jo po demontaži pripeljali do Čeč pod Kalom, od tam dalje pa so jo s konjskimi vpregami po delih zvozili na Kal. Uradna otvoritev nove kočje na Kalu je bila 15. avgusta 1948.

Društvo samo je bilo ustanovljeno 4. aprila 1948 in je v začetku štel 120 članov. Do ustanovitve PD Hrastnik je bila večina teh članov včlanjena v PD Trbovlje. Izvoljen je bil pripravljalni odbor, ki ga je vodil **Albin Dušak**, ostali vidnejši odborniki pa so bili **Alojz Šivec, Mirko Kavšek, Mirko Kovač, Edi Toplak, Tine Pfajfer, Martin Funkl, Hubert Plaznik in Silvo Rejc**. Pravi ustanovni občni zbor društva pa je bil 11. julija 1948 v še ne povsem dograjeni novi planinski koči na Kalu.

Novoustanovljeno društvo si je z vsem svojim članstvom, posebno pa še odborniki, zelo prizadevalo za čimprejšnje dokončanje del na planinski koči, pa tudi za kasnejše dograjevanje. V letu 1950 so napejlali v kočjo še pitno vodo in v ta na-

men zgradili rezervoar z zajetjem, napeljali so elektriko, kmalu zatem pa so se lotili tudi priprav za zgraditev novega planinskega doma na Kalu. To jim je tudi uspelo in leta 1964 so odprli nov planinski dom, prvo kočjo, ki je medtem že dotrajala, pa so nekoliko kasneje odstranili.

Jubilant ima lahko dober občutek, da je društvo v vseh letih svojega obstoja delovalo dobro v vseh pogledih in na vseh področjih svojega delovanja – organizacijskem, gospodarskem, mladinskem, markacijskem, izletniškem, nekaj časa tudi alpinističnem, okoljevarstvenem in še kakšnem. Ob jubileju se je društvo zagotovo spomnilo tudi vseh tistih, ki so položili temelje enega izmed največjih in najuspešnejših društev v Hrastniku, četudi večine, žal, že ni več.

Tine Lenarčič

45-letna jubileja poštarjev – planincev

Letos praznuje Planinsko društvo Pošte in Telekomov Ljubljana dva jubileja, 45-letnico Poštarskega doma na Vršču in 45-letnico društva.

Začetki Poštarske kočje na Vršču segajo v leto 1952, ko so jeseniški poštarji – planinci v planinsko kočjo prenovili nekdanjo obmejno stražnico. To je spodbudilo ljubljanske ptt delavce, da bi tam postavili večjo kočjo. Pobudo je izpeljal gradbeni odbor s predsednikom **Vladom Mrakom**. PTT delavci – planinci iz vse Slovenije so v 47 dneh zgradili novo Poštarsko kočjo in pri tem opravili 31.448 prostovoljnih delovnih ur. Kočo so slovesno odprli 9. avgusta 1953.

Obisk kočje je bil vsako leto večji, zato se je društvo odločilo zgraditi velik prizidek in posodobiti staro kočjo. Za gradnjo je skrbel gradbeni odbor pod vodstvom **Štefanije Žagmajster**. Povečani in obnovljeni dom so slovesno odprli 2. julija 1978. V njem je 65 postelj in ležišč ter 105 sedežev v gostinskih prostorih. Sledila je še gradnja pomožnega objekta, ki so ga namenu predali jeseni 1983.

Planinsko društvo PTT Ljubljana je 505

Poštarski dom na Vrščicu ob 45-letnici

Foto: Jože Vogrnič

bilo ustanovljeno 29. septembra 1953. Decembra 1997 je bilo preimenovano v PD Pošte in Telekom (PD PT) Ljubljana. Leta 1954 je vključevalo 632 članov iz vseh kolektivov PTT v Sloveniji. Leta 1957 je bilo ustanovljeno PD PTT Maribor, leta 1970 pa še PD PTT Celje. Število članov ljubljanskega društva se je večalo do leta 1981, ko je bilo vanj vključenih 1624 članov. Zdaj se je število članstva ustalilo na nekaj več kot 1400. V društvo so včlanjeni zaposleni v ljubljanskih, kranjskih, novogoriških in novomeških kolektivih Pošte in Telekoma, njihovi upokojenci, družinski člani in nekaj drugih občanov.

Oba jubileja je PD proslavilo 13. septembra letos pri Poštarskem domu na Vrščicu, kjer se je zaradi slabe vremenske napovedi zbralo samo okoli 230 udeležencev proslave, tudi člani PD PT Maribor in Celje ter PD Brežice in Jesenice, pa tudi podpredsednik PZS **Franc Ekar** in predsednik meddruštvenega odbora planinskih društev Ljubljana **Stanko Jaki**. Udeležencem sta spregovorila nekdanji predsednik PD **Jože Dobnik** o zgodovini Poštarskega doma ter sedanjí predsednik **Anton Krauthaker** o delu društva. Velik aplavz so prejeli Kamniški koledniki za lep planinsko obarvan kulturni spored. Prireditev je lepo vodila dolgoletna članica društva **Danica Simšičeva**, ki je program popestrila tudi z odlomki iz jubilejne številke društvenega glasila Pod Prisojnikom. V

Poštarskem domu je ta dan poslovala izpostava pošte Kranjska Gora, ki je pošiljke žigosala s priložnostnim poštnim žigom.

Jože Dobnik

Alpski klub Mežica

Pred približno tremi leti smo se s prijatelji povsem po naključju srečali pod skalami Šteng nad Mežico. Tadej, Fonza in Romč so nabijali kline v zajedo zgornje Riške ostrice, katere beli vrh, obdan z belimi ploščami, kuka kakih sto metrov višje od spodnje stene, ki je skoraj v celoti skrita v bujnem gozdu. Prav tu spodaj sva z Davorinom poskušala bolj za šalo kakor zares z varovanjem od zgoraj lesti navzgor po krušljivi skali. Med lomljenjem oprimkov, ki so dosegali kar zavidanja vredne velikosti, po padcih ter pogostih nihanjih na vrvi, ki so sledila, so zvoki udarca kladiv zgornje trojice prišli tudi na najina ušesa. S kriki smo drug drugega opozorili na prisotnost. Ko se je dan prevešal h koncu, smo se poiskali in skupaj posedeli na mehki ruši pod steno. Pogovor je nanesel na popularnost plezanja in nasploh gorništvá v našem kraju. Ugotovili smo, da nas je kar nekaj, ki čutimo željo po obisku malo strmejših poti gora.

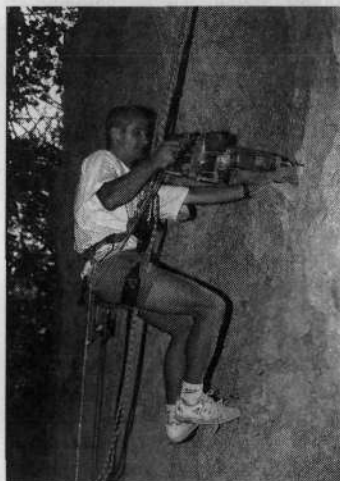
Po tem »usodnem« srečanju so stvari stekle. Tako smo 26. 4. 1997 na ustanovnem občnem zboru sprejeli statut Alpskega kluba Mežica, ki trenutno združuje preko dvajset ljubiteljev gorá, dejavnosti, povezanih z njimi, potovanj, aktivnega življenja v naravi ter avanturističnih

športov. V klubskih prostorih na Prežihovi 9 v Mežici smo z lastnim denarjem postavili miniaturno plezalno steno, namenjeno za vzdržljivostni trening članov kluba. V dobrem letu smo organizirali tri taboré v Paklenici, plezali v Rovinj, v posameznih navezah pa opravili še lepo število vzponov v domačih in tujih gorah. Čeprav zaenkrat gojimo predvsem prosto plezanje, alpinizem ter turno in alpinistično smučanje, je klubská dejavnost odprta tudi za organizacije potovanj, izletov, ekspedicij, trekningov, odprav, taborjenj, tekmovanj, predavanj in predstavitev ter seveda tudi skrbi za osnovno planinsko vzgojo.

Posebej nas veseli, da je klub pred kratkim postal član Planinske zveze Slovenije.

V letu 1998 smo si zastavili nalogo opremiti s svedrovci tisti dve skali na Štengah. S prostovoljním delom, s pomočjo ostalih koroških alpinističnih klubov, s finančno pomočjo občine Mežica ter postaje GRS Prevalje in materialno pomočjo, ki jo je prispeval **g. Rudi Burjak**, nam je uspelo do sedaj navrtati okoli dvajset smeri, katerih težavnost sega tja do osme stopnje. Plezališče Štenge je torej zdaj že odprto. Obsežnost stene pa ponuja možnost še večjega števila projektov.

Uroš Podovšovnik

Fonza Prevorčič med opremljanjem plezališča Štenge

Foto: Uroš Podovšovnik

Načelnik Komisije za pota pri PZS Tone Tomše pri Koči pri Jelenovem studencu sporoča, da je nova Kočevska planinska pot vpisana na seznam slovenskih planinskih poti.

Kočevski planinci ne držijo križem rok

Vsaka zgodba ima svoj začetek, tako tudi tale planinska. Hoja po hribih ima svoj čar, tudi Kočevska ima svoje lepote in tu je že bojni načrt. V februarju 1996 se zgodi sestanek, na katerem se **Vida Ofak**, **Ivan Prezelj** in **Anton Selan** dogovorijo za projekt Kočevske planinske poti. Sledi predstavitev načrtov pred markacijskem odsekom, nato nima nič proti izvršilni odbor in na koncu še upravni odbor PD Kočevje. Tako je prižgana zelena luč za širšo akcijo. Ko je tudi trasa poti že vrisana na zemljevidu, sledi dogovarjanje in usklajevanje z drugimi uporabniki prostora. Če so planinci pridni, je tu tudi dovolj velika baza markacistov. In teh je bilo potrebno veliko, da ni ostalo vse delo le na stari sablji **Albertu Oražmu**. Na koncu del mu je bilo precej markacistov že za petami, po kvaliteti dela namreč. Markacij pa je bilo potrebno narisati ogromno, da se pohodniki ne bi zgubljali po širnih gozdovih, kajti medvedov le ni toliko, da bi jih obiskovalci lahko spraševali za smer poti. Ko pa je po dveh letih le zmanjkalo trase za markiranje, je bilo letos na vrsti delo z izdelavo in postavitvijo smernih in obvestilnih tabel, skrinjic za žige in vpisne knjige, tudi dnevnik in vodnik sta prišla na vrsto.

Počasi pa smo razmišljali o otvoritvi poti. Določen je bil datum: sobota, 3. oktobra, na občinski praznik. Pripravili smo predstavitevne panoje s podatki o poti in preglednim zemljevidom. Tudi razstava bo, je bil

predlog. Bilo je na njej obilo slik, prikazane so bile vse faze dela pri nastajanju poti.

V pričakovanju, da planinci radi hodijo, smo na otvoritveno soboto pripravili štiri pohode iz različnih smeri. Lepo število pohodnikov je še pred uradno otvoritvijo spoznalo novo pot, starti so bili na Jasnici, v Štalcerjih, v Kočah in v Kočevju. Za vse je bil cilj pri Koči pri Jelenovem studencu, kjer je bila osrednja prireditel.

Vsaka velika stvar ima še predigro. Tokrat je bila to otvoritev in predstavitev plezalne poti na Fridrihštajn. Markacisti PZS pod vodstvom **Florjana Nunciča** so se izkazali, pot, dolgo okoli 50 metrov, so opremili s 53 klini in 58 metri jeklenic. Najbolj zaslužen, da je do te poti sploh prišlo, je domači planinec **Tone Ožbold**. Obiskovalci pa le niso smeli preveč obupati spominov pri razvalinah gradu Fridrihštajn, povezanih z ljubeznijo Veronike in Frederika, kajti kazalci na uri so se bližali dvanajsti.

Pri koči je bilo že vse pripravljeno, stara koča in novi prizidek okrašen, šotora postavljena – pa še prav sta prišla, saj je padla tudi kakšna kaplja dežja. Ljudi je bilo veliko, blizu 500, dobre volje pa tudi ni manjkalo. Tako je imela predsednica PD Kočevje **Milena Vlašič** hvaležno občinstvo, ko je predstavila delovanje društva in kroniko nastajanja poti. Nekaj pozdravnih besed sta povedala župan občine Kočevje **Janko Veber** in predsednik sveta krajevne skupnosti Kostel **Franci Vršnik**, dolžna pa nista ostala niti planinska funkcionarja,

predsednik doljenjskega MDO **Jože Andoljšek** in načelnik Komisije za pota PZS **Tone Tomše**. Da ni bilo preveč govornih besed, sta poskrbela moški pevski zbor Svoboda iz Kočevja pod vodstvom **Iveta Staniča** in harmonikar glasbene šole Kočevje. Vodje pohodov so slikovito povedali, kako je bilo to popoldne na poteh iz različnih smeri, v literarnih odlomkih smo spoznali, da so naši kraji vredni obiska, avtorja **France Avčin** in **Peter Vovk** se ne moreta načuditi lepotam tega območja. Avčin piše: »Zlepa ne poznam lepše soteske in lepše vode, kot je Kolpa. Nikoli še nisem videl bolj triumfalnega prihoda pomladi kot ob Kolpi, ko mi je bilo vendarle

Otvoritev plezalne poti na Fridrihštajn
Foto: Tine Kuruzar

enkrat dano zasledovati vse njene premene od prvega popja in nežnega cvetja marelic do bohotnega zelenja mladega bukovja. Ničkolikokrat sem prehodil vso dolino, pa mi je nikdar ni bilo dovolj.« In še kako ima prav! Tu, v Kolpski dolini, so doma številna narečja, enega, kostelskega, smo imeli priložnost spoznati na prireditvi. Ob aktualni planinski temi, brisanju markacij, se je bilo dovoljeno od srca nasmejati, saj so Kostelci predstavili izvorno rešitev tega problema. Ko pa je bilo za nami še zadnje dejanje, podelitev priznanj najzaslužnejšim za nastanek poti (te so dobili **Stane Debeljak**, **Janez Javoršek**, **Tine Kuruzar**, **Miha Legan**, **Milan** 507

Mrakar, Albert Oražem, Ivan Prezelj, Anton Selan, Alenka Šubic in Alojz Vlašič in svečana otvoritev poti (opravi jo je **Mirko Ruparčič**), se je veselo planinsko razpoloženje ob zvokih One man banda (**Peter Frangež**) nadaljevalo še pozno v noč. Pa tudi že načrtovanje prihodnih izletov, med drugim tudi po novi Kočevski planinski poti.

Anton Selan Potočan

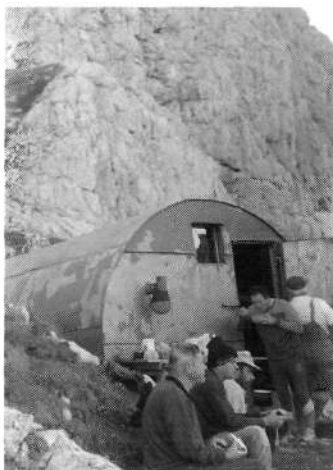
Delo med vrhovi Kočen

V vročih avgustovskih dneh se je visoko na grebenu Kokrske (2520 m) in Jezerske Kočne (2540 m) končala zvezna markacijska akcija – obnova grebenske zahtevne poti, katere začetki nadelave segajo v leto 1992, ko se je ob njeni otvoritvi po njej poleg ostalih planincev sprehodilo tudi nekaj znanih osebnosti, med drugim prvi predsednik novo nastale slovenske države. Želja markacijskega odseka pri Planinskem društvu Kranj, ki letos slavi jubilej, dvajset let delovanja, je bila ponuditi planincem krajšo in manj naporno pot preko obeh vrhov Kočen, ki sodita v transverzalo Kranjski vrhovi.

Markacijski odsek skrbi za planinska pota na območju Storžiča, Zaplate, Kočne, Ledin in vrhov nad Ravensko Kočno, za preko trideset lahkih, zahtevnih in zelo zahtevnih poti. Odsek je v času obstoja doživel rahel pretres, v zadnjih desetih letih pa se je izoblikovala skupina osmih izprašanih članov, ki niso aktivni le na tem področju, temveč tudi v vrstah gorskih reševalcev, planinskih vodnikov ter gospodarske in oskrbniške dejavnosti matičnega društva.

Odsek v celoti sestavlja tudi tehnično skupino na svojem področju, ki je sestavni del Komisije za pota pri Planinski zvezi Slovenije in s svojim delom tako letos po sedmih letih zaključuje sedmo zvezno akcijo – poleg vseh skrbniških del – na lažjih poteh.

Ne moremo se veseliti, da je sedaj delo končano. Številnejši potresi, podori in odlomi poleg načrtovanega dela poskrbijo še za nenačrtovano. Tako je bila v Žrelu pod Kranjsko kočo na Ledinah potrebna že

Vidna utrujenost pri bivaku

druga obnova jeklenic in klinov, zemeljski podor v Taški nad Suhadolnikovo kmetijo pa je zasul polovico lepo vzdrževane in varne zahtevne poti, ki vodi do kočice na Kokrskem sedlu.

Urejene in vzdrževane gorske poti gotovo obvarujejo marsikaterega obiskovalca gorskega sveta neprijetnih trenutkov ali celo preprečijo nesrečo. Zato odsek posveča prav zahtevnim visokogorskim potem največ pozornosti in je bilo na njih storjeno največ prostovoljnih in težaških delovnih ur.

V zadnjih letih postaja vse bolj uspešno tudi sodelovanje z letalsko brigado Slovenske vojske, ki nam pomaga pri prevozu tovorov in materiala za nadelavo visokogorskih poti in tudi markacistov na delovno mesto. S tem je prihranjeno veliko truda, znoja in časa. Brez pomoči helikopterja si danes že težko zamišljamo delo na takšni višini, na kakršno se dvigajo vrhovi Kočen. Če si zamislimo še to, da ne bi bilo prenosa vseh potrebnih živil, vode in drugih potrebščin za bivanje devetčlanske ekipe za čas enega tedna na višini 1992 metrov, kjer stoji bivak, ki je poleg šotora naš edini bivalni prostor, bi postalo naše delo veliko težje in zamudnejše. Bivak stoji na južni steni Kokrske Kočne, na skalnem pomolu Krvave peči, in ga je postavila planinska sekcija tedanje Iskre, sedaj pa je last Planinskega društva Kranj. Od tod

Težko nadomestljiva pomoč

Foto: Rudi Lanz

je prekrasen razgled na ostenja Grintovca, Kalške gore, Kalškega grebena in zelenih pašnikov Krvavca, Velike planine in pisanega Sorškega polja. Vse leži kot na dlani. Zvečer, ko utrujen ležeš vznak in ko se ti skozi telo splazi grobna tišina iz doline, neslišno preleti nebo še samotna ptica, prižge se nebo... Vsem planincem, ki hodijo po naših in drugih poteh, želimo srečno!

Markacijski odsek:
Rudi Lanz

Čestitke Aleksandru Videčniku

V občini Nazarje so septembra letos prvič proslavili občinski praznik. Prvič so podelili občinska priznanja in med dobitniki je bil tudi Mozirjan **Aleksander Videčnik**. V obrazložitvi preberemo, da je prejel priznanje za izjemno delo pri odkrivanju zgodovinskih, narodopisnih in drugih znamenitosti iz preteklosti. Opus del, ki jih je napisal, je izjemno bogat. Zadnje njegovo delo je monografija Grad Vrbovec – Nazarje; bil je urednik monografije in avtor nekaterih prispevkov. Za monografijo Gornji Grad in njegov čas, ki je izšla letos poleti, je napisal uvod.

Pri svojem publicističnem delu Videčnik ni šel mimo planinstva. Kot urednik Savinjskih novic, glasila tedanje občine Mozirje, je objavljala stare topopise, ki jih je za glasilo

prevajal **prof. Peter Weis**. Med temi besedili je tudi potopis Frischauf na poti po Zgornji Savinjski dolini – odlomek iz dela Die Sannthaler Alpen (Savinjske Alpe), ki je izšlo leta 1877, ali potopis Frischauf gre tokrat na Menino. Kar trikrat je bil objavljen potopis Zupančičev izlet iz Celja v Solčavo, leta 1816, 1823 in 1826.

Objavljen je bil potopis Seidl v Spodnještajerski Švici, kot je prof. Seidl imenoval Zgornjo Savinjsko dolino v 30. in 40. letih prejšnjega stoletja. Že leta 1847 nas je **Johann Gabriel Seidl** pripeljal do Logarske doline in med drugim opisal slap Rinko.

V teh sestavkih najdemo podatke o knjigi Rože Logarske doline, ki jo je leta 1893 izdal polkovnik **Ebhardt**. Najdemo dnevniške zapise **navojvode Janeza** in še marsikaj. Potopisom je sledila rubrika Znameniti Zgornjesavinjčani in tu med drugim prof. Peter Weis piše o **Francu in Josipu Tominšku, Johannesu Frischaufu, Franu Kocbeku...**

Peter Weis je napisal tudi sestavek Frischaufov planinski vodnik po Savinjsko-Kamniških Alpah. Aleksander Videčnik preučuje zgodovino planinstva v Zgornji Savinjski dolini in veliko piše. Prav je, da mu planinci čestitamo za visoko priznanje, ki mu ga je podelila Občina Nazarje.

Franc Ježovnik

Srečanje mariborskih durmitorjevcev

Če bi napisal pod fotografijo, ki sem jo poslal v ilustracijo tega besedila, da gre za neki slovenski pevski oktet, bi mi prav gotovo verjeli, saj se na sliki dobro vidi, da ljudje prepevajo. Vendar to ni nastop slovenskega okteta ali vaja za nastop.

Gre za prijetno srečanje s slovenskimi planinci iz Maribora, ki sem jih leta 1985, od 29. junija do 6. julija, torej pred 13 leti, peljal na splavarjenje po Tari in na planinarjenje po Durmitorju. To so bile dobro pripravljene večdnevne planinske ture, na katerih so se udeleženci dobro seznanili in zblížali, zato ni nenavadno, da smo se vsako leto

kakšen mesec ali dva po tem doživetju srečevali ter skupaj gledali fotografije in diapozitive.

Simpatična planinska skupina Mariborčanov na fotografiji, na kateri so od leve proti desni **Matjaž in Milka Jež, Samo in Heda Jenčič, Ivan in Elizabeta Ajtnik, Tatjana Zamuda in Dragutin Marčec** iz Varaždina, je bila na pohodu leta 1985 in se občasno srečuje že celih 13 let.

Pobudi Ivana Ajtnika iz PD PTT Maribor je sledilo povabilo, naj bi se po 13 letih srečali v Ajtnikovi počitniški hišici v vasi Vas nad Vuhredom in obudili durmitorske spomine. Odzval sem se povabilu, nadvse radoveden, kako se imajo moji mariborski prijatelji zdaj po 13 letih. Njega dni, pred več kot desetletjem, so bili zelo složna skupina. Vsi so bili na enem splavu. Lepota Tare je navdihnila nekoga od njih ali pa so vsi skupaj to splavarjenje zllili v pesniške verzice in jim že na splavu dodali melodijo. V mojo Knjigo vtisov so svoji pesmi iz 14 verzov, v kateri je bil opisan tudi vsak od njih, napisali tale uvod: »Ko je človek srečen, se smeje ali pa prepeva. Mi smo izbrali oboje. Ker se smeh ne da napisati, želimo napisati pesmico, ki opisuje naše doživljanje na splavu številka 7.«

Celotno pesem so zapisali v mojo Knjigo vtisov, ki sem jo imel vedno s seboj na teh durmitorskih potovanjih, s seboj pa sem jo prinesel

tudi na to planinsko srečanje. V tej Knjigi vtisov je razporeženje na splavu odlično likovno predstavil Samo Jenčič. Zaključni stihji te splavarske pesmi se glasijo:

*Smo splavarjenje končali,
obrazi vedri so nam vsi,
čeprav nas Tara je zmočila,
želimo to še enkrat si!*

Presenetili so me in me razveselili, ko so skupaj zapeli svojo pesem. Nekdo od njih je shranil besedilo, tisto, kar planinki držita v rokah, pa niso note, ampak slovenska splavarska pesem iz leta 1985, pesem o nekem planinskem izletu, ki ga niti 13 let ni moglo potisniti v pozabo.

Pri Ajtnikovih smo se vsi prijetno počutili, malo smo celo planinarili po okolici pod vodstvom in ob razlagah Ivana Ajtnika, pomembno pa je omeniti, da smo z veseljem sprejeli njegov predlog, da se spomladi leta 1999 srečamo še z drugimi mariborskimi planinci, ki so se odzvali mojemu povabilu na Taro in Durmitor med letoma 1984 in 1990. Od 570 planincev, ki sem jih ta leta peljal na Durmitor in Taro, na Komove in Maglič, jih je bilo več kot 400 iz Slovenije, v vseh skupinah pa jih je bilo v teh šestih letih 33 iz Maribora.

Vsi se nameravamo sestati na srečanju spomladi leta 1999 – resda 14 let starejši, pa kaj potem! – in obujati prelepe planinske spomine.

Tomislav Jagačić

Isto pesem so zložili in jo peli na splavarjenju po Tari leta 1985 ter jo po 13 letih ponovno zapeli na planinskem srečanju 19. septembra letos.

Foto: Tomislav Jagačić 509

Skromne, a bogate želje

V majhni hribovski vasi Strmca na strmih pobočjih Sv. Mohorja, zato se tako tudi imenuje, na kmetiji pri **Benedikovih** čas prav verjetno teče drugače. Iz družinskega kroga je očeta iztrgala prezgodnja smrt. Za trdo kmečko delo zaradi bolezni niso mogle prijeti niti bratove roke. Edinemu sinu že v rani mladosti ni bilo dano stikati za ptičjimi gnezdi in se potepati po strmih sončnih travnikih. Vse kmečko delo in skrb za sina ter štiri mlade hčere sta ostala na plečih matere, ki se marsikdaj v skritem obupu zateče k večnemu Bogu.

Vendar ima tudi ta čas, ki drugače teče, drugačna bogastva, manjša, bogatejša in bolj resnična.

Denarja in časa za potepanja ni, bila je le majhna, tiha želja matere, da se morda ob kakšni priložnosti povzpne s svojimi otroki med vršiške vrhove. Izvedeli smo za njene skrite želje in jih s pomočjo Planinskega društva Kranj, dveh gorskih reševalcev in udobnega vozila matične reševalne postaje tudi uresničili.

V toplem in sončnem dnevu, po enournem poležavanju in okusni malici ob jezercih na Slemenu smo se z globokim vtisom okoliških gora in ostenij kljub zaporu ceste skozi Trento zapeljali proti domu, proti Strmci, kjer je tisti dan za Benedikove čas tekel malo drugače.

Rudi Lanz

Daj mi moči

SLAVICA ŠTIRN

*Umivajo me
mokre
megle.*

*Drobcene kapljice
in znoj
so eno.*

*Beli,
vlažni kosmi
ovijajo telo.*

*Zadevam ob kamen
in klin.
Zveni.*

*V lepljivi
belini
sem zgubljen.*

*Oh, gora!
Pomagaj, daj mi
moči.*

20. pohod na Slavnik (1028 m)

Skupina sedmih članov Hrvaškega planinskega društva Željezničar iz Zagreba se je letošnjega 4. oktobra že pred peto jutranjo uro s kombijem odpravila iz Zagreba, da smo se na povabilo Obalnega planinskega društva Slavnik iz Kopa udeležili 20. pohoda na Slavnik. Do

Tumove kočice na vrhu Slavnika smo prišli točno ob 9. uri, tam so nas gostitelji nadvse prijazno sprejeli ter nam ponudili prigrizek in pijače, obdarovali pa so nas tudi z značkami, vodičem po Čičariji, Brkinih in Krašu ter z zemljevidom tega območja. Med nami so bili štirje planinci prvič na Slavniku in so občudovali prelepe razglede na Trst in Koper ter po celotni Čičariji.

Potem ko smo se vrnili z vrha Slavnika, smo se odpravili preko slovensko-hrvaške meje v hrvaški Pasjak in dalje do vasi Jelovice, kjer je gostinski objekt – kmečki turizem, nekaj podobnega pa je tudi v bližnji vasi Vodice. Preko sedla Žbevnice smo nadaljevali pot proti Klenovščaku, da bi videli notranjost Čičarije in tudi genetski center v Nugli. V našem zavetišču v Račji vasi smo imeli pri **Katici Živković** skupno kosilo, tam pa smo se tudi srečali s skupino kolesarjev iz Italije. V bližnji vasi Lanišče smo obiskali še krajevnega župnika **g. Merlića**.

To je bila moja že 116. pot v Čičarijo, kjer sem že davnega leta 1970 začel urejati Istrsko planinsko pot (IPP) po Čičariji od vrha Slavnika do vrha Učke. Dnevnik po IPP so pred nedavnim prevedli v italijanščino, tako da se zdaj brez težav znajdejo na teh planinskih poteh iz Trsta preko Slavnika in Orljaka do Učke tudi italijanski planinci.

Žal pa še ni urejen nobeden od planinskih prehodov iz Slovenije na Hrvaško, tako da planincem, ki se odpravijo na IPP, ne bi bilo treba iti okoli preko cestnega mejnega prehoda, ampak bi državno mejo prečkali – enako kot je to urejeno med Slovenijo in Avstrijo – po planinskih poteh.

Josip Sakoman, Zagreb

Srečanje na Kaninu

Čeprav vremenska napoved ni bila obetavna, ponoči je deževalo, zjutraj pa so dolino in gorske vršace nad Bovecem prekrivale megle, smo se planinci PD Bovec 22. avgusta 1998 zbrali pri Koči Petra Skalarja na Kaninu na vsakoletnem tradicionalnem srečanju. Udeležili so se ga

Z obrazov sije zadovoljstvo

Foto: Stane Rotar

gostje, planinci iz Reane del Royale pri Vidmu, predstavniki Slovenske planinske družine iz Benečije in planinci PD Tolmin. V nagovoru je predsednik PD Bovec **Miran Klaves-Hlača** na kratko predstavil delo in dejavnosti društva in načrte za prihodnost. Pri tem je pohvalil delo, ki so ga opravili posamezni člani in navedel, da je dobitnik priznanja Planinske zveze Slovenije **Mirko Zorč**, kateremu bo priznanje izročeno naknadno. Zaslužnim članom društva in posameznim gostom so bile izročene na kraju dogajanja narisane risbe slikarja **Spasojia Papića**, ki že 35 let zahaja v Trento in je naslikal mnogo akvarelov z motivi Trente. Po nekaj planinskih pesmih, ki jih je zapel moški pevski zbor pod vodstvom **Danila Durjave**, smo se okrepčali z dobrotami, ki jih je pripravil **Ladi Šulin** in se po prijetnem kramljanju razšli z željo, da se prihodnje leto ponovno srečamo v še večjem številu.

Igor Zlodej,
PD Bovec

Še dva pohoda železarjev

Kot poroča **Franci Telcer**, član organizacijskega odbora za pripravo planinskih pohodov slovenskih železarjev, se drugi in tretji letošnji pohod nista iztekla po načrtih. Medtem ko je bila udeležba na prvem izletu na Peco množična (220 planincev) in je bilo vreme ravno pravšnje, se je datum drugega pohoda na Strelovec že preveč pomaknil v dopustniške dni, tretji izlet na Krn pa je bil v (sicer napovedanem) slabem vremenu.

Na vrh 1763 metrov visokega Strelovca se je 25. julija tako povzpelo 147 železarjev iz Štor, Celja in Ljubljane ter z Raven in Jesenic. Pot so začeli v Robanovem kotu, bili so tudi na Klemenci jami, dan pa so sklenili z druženjem v hotelu Palenk v Logarski dolini.

Planinci iz vseh železarskih središč pa 12. septembra cilja tretjega pohoda niso osvojili. V Lepeni so bili organizatorji zaradi dežja prisiljeni načrt spremeniti – 113 izletnikov si je zato ogledalo znani kobariški muzej, malica pa jih je čakala v Erjavčevi koči na Vrščicu.

Andreja Čibron-Kodrin

Dne 15. maja 1998 na Peci

Foto: Božo Jordan

Tečaj za VPZS Pomurja

Pomurski meddruštveni odbor je v letu 1998 razpisal in izvedel tečaj za vodnike Planinske zveze (VPZS) kategorije A. Del tečaja je bil doma, del pa ob koncu tedna po planinskih postojankah. Izbirna tura je bila v kar lepem vremenu po neoznačenih stezah na Boč. V domu so tečajniki opravili še del predavanja in vaj. Obiskali so še Dom na Peci in Grohotu, kjer je bil tudi zaključek. Organizacijski vodja je bil **Jože Ružič**, predsednik Pomurskega MDO, tehnični vodja pa **Jože Bobovnik**, načelnik Izobraževalnega odbora.

Izpitna tura je bila z Zgornjega Slemena (1254 m), če se držimo izrazoslovja, ki je zapisano v planinskem vodniku Kamniške in Savinjske Alpe (PZS, 1993, ed. št. 130). To je prelaz med Olševo in Raduho, na meji Parka kralja Matjaža, kot se da prebrati na tabli na prelazu. Na prelazu je še nov kažipot Olševa 3 h., poleg ostalih, ki so uporabni ali pa tudi ne.

Na planinski karti Kamniške in Savinjske Alpe (PZS, 1996, ed. št. 150) je zapisano *Sp. Sleme 1254* in prav tako je »spodnje« zapisano *Sp. Sleme 1081*. Jugo zahodno od Spodnjega Slemena, 1254, je Zgornje Sleme, 1308, med Lepim vrhom, 1616, in Robnikovim vrhom, 1390. Tod čez je peljala Solčavska panoramska cesta, kar lahko preberemo na planinski karti (PZS 1974, ed. št. 51). Danes ni več prevozna, s prelaza pa je zaraščajoča

gozdna cesta, kot kaže stari gozdni kažipot, do Mežnarja (3 km – Sv. Jakob, 1062 m); na Spodnje Sleme je 1,5 km še kar prevozne ceste, ob kateri je nekaj markacij in ena smerna tabla (Šumel-Črna). Ta planinska karta ima vrisano planinsko pot čez Prosenčev vrh (1487 m), na Lanež (1925 m). S cestnega prelaza so po cesti res markacije proti Bukovniku in v zavoju so tri zaporedne puščice dvomljive vrednosti, na izstopu pa dve stopi in morda še kak oprijemni klin. V razpisu je bilo zapisano, da je to opuščena in neoznačena Hojnikova pot. Na Prosenčevem vrhu stoji med smrekami (te jo držijo še pokonci) triangulacijska koza, od tam je lep pogled na Uršljo goro. Višje je obnovljena ograja za živino, le del žlebu čaka tehnične obnove, povsod na poti pa so markacije. To pot je med vojnoma (ta tura je bila na dan sedme obletnice naše vojne) nadelal koroški planinec **Ivan Hojnik** (koroški Aljaž). Strinjam se z zapisom v vodniku: »Tudi ne bi bilo prav in pošteno do velikega koroškega planinca, da bi morda to pot celo opustili, kot sedaj kažejo razmere. Tako bi prerežali zgodovinsko nit častitljive starosti tukajšnjega planinstva!« Zdi se mi, da obnova planinske poti ne bi bil poseg v naravo (so že vlake, paša, ograje), čez steno pa bi jo pošteno zavarovali (in tako tudi vrisali na karto, tudi sedaj se brez plezanja ne da čez žleb). Zgoraj pa smo že na označeni planinski poti iz Koče na Loki-Lanež-Durce. Kandidati so torej vodili po planinskem brezpotju in vsak tudi ne bo zmožel žleba, če-

prav karta tega ne pove. Toda ali ni karta najboljšo obvestilo planinskim in tudi drugim obiskovalcem naših gora? Če jo obnovijo, verjetno to ne bo poseg v naravo.

S to turo so uspešno zaključili tečaj. In dobili 20 pripravnikov za VPZS. Vsem želimo uspešno vodenje in zaključek pripravniškega staža.

B. J.

Medvodje 98 – letni planinski tabor PD Podnanos

Tudi letos je PD Podnanos organiziralo letno taborjenje za osnovnošolce. Tokrat (letošnji tabor je bil že štirinajsti) smo od 1. do 8. avgusta pod šotori preživeli blizu sicer mirne vasice Medvodje pod Košuto.

Tabora se je udeležilo 50 osnovnošolskih otrok, ki so bili razdeljeni glede na sposobnosti in zmogljivosti na štiri skupine. Za njihovo udobje in predvsem varnost je poskrbelo 31 odraslih. S precejšnjo mero odgovornosti in strokovnosti smo mladinski planinski vodniki nekatere otroke popeljali na greben Košute (najmlajšo skupino samo do vznožja najvišjih gora), Stegovnik, Kriško goro, najstarejša skupina pa se je podala na dvodnevni izlet na Storžič, kar je predstavljalo vrhunec letošnjega taborjenja. Da bi se po naporni hoji odpočili, smo en dan (poleg ostalih popoldnevo) namenili različnim igram. Pomerili smo se v nogometu, odbojki, prenašanju vode z lončki in drugih zanimivih igrah.

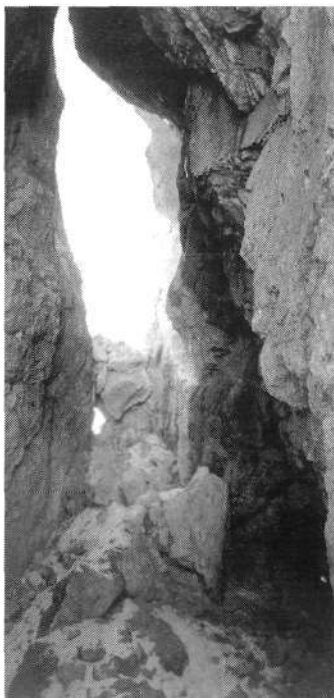
Čeprav nam vreme ni bilo najbolj naklonjeno, je izvedba tabora v celoti uspela, saj nam je uspelo izpeljati vse predvidene ture. Taborjenje pod šotori je bilo za otroke posebno doživetje, tako da se naslednje leto zagotovo z veseljem spet srečamo.

Tomaz Fabčić

Skalni podor v Zadnjem Prisojnikovem oknu

Spomladanski potres v Krnskem pogorju in dolini Trente je stresel tudi precej okoliških gora in po vsej

verjetnosti zrahljal tudi strop v Zadnjem Prisojnikovem oknu. Močan julijski naliv pa je samo dokončal začeto delo. Tako se je odkrušil ogromen skalni odlom, ki se je z vso svojo težo nekaj deset ton zagodil prav na robu okna, kjer se prekrasna zelo zahtevna Jubilejna pot prevesi v strm zavarovan žleb na trentarsko stran proti Mlinarici. Vsa varovala v žlebu so poškodovana ali zasuta, tako da je sestop skozi majhna okence, ki je nastalo ob podoru, možen le s spustom ob vrvi, vzpon pa je brez alpinističnega znanja nemogoč. Zato je Komisija za pota to pot tudi uradno zaprla in jo bo skušala v prihodnjem letu obnoviti še pred glavno planinsko sezono, kar pa ji v letošnjem letu zaradi že zelo zgodaj zapadlega snega na teh višinah in zaradi zasedenosti članov tehničnih skupin in strojev ni uspelo. Glavni problem popravila poti je seveda, na kakšen način odstraniti skalni podor in vse viseče odkruške nad oknom, ki predstavljajo največjo nevarnost za planince na tej poti. Komisija za pota ima na voljo več

Morda bo pa še tisoč let tako

Foto: Rudi Lanz

možnosti za ta poseg. Izbrala si bo verjetno ekološko, naravno in varnostno najbolj sprejemljivo.

Rudi Lanz

Po italijanskih Dolomitih

Planinsko društvo Radovljica je 25. julija letos organiziralo pohod in italijanske Dolomite. Že ob štirih zjutraj smo se odpravili iz Radovljice in skozi karavanški predor prišli v Avstrijo, mimo Špitala in Lienza pribrelili do Silliana, kjer je avstrijsko-italijanska meja, in jo prečkali brez kolon in čakanja, brez carinikov in obmejne policije – je pač evropska meja! Pri Toblachu smo se po lepi gorski cesti vzpeli do jezera Misurina. Istoimenski kraj na nadmorski višini 1755 m je bil v meglenem jutru še ves zaspan. Avtobus je uspešno preovinkaril spust v Cortino d'Ampezzo, od tam pa se je spet zagrizel v gorske klance in nas pripeljal do prelaza Di Giau na višini 2236 metrov. Kakšno naključje: to je hkrati tudi višina našega Stola!

Sonce se je skrilo, pokrajina se je ovila v meglo, temperatura se je spustila neprijetno nizko, dobrodošla so bila vsa rezervna oblačila iz nahrbtnikov. Iz nizkih oblakov je začelo celo pršeti. Vodnika **Franc Hibernik** in **Jože Varl** sta se odločila, da malce počakamo in vidimo, kako se bo vreme okrenilo. Prav kmalu smo doživeli spremembo, ki je možna le v visokogorju: kot bi nekdo z gobo obrisal nebo, so se prikazale gore takole od zgoraj navzdol, vse do podnožja. Odpravili smo se po svoji poti preko pobočja skupine Nuvalao, katere vrh s kočo je videti zašiljen in težko osvojljiv. Stezica gre sicer naokoli in ubira najlažje prehode na vrh, a muke vzpenjanja mi vseeno niso bile prihranjene. Ob potrpežljivi spodbudi vodnika in kajpak tudi mojega možička sem le prisopihala na sedelce, kjer so si ostali že oddahnili. Pospravili smo palice v nahrbtnik in se podali v žleb, zavarovan z jeklenicami in klinom.

Kratek počitek na vrhu stene in žleba je povezal razrahljane atome mojega telesa. Malce smo se tudi podprli, zlasti tekočina nam je šla v slast, potem pa smo se po kamnitih hrbtu povzpeli do imenitnega

razgledišča, od koder smo občudovali svet pod sabo. Tam je postavljen lesen križ in je vpisna knjiga. Nahrbtniki so se nam tudi tu nekoliko olajšali, saj tak kraljevski razgled zahteva tudi kraljevski obed.

Vodniki so kazali smeri, razlagali imena sosednjih gor, ki so rasla iz nasprotne strani zelene doline kot mogočne stvaritve pod nebo. Tri Cime, Rdeča Tofana, Cinque Torri in druge. A meni ni bilo mar ne imen, ne njihove višine, ne smeri. Počutila sem se kot že dolgo ne. Kako dolgo smo stali na tistem razgledišču, ne vem, kajti taka doživetja so onstran navadnega časa. Vrh, na katerem sem stala, je bil moj vrh. Barve iz doline so mi plamtele v dušo, božala sem jih od blizu in daleč. Vse je bilo prepojeno z neko prav posebno silo, nekakšna moč je kot aura obkrožala kraj, da dobiš občutek, da stojiš na posvečeni zemlji.

Malce kasneje nas je spet omočil dežek, nato je deževalo vedno bolj gosto, celo nekaj babjega pšena je zaropotalo po anorakih in nahrbtnikih. A pred zadnjim, strmim žlebom tik pod kočo so se nas gorske vile usmiliile in spet priklicale sonce na nebo. Zadnji vzpon je bil strm, da se zdi, da stojiš nekemu na glavi. A če je človek že doživel slast vrha, mu ni nobena stvar nič več težka.

Planinska koča oziroma gorsko zavetišče Nuvalao je bilo zgrajeno leta 1883, obnovljeno pa pred 25 leti. Stoji na skalnatem pomolu na nadmorski višini 2575 metrov. V jasnem vremenu nedvomno nudi enega od najlepših razgledov po Dolomitih.

Tu so bile duše spet trdno v telesu, saj smo si jih privezali s klobasami in podobnimi visokokaloričnimi zalogaji, nagajivi gorski škrtatje pa so se malce poigrali z nami ali pa so morda imeli gledališko vajo in so vsake toliko časa spreminjali sceno na obzorju. V presledkih so nam pokazali prosojne meglice, gosto meglo, pršenje iz oblakov, jasno nebo in žareče sonce. Dovolili so nam razgled, ki je zares prekrasen.

Ob enih smo se odpravili navzdol po široki, ponekod kot tlakovani kamniti poti, mimo modrega svišča, velese, neboglasnic, murk in vseh

drugih botaničnih čudes do sedla Falzarego s postajo žičnice in planinsko kočo, pred katero so že kurili razenjen za peko česa slastnega. Nato smo prečili dolgo pobočje neke gore, ki bo v mojem spominu ostala kot lepota, po kateri nas je ves čas spremljal prekrasen razgled v okoliške doline.

Ko smo že videli naš cilj, vasico v zeleni dolini, zvonik cerkve in trikotno goro nad njo, celo avtobus nas je že čakal, se je spet ulil dež. Tokrat nam ni prizaneslo in pošteno nas je namočil, tako da smo v vas prišli mokri in blatni. V vaškem vodnjaku smo si sprali razmočeno rdečkasto zemljo s čevljev in se v avtobusu preoblekli od glave do pete.

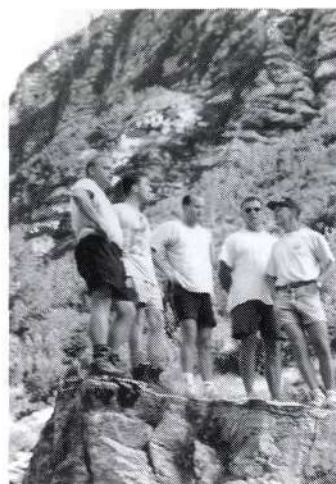
Pohod se je končal s turističnim ogledom Cortine d'Ampezzo, mondenega letoviškega mesta s približno 9000 prebivalci. To je bila kot nekakšna smetana na torti, kot sladkorček za povrh. A stopinje tega pohoda in ure, ki so se menjavale z dežjem, oblaki, meglo in žarečim soncem, bodo ostale v meni kot ostane veter, ki veje skozi trave, listje, cvetje, droben mah, skozi skale, prah in čas. Pomagale mi bodo, ko bom potrebovala njihovo moč.

Ivanka Korošec

Koncert pri Krnskem jezeru

Lep poletni dan je privabil nešteto planincev v naše gore. Tudi PD Planika iz Maribora se je odločilo za prelep izlet v Krnsko pogorje. Iz Bohinja smo šli na Komno, kjer smo imeli počitek. Tam je bila zbrana družba živahnih deklet in fantov. Presenečenje za nas Štajerce je bilo, ko so nam fantje zapeli štajersko pesem. Seveda je sledil aplavz, potem pa so povedali, da gredo na Krn – tako kot mi. Odšli so in srečali smo se spet na sedlu Vratce, kjer so med počitkom zapeli prelepo pesem Žabe svatbo so imele.

Prišli smo do Doma pri Krnskih jezerih, prav tako pa tudi skupina deklet in fantov iz Dobrove pri Ljubljani. Ker je bil dan še visoko, smo se odločili, da gremo do jezera.

Koncertanti pri Krnskem jezeru

Ob Krnskem jezeru stoji samotna skala, visoka 4 do 5 metrov, ki je pridrvla z gora in se ustavila tik pred jezerom. Fantje so splezali gor in tam pripravili spored prelepih pesmi. Slovenska pesem je donela po gladini jezera in odmevala od skal po tem prečudovitem gorskem predelu. Vsak, ki je šel mimo, se je ustavil in tiho poslušal to prelepo petje petih fantov, stoječih vrhu skale.

Vsem nam bo ostala v spominu ta prečudovita slovenska pesem tam visoko gori ob prelepem jezeru – nepozabno je bilo slišati toliko lepih pesmi, ki so odmevale po jezerski gladini.

Franci Rajh,
PD Planika, Maribor

Kdo ima stare Planinske vestnike?

PD Škofja Loka želi kompletirati in vezati letnike revije Planinski vestnik. Manjkajo nam naslednje številke posameznih vestnikov: 1984 – 12; 1985 – 10, 12; 1986 – 1; 1987 – 4, 9, 10, 11, 12; 1988 – od 1–11; 1990 – 5; 1991 – 5, 6, 7, 8, 9, 12; 1994 – 5, 8.

Če kdo od naročnikov PV navedene številke ali del teh lahko odstopi, nam to sporočite na tel. št. 064/620-667 vsak delovni dan v dopoldanskem času.

PLANINSKI KOLEDARJI 1999

ZA LETO 1999 STA V PRODAJI DVE IZVEDBI TRADICIONALNEGA PLANINSKEGA KOLEDARJA:

SKRITE ŠTEJ GORA ZAKLADE

Glavni motivi 12 koledarskih listov so naš gorski svet od Štajerske prek Gorenjske in tja do Primorske, na 24 dopolnilnih posnetkih pa so biseri iz narave in naravi prilagojene človekove dejavnosti. Na zadnjem listu so v slovenščini in angleščini opisani posamezni predeli naših gora.

Posebna vrednost so pesmi o gorah, naslovna Prešernova pa je dala naslov tudi koledarju.

Format je pokončen 33 x 48 + 5 cm (za dotisk), koledar je vložen v papirnato vrečko.

Cena je 700,00 SIT za izvod. V ceni ni vračunan 5 % davek. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15, 20, 25 in 30 %.

svečan **FEBRUAR 1999** february

Posrept - Monday	Tork - Tuesday	Sred - Wednesday	Četr - Thursday	Pet - Friday	Sob - Saturday	Nedel - Sunday
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

V NAROČJU GORA

To je avtorski koledar priznanega planinskega fotografa Petra Janežiča. Ob odličnih posnetkih ga odlikuje razviden koledarski del s prazniki, luninimi menami itd. ter z imenskim koledarjem na zadnjem listu. Koledar dopolnjuje 24 manjših foto-grafskih posnetkov ter preglednica preteklega in prihodnjega meseca. Je odlična kombinacija umetniškega in poslovnega koledarja.

Format je dvojen, torej 42 x 30 cm, v visečem položaju 42 x 60 + 5 cm dodatka za dotisk.

Cena je 750,00 SIT za izvod. V ceni ni vračunan 5 % davek. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15, 20, 25 in 30 %.

Vabimo Vas, da se obrnete na nas, saj že vrsto let delamo značilne, vedno lepe in vedno drugačne koledarje. Sporočite nam svoje želje o količini in roku dobave ter dotisku firme. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri g. Franju ZUPANČIČU, (tel.: 061/134 30 22 ali 134 30 23 / interna 201, fax 061/13 22 140) na Planinski zvezi Slovenije, Dvoržakova 9, Ljubljana.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

DVORŽAKOVA 9, 1000 LJUBLJANA
PRIPOROČAMO SE ZA NAROČILO